

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Tadeja Magdič

**Spletno nasilje na družbenih omrežjih in otroci:
primer družbenega omrežja Ask.fm**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tadeja Magdič

Mentorica: doc. dr. Maruša Pušnik

Spletno nasilje na družbenih omrežjih in otroci:
primer družbenega omrežja Ask.fm

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Zahvala

Zahvalila bi se družini in Angeli Bezek, ki so me ves čas opominjali na to, da je treba začeto tudi končati, nič drugače seveda ne velja za študij. Težko bi zmogla tudi brez mentorice, profesorice Maruše Pušnik, ki me je opominjala in bodrila, naj le končam ta tek na dolge proge.

Hvala tudi Jakiju, ki je verjel, da mi bo uspelo, pa uredniku oddaje Svet na Kanalu A, Gregorju Trebušaku, ki mi je omogočil, da sem pogosto tudi pred in med službo opravljala študijske obveznosti.

Zahvala seveda gre tudi Tilnu Dominku in Zavodu Varni internet, ki sta mi pomagala, da sem natančno opredelila, kaj želim raziskovati v svojem diplomskem delu.

Hvala pa tudi moji trmi, ki me žene, da končam tisto, kar sem si zadala.

Spletno nasilje na družbenih omrežjih in otroci: primer družbenega omrežja Ask.fm

Povzetek:

Še pred petnajstimi leti smo govorili o klasičnem medvrstniškem nasilju, ki se je odražalo na fizičen in verbalen način. Dostopnost interneta ter razvoj modernih tehnologij in družbenih omrežij pa sta povzročila razmah spletnega nasilja. Tega pa je veliko težje opaziti in prepoznati. Glavni cilj mojega dela je raziskati spletne navade izbranih otrok na petih osnovnih šolah pri uporabi družbenih omrežij. V ospredje sem postavila družbeno omrežje Ask.fm. Analizirala sem uporabo interneta in starševski nadzor. Zanimalo me je, kako se otroci obnašajo na družbenih omrežjih. Ugotavljala sem, o čem se otroci najpogosteje sprašujejo na Ask.fm in ali se na slovenski podstrani tega omrežja pojavljajo sovražne strani in ali se prek Ask.fm širijo neresnice, govornice in ali otroci na Ask.fm objavljajo neprimerne fotografije, vulgarne, žaljive in nesramne besede. Izbrani otroci v povprečju internet uporabljajo 1 do 2 uri na dan, več kot polovici pa starši ne omejujejo dostopa. Dobri dve tretjini otrok uporabljata več družbenih omrežij hkrati, najpogosteje za zabavo, druženje in klepetanje, manj za iskanje informacij za šolo. Dobra četrtina jih uporablja Ask.fm, kjer je 70 % deklet in 50 % fantov že kontaktiral neznanec. Otroci izkusijo širjenje govoric, ustrahovanje in žaljenje. In tudi na slovenski podstrani Ask.fm obstajajo sovražni profili, spletni spori, seksting in nagovarjanje k objavi fotografij in osebnih podatkov.

Ključne besede: otroci, najstniki, družbena omrežja, spletno nasilje, spletno nadlegovanje, družbeno omrežje Ask.fm

Cyberbullying on social media and children: the case of social media Ask.fm

Nowadays, cyberbullying among young people and children is expanding much faster than we would expect. Fifteen years ago, we spoke about traditional bullying, today we speak about online bullying. Internet accessibility, development of modern technologies and social network sites have even expanded cyberbullying. And this kind of bullying is much harder to recognize. The main goal of my paper is to research online behavior of children from five Slovenian primary schools and their use of social network sites, especially Ask.fm. I have been researching parental supervision and how children behave on social networks, what kind of questions do they post on Ask.fm. On average, children use the internet from 1 to 2 hours daily, more than a half of them do not have any parental restrictions. Two thirds use more than one social network, 26 % of them also visit Ask.fm, and most of the children use social networks for fun, hanging out with friends and chatting, and less for school and education. 70 % of girls and 50 % of boys have been contacted by a stranger and most of the children experience rumors, bullying and insults. The Slovenian site Ask.fm, too, features hate sites, grooming, sexting and solicitations for publishing photos and personal information.

Key words: children, teenagers, social network sites, cyberbullying, cyber harassment, social network Ask.fm

Kazalo

1 UVOD	9
2 DIGITALNA REVOLUCIJA IN RAZVOJ SOVRAŽNEGA IN ŽALJIVEGA GOVORA	11
2.1 Digitalna revolucija interneta in informacijsko komunikacijskih tehnologij	11
2.2 Sovražni in žaljivi govor.....	12
3 VPLIV MODERNE INFORMACIJSKE DRUŽBE NA RAZVOJ MLADOSTNIŠKE IDENTITETE.....	15
4 SPLETNO NASILJE NA DRUŽBENIH OMREŽJIH	17
4.2 Mladi in družbeni mediji	20
4.3 Značilnosti družbenih omrežij.....	21
5 SPLETNO NASILJE KOT PODALJŠEK KLASIČNEGA MEDVRSTNIŠKEGA NASILJA.....	24
5.1. Oblikovanje definicije spletnega nasilja.....	25
5.2 Vrste spletnega nasilja.....	37
5.3 Značilnosti spletnega nasilja.....	38
5.4 Odkrivanje in preprečevanje spletnega nasilja	43
6 DRUŽBENO OMREŽJE ASK.FM	46
6.1 Definicija in značilnosti Ask.fm	46
6.2 Sprememba varnostne politike pri Ask.fm	50
7 METODOLOŠKI ZASNUTEK RAZISKAVE	52
7.1 Anketni vprašalnik in vzorec preučevanja.....	52
7.2 Tekstualna analiza izbranih profilov družbenega omrežja Ask.fm	53
7.3 Etičnost izbranih metod in omejitve raziskave.....	54
8 ANKETA O SPLETNIH NAVADAH IN O UPORABI DRUŽBENIH OMREŽIJ	55
8.1 Analiza časa in namena uporabe interneta med izbranimi otroki.....	55
8.1.1 Ugotovitve: analiza časa in namena uporabe interneta med izbranimi otroki.....	60
8.2 Starševski nadzor nad uporabo interneta in načini omejevanja dostopa do interneta	60
8.2.1 Ugotovitve: starševski nadzor nad uporabo interneta in načini omejevanja dostopa do interneta	67
8.3 Analiza uporabe družbenih omrežij in tveganih dejanj	68
8.3.1 Ugotovitve: Analiza uporabe družbenih omrežij in tveganih dejanj	72
8.4. Analiza tveganega obnašanja na družbenem omrežju Ask.fm	73

8.4.1 Ugotovitve: analiza tveganega obnašanja na družbenem omrežju Ask.fm	80
9 TEKSTUALNA ANALIZA IZBRANIH ŠTIRIH PROFILOV NA DRUŽBENEM OMREŽJU ASK.FM	81
9.1 Primer sovražnega profila.....	83
9.2 Primer spletnega spora.....	87
9.3 Primer objave fotografij z neprimerno vsebino in osebnih podatkov	92
9.4 Primer profila nagovarjanja k javni objavi podatkov	95
9.5 Ugotovitve: analiza štirih izbranih profilov Ask.fm.....	97
10 ZAKLJUČEK.....	99
11 LITERATURA.....	105

PRILOGE

Priloga A: Anketni vprašalnik.....	113
Priloga B: Soglasje za starše	121
Priloga C: Izbrani profili na družbenem omrežju Ask.fm.....	123
Priloga C.1: Prvi sovražni profil	123
Priloga C.2: Drugi profil, imenovan spletni spor	125
Priloga C.3: Profil z objavo neprimernih fotografij	136
Priloga C.4: Profil z nagovarjanjem k objavi informacij in gradiva	140

Seznam slik:

Slika 6.1: Stari logotip družbenega omrežja Ask.fm	47
Slika 6.2: Novi logotip družbenega omrežja Ask.fm	50
Slika 6.3: Podporni center družbenega omrežja Ask.fm.....	51
Slika 6.4: Navodila za uporabnike družbenega omrežja Ask.fm	51
Slika 8.1: Grafični prikaz časa, ki ga otroci iz OŠ Kobarid v povprečju preživijo na internetu....	56
Slika 8.2: Grafični prikaz časa, ki ga otroci iz OŠ Prule preživijo na internetu	56
Slika 8.3: Grafični prikaz časa, ki ga otroci iz OŠ Brod preživijo na internetu	57
Slika 8.4: Grafični prikaz časa, ki ga otroci iz OŠ Kranj preživijo na internetu.....	57
Slika 8.5: Grafični prikaz časa, ki ga otroci iz OŠ Čufar preživijo na internetu.....	58
Slika 8.6: Odstotkovni prikaz nadzora staršev nad otrokovimi aktivnostmi na internetu	61
Slika 8.7: Odstotkovni prikaz nadzora staršev nad otrokovimi aktivnostmi na internetu v 8. razredih OŠ.....	61
Slika 8.8: Odstotkovni prikaz nadzora staršev nad otrokovimi aktivnostmi na internetu v 9. razredu OŠ.....	62

Slika 8.9: Odstotkovni prikaz nadzora staršev nad otrokovimi aktivnostmi na internetu na OŠ KOB	62
Slika 8.10: Odstotkovni prikaz nadzora staršev nad otrokovimi aktivnostmi na internetu na OŠ Prule	63
Slika 8.11: Odstotkovni prikaz nadzora staršev nad otrokovimi aktivnostmi na internetu na OŠ Kranj.....	63
Slika 8.12: Odstotkovni prikaz nadzora staršev nad otrokovimi aktivnostmi na internetu na OŠ Brod.....	64
Slika 8.13: Odstotkovni prikaz nadzora staršev nad otrokovimi aktivnostmi na internetu na OŠ Čufar.....	64
Slika 8.14: Načini omejevanja dostopa do interneta med učenci OŠ.....	65
Slika 8.15: Načini omejevanja interneta med učenci 9. razredov	66
Slika 8.16: Načini omejevanja interneta med učenci 8. razredov	66
Slika 8.17: Načini omejevanja interneta med učenci	67
Slika 8.18: Načini omejevanja interneta med učenkami	67
Slika 9.1: Sovražni profil na družbenem omrežju Ask.fm	85
Slika 9.2: Odziv ostalih uporabnikov na širjenje sovražnosti zoper domnevne mladoletne nosečnice	85
Slika 9.3: Odziv ostalih uporabnikov na sovražni zapis	86
Slika 9.4: Objava podatkov o še eni domnevni mladi nosečnici.....	86
Slika 9.5: Širjenje sovražnosti zoper domnevne mladoletne nosečnice	86
Slika 9.6: Spletni spor med dekletoma na družbenem omrežju Ask.fm	89
Slika 9.7: Spletni spor in uporaba neprimernih besed.....	89
Slika 9.8: Spletni spor in uporaba neprimernih besed.....	89
Slika 9.9: Uporaba neprimernih besede in spletne grožnje	90
Slika 9.10: Uporaba neprimernih besede in spletne grožnje	90
Slika 9.11: Uporaba neprimernih besede in spletne grožnje	91
Slika 9.12: Objava osebnih kontaktnih podatkov.....	91
Slika 9.13: Objava večjega števila fotografij	93
Slika 9.14: Objava osebne fotografije v kratkih hlačah in majici	93
Slika 9.15: Objava fotografije v spodnjem perilu	94
Slika 9.16: Objava osebnih podatkov.....	94
Slika 9.17: Objava neprimernih komentarjev	95

Seznam tabel:

Tabela 5.1: Odstotek in število mladih, ki so bili nasilneži v zadnjih 12 mesecih	34
Tabela 8.1: Odstotkovna analiza časa, ki ga otroci iz različnih osnovnih šol preživijo na spletu ..	58
Tabela 8.2: Aritmetične sredine in standardne deviacije namembnosti uporabe interneta na OŠ ..	59

Tabela 8.3: Aritmetične sredine in standardne deviacije namembnosti interneta, ločene po spolu	59
Tabela 8.4: Aritmetične sredine in standardne deviacije namembnosti uporabe družbenih omrežij med otroki OŠ	69
Tabela 8.5: Aritmetične sredine in standardne deviacije namembnosti uporabe omrežij, ločene po spolu	70
Tabela 8.6: Pogostost neprijetnih dogodkov na omrežjih	71
Tabela 8.7: Pogostost neprijetnih dogodkov na omrežjih: primerjava po spolu	72
Tabela 8.8: Najpogostejša vprašanja na Ask.fm-u med učenci OŠ	74
Tabela 8.9: Primerjava najpogostejših vprašanj med učenci OŠ po spolu.....	75
Tabela 8.10: Čustva, ki jih učenci OŠ doživljajo na Ask.fm-u	75
Tabela 8.11: Čustva, ki jih učenci doživljajo na Ask.fm-u: primerjava po spolu	76
Tabela 8.12: Pogostost tveganega vedenja med otroki OŠ	76
Tabela 8.13: Primerjava pogostosti tveganega vedenja po spolu med otroki OŠ	77
Tabela 8.14: Pogostost neprijetnih dogodkov na Ask.fm-u med učenci OŠ.*	78
Tabela 8.15: Pogostost neprijetnih dogodkov na Ask.-fm-u med učenci OŠ: primerjava med spoloma	78
Tabela 8.16: Pogostost spraševanja o osebnih podatkih sošolcev na Ask.fm-u	79
Tabela 8.17: Pogostost spraševanja o osebnih podatkih sošolcev na Ask.fm-u: primerjava med spoloma	80

Seznam grafov:

Graf 6.1: Spletne navade in trendi med mladimi v Sloveniji	48
--	----

Seznam izsekov:

Izsek 9.1: Nagovarjanje k objavi objavi fotografije	95
Izsek 9.2: Javna objava fotografije	96
Izsek 9.3: Neznana oseba sprašuje o osebnih podatkih in postavlja osebna vprašanja.....	96
Izsek 9.4: Neznana oseba sprašuje o tem, kaj ima uporabnica oblečeno in nagovarja k objavi fotografije	97

1. UVOD

Splet, kibernetški prostor, moderne komunikacijske tehnologije in uporaba računalnikov, tablic in pametnih telefonov so v modernem svetu postali pomemben del mladostniške identitete. Govorimo lahko o digitalni generaciji otrok in najstnikov, pri katerih je izjemno hiter razvoj moderne tehnologije vplival tudi na njihov način razmišljanja, življenje in socializacijo. Posledično ima prav tako velik vpliv na razvoj in oblikovanje identitete mladostnikov tudi spletno nasilje in nadlegovanje v vseh možnih in razvijajočih se oblikah. V nalogi sem si zadala cilj, da ugotovim, katera družbena omrežja otroci iz izbranih osnovnih šol uporabljajo, za kaj najpogosteje uporabljajo družbena omrežja na splošno in kaj vse objavljajo na družbenem omrežju Ask.fm. Zanimalo me je, o čem si najpogosteje dopisujejo oziroma o čem se sprašujejo na omrežju Ask.fm in ali se obnašajo tvegano na tem omrežju. Ugotavljala sem tudi, ali pogosto izdajajo in objavljajo občutljive osebne podatke, fotografije. Ali se zavedajo tveganja in nevarnosti, ali se zavedajo, da bi zaradi tveganega obnašanja lahko postali žrtev spletnega nasilja in ali se zavedajo nevarnosti zaradi svojih objav na različnih drugih družbenih omrežjih. Podatke sem zbirala s pomočjo anketnega vprašalnika in s tekstualno analizo štirih profilov neposredno z družbenega omrežja Ask.fm.

Pred analizo sem si postavila pet raziskovalnih vprašanj:

1. Koliko časa otroci iz izbranih osnovnih šol dnevno preživijo na internetu in za kaj ga najpogosteje uporabljajo? Zanimalo me je, ali prihaja do kakšnih odstopanj med izbranimi osnovnimi šolami in glede na spol. S tem raziskovalnim vprašanjem bom ugotavljala tudi, ali jim starši omejujejo dostop do interneta in na kakšen način.

2. Ali se izbrani otroci na družbenih omrežjih obnašajo tvegano? Ugotavljala sem, ali z njimi stopijo v stik neznane osebe in ali se z njimi tudi pogovarjajo, ali izdajajo in objavljajo občutljive podatke ter po katerih podatkih so jih neznane oseben najpogosteje spraševale. S tem vprašanjem sem ugotavljala tudi, kakšna je povprečna uporaba družbenih omrežij in za kaj jih najpogosteje otroci uporabljajo.

3. Kolikšen delež vprašanih otrok uporablja družbeno omrežje Ask.fm ali ga je uporabljalo v

preteklosti? S tem raziskovalnim vprašanjem sem preverjala tudi, kakšne izkušnje imajo otroci izbranih osnovnih šol z uporabo družbenega omrežja Ask.fm, ali so se sami kdaj obnašali tvegano (ali so sami objavljali občutljive podatke), kako pogosto so doživljali neprijetne situacije in kako so se počutili v neprijetnih situacijah.

4. Kakšna so pomembna odstopanja pri zgornjih vprašanjih glede na spol vprašanih otrok in med izbranimi šolami? S tem raziskovalnim vprašanjem sem ugotavljala, na katerih področjih uporabe družbenih omrežij prihaja do največjih odstopanj in kako velika so ta odstopanja med šolami in glede na spol otrok.

5. Zanimalo me je, ali se tudi na slovenski podstrani družbenega omrežja Ask.fm pojavljajo sovražne strani, ki spodbujajo k sovražnosti zoper točno določene skupine ali osebe in ali se prek tega mrežja širijo neresnice in govorice o nekom? S tem raziskovalnim vprašanjem bom ugotavljala tudi, ali slovenski otroci in najstniki na družbenem omrežju Ask.fm objavljajo občutljive fotografije, vulgarne, žaljive in nesramne besede in ali širijo govorice o nekom.

V teoretičnem delu bom na kratko opredelila razvoj interneta in informacijskih komunikacijskih tehnologij. Gre namreč za predpogoj, da se je v kibernetnem svetu sploh pojavila potreba po družbenih omrežjih in da so se omrežja začela intenzivno razvijati. V drugem poglavju bom opredelila, kako je digitalna revolucija vplivala na razvoj spleta in družbenih omrežij in kako sta se razvijala sovražni in žaljivi pogovor. Ti dve obliki sta se pojavili že prej, torej v tisku, a sta z razvojem interneta in družbenih omrežij dobili dodatni zamah. Postali sta ena temeljnih sestavin spletnega nasilja in nadlegovanja v vseh oblikah. V tretjem poglavju bom opredelila, kako je razvoj moderne informacijske družbe in družbenih omrežij vplival na razvoj mladostniške identitete. V četrtem poglavju bom razdelala nastanek družbenih omrežij, njihove značilnosti in odnos mladih do njihove uporabe. V petem poglavju pa bom opredelila osrednji pojem, spletno nasilje, ki je neke vrste dodelan podaljšek klasičnega medvrstniškega nasilja s svojimi specifičnimi značilnostmi. Pokazala bom, kje sta si klasično in spletno nasilje podobni in po čem se razlikujeta. Šesto poglavje bo namenjeno družbenemu omrežju Ask.fm. Sedmo, osmo in deveto poglavje pa bom namenila opredelitvi metodološkega zasnutka raziskave in empirični analizi. Ta je razdeljena na dva dela, in sicer na anketni vprašalnik in na tekstualno analizo štirih

izbranih profilov z družbenega omrežja Ask.fm. V teh poglavjih bom razdelala metodi analize, opredelila prednosti in slabosti obeh metod, opisala raziskavo in vzorec. V zaključku pa bom zapisala sintezo teoretskega in empiričnega dela, odgovorila bom na pet zastavljenih raziskovalnih vprašanj in zapisala možnosti nadaljnjega raziskovanja.

2. DIGITALNA REVOLUCIJA IN RAZVOJ SOVRAŽNEGA IN ŽALJIVEGA GOVORA

2.1 Digitalna revolucija interneta in informacijsko komunikacijskih tehnologij

Danes nam je nekaj povsem samoumevnega, da sredi ulice ali sprehoda na Šmarno goro iz žepa potegnemo pametni telefon, posnamemo fotografijo in jo kar med hojo objavimo na našem Facebook ali Instagram profilu. Označimo lahko celo, kje natančno smo tisti trenutek bili. Digitalna revolucija je spremenila že utrjene vzorce mišljenja, obnašanja in pa tudi trgovanja. In prav digitalna revolucija nam je omogočila, da so stroški izdelave in objave fotografije na družbenih omrežjih s pomočjo pametnega telefona postali zanemarljivi. Zaradi odsotnosti neke višje avtoritete na svetovnem spletu želje po razkazovanju nihče več ne sodi kot nekaj sramotnega. (Woodward 2010) Še več, za vse tiste, ki želijo svoj uspeh meriti s številom obiskov na svoji spletni strani ali družbenem profilu, je takšna vrsta samopromocije nujna in zelo priročna marketinška strategija. Prva ideja o nadzornih kamerah se je sicer pojavila že leta 1869, a je do prve prave realizacije prišlo šele stoletje kasneje, ko so jih vgradile ameriške banke z namenom, da preprečijo rope. Varnostne kamere so danes recimo postale del našega vsakdana. Najdemo jih praktično povsod v javni sferi, z njimi so opremljene bolnišnice, letališča, ulice. Večine ljudi pa danes več ne skrbi, da se meja med zasebno in javno sfero na račun te digitalne revolucije počasi briše (Woodward 2010, 230).

Razvoj svetovnega spleta in kasneje družbenih omrežij je dal nove možnosti tudi za razmah medvrstniškega nasilja, ki je do takrat obstajal le v neposredni obliki. Med informacijsko komunikacijske tehnologije (IKT) prištevamo aplikacije, strani in vse naprave, s katerimi se lahko priklopimo na internet. Tukaj imam v mislih predvsem računalnike, mobilne telefone, tablične računalnike, torej vse, s čimer uporabniki lahko preko interneta komunicirajo z ostalimi uporabniki. V skupino IKT štejemo tudi spletna orodja, kot so elektronska pošta, hipna sporočila (*instant messaging*), profili na družbenih omrežjih. V grobem gre za tehnologije, ki omogočajo

priklopljenost na internet, vse to je seveda med seboj neločljivo povezano. S pojavom interneta in posledično z razvojem modernih informacijsko komunikacijskih tehnologij se je v zadnjih dveh desetletjih bistveno spremenil tudi vsakdan mladih. Mladostniki namreč s pomočjo IKT dnevno tudi več ur uporabljajo splet. Za različne namene, na primer za šolo, medsebojno komunikacijo, igranje igrice, prenose filmov, glasbe in igrice. A poleg pozitivnih, prinaša tudi negativne posledice in najpogostejše ter najbolj nevarno je medvrstniško nasilje med mladimi, ki se dogaja na in preko spleta. Prav razširjena raba IKT pa je predpogoj za širjenje spletnega nasilja med mladimi. Slovenija se uvršča v skupino držav, kjer imamo visoko tveganje rabe interneta med mladimi. V to skupino se uvrščamo iz treh pomembnih razlogov: slovenski otroci zelo zgodaj vstopijo v kibernetični prostor, uporabljajo ga nadpovprečno veliko, in ker so omejitve s strani staršev manj pogoste, imajo starši slab nadzor nad uporabo interneta (Hasebrink v Žakelj 2013).

Tanja Žakelj (Žakelj 2013) opozarja na to, da se pri nas nihče sistematsko ne ukvarja s tovrstnim nasiljem med mladimi. Spletno nasilje med mladimi kot pojav, ki ima nešteto obrazov, pri nas enostavno ni dovolj sistematično raziskan (Žakelj 2013).

2.2 Sovražni in žaljivi govor

Ljudje pogosto sovražni govor (*hate speech*) razumejo zelo široko, celo preširoko. Vasja Vehovar (Vehovar in ostali 2012) s sodelavci pravi, da je treba najprej ločiti med kaznivim sovražnim govorom ter ostalimi oblikami komuniciranja, kot je recimo žaljivi govor (*offensive speech*). Slednji ni kazniv, vendar je lahko predmet civilne tožbe. Vehovar loči tri kategorije. Najhujši je seveda kaznivi sovražni govor, ki se nanaša izključno na problematiko neposrednega pozivanja k nasilju do določenih skupin in je pomensko ločen od izražanja sovraštva proti določeni osebi, kot so recimo žalitev, grožnje, zaničevanje, zasmehovanje ali obrekovanje. Ta oblika je opredeljena tudi v Kazenskem zakoniku v 297. členu o Javnem spodbujanju sovraštva, nasilja in nestrpnosti in se preganja po uradni dolžnosti. Gre za javno spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti. Temelji na prepričanju, da so nekatere skupine ljudi manjvredne. Gre večinoma za manjšine glede na narodnost, raso ali etnično pripadnost, versko prepričanje, spol, jezik, zdravstveno stanje in invalidnost, spolno usmerjenost, starost, premoženjsko stanje, izobrazbo in družbeni položaj (Vehovar in ostali 2012).

Sledi mu nesprejemljivi govor, kot so recimo razžalitev neke osebe, ogrožanje varnosti, razžalitve zoper čast in dobro ime. Tudi ta kategorija ima pravno podlago v osemnajstem poglavju Kazenskega zakonika, torej gre za pravno podlago izven 297. člena KZ. Pri tretji kategoriji gre za neprimerni govor, ki nima pravne osnove za pregon in ga regulirajo zgolj interna pravila. Gre za kletvice, psovke, uporabo opolzkih vulgarnih besed oziroma vulgarizmov, žalitve in druge oblike družbeno nezaželenih, nespodobnih in nemoralnih rab jezika. Na tem področju država nima pravne podlage, da bi posegala v samo uporabo takšnega jezika ali ga na kakršen koli omejevala, temveč je regulacija prepuščena zgolj internim pravilom organizacij in okolij, kamor pa uporabniki vstopamo prostovoljno. Kot primer bi tukaj navedla uporabo družbenih omrežij. Otroci jih uporabljajo prostovoljno, in ko si na nekem družbenem omrežju ustvarijo profil, s tem pristanejo na njihova interna pravila komuniciranja. Podobno velja za vsa spletna mesta, kjer ima lastnik pravico ustvariti svoja lastna pravila. In država v teh primerih le redko poseže vmes. Ta kategorija neprimernega komuniciranja je tudi najbolj obsežna (Vehovar in ostali 2012).

Urška Vranjek Ošlak in Ajda Centa (Ošlak Vranjek in Centa 2015) sta analizirali žaljivi govor v spletnih komentarjih pod objavljenimi članki na internetu. Sprva sta želeli preučevati sovražni govor, ki je definiran kot *»izražanje, ki zmerja, žali, ustrahuje in/ali spodbuja k nasilju, sovraštvu ali diskriminaciji, in sicer na podlagi rase, etničnega izvora, religije, spola, fizičnega stanja, invalidnosti, spolne usmerjenosti, političnega prepričanja itd.«* (Matsuda v Ošlak Vranjek in Centa 2015) Gre za obliko komuniciranja, ki je usmerjena proti določenim družbenim skupinam in je opredeljena v posebnem členu Kazenskega zakonika (KZ). Javno spodbujanje sovraštva, nasilja ali nestrpnosti, javno širjenje takšnih idej in širjenje s pomočjo javnega obveščanja ali na spletnih straneh se po 297. členu KZ preganjajo po uradni dolžnosti in je zanje zagrožena kazen. Kot takega je sovražni govor tudi veliko težje dokazovati in je dokazanih primerov sovražnega govora v praksi veliko manj. Analizirali sta zato raje bolj razširjeno obliko komuniciranja, in sicer nesprejemljivi govor, pri katerem obstaja pravna podlaga za pregon, a izven 297. člena KZ. Analizirali sta tudi neprimerni in žaljivi govor, kjer pa pravne podlage za sodno obravnavo ni, regulacija pa poteka zgolj na podlagi formalnih in neformalnih pravil (Ošlak Vranjek in Centa 2015).

Razvoj spleta je namreč omogočil razmah spletnih komentarjev člankov, ki jih objavljajo spletni mediji. Anonimnost oziroma vsaj delna anonimnost in nepregledna množica komentarjev sta omogočili nekontrolirano širjenje neprimernih in žaljivih vsebin, tudi žaljivega in sovražnega

govora. Razdelili sta jih v štiri skupine, in sicer sta v prvo uvrstili komentarje, ki niso bili povezani s tematiko članka in niso bili problematični. V drugo sta dali trole oziroma trolanje. Tukaj gre za norčevanje in izzivanje, a se problematičnega dela besedila ne da točno določiti. V tretjo skupino pa sta uvrstili neprimerne besede in besedne zveze v obliki kletvic, žaljivk in vulgarizmov. Gre za neprimerno izražanje. V zadnjo, četrto skupino pa sta uvrstili grožnje, napade in žaljivi govor. Zadnja je najhujša skupina, zato sta jo natančneje analizirali. Ugotovili sta, da bi se jih dali razvrstiti v tri podkategorije:

- Osebni napad: grožnje, napadi in žaljivi govor, usmerjeni na posameznika, kjer je možnost označitve problematičnega dela besedila;
- Napad na skupino: grožnje, napadi in žaljivi govor, usmerjeni na skupino, kjer prav tako obstaja možnost označitve problematičnega dela besedila;
- Druge grožnje: napadi in žaljivi govor, tudi tukaj obstaja možnost označitve problematičnega dela besedila (Ošlak Vranjek in Centa 2015).

Pravno določena različica žaljivega govora je sovražni govor. Je po zakonu kazniv, a ga je zaradi zapletenosti dokazovanja bistveno manj kot recimo žaljivega govora. Internet je brezmejni prostor, kjer sporne oblike komuniciranja, kot sta žaljivi in sovražni govor, dobijo dodatne razsežnosti. Spletna anonimnost vse skupaj še dodatno podpihuje, hkrati pa velike težave povzroča pri ugotavljanju in preiskovanju identitete storilca, ki se pogosto skriva za anonimno IP-številko računalnika (Vehovar in drugi 2012).

V skladu s slovensko zakonodajo nezakonite spletne vsebine razvrščamo v tri skupine:

- Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje nezakonitega pornografskega gradiva (176. člen Kazenskega zakonika RS KZ-1).
- Pridobivanje oseb, mlajših od petnajst let, za spolne namene prek informacijskih ali komunikacijskih tehnologij (»grooming«) (173.a člen Kazenskega zakonika RS KZ-1).
- Sovražni govor (297. člen Kazenskega zakonika RS KZ-1) (Šterk in Petek 2013).

3. VPLIV MODERNE INFORMACIJSKE DRUŽBE NA RAZVOJ MLADOSTNIŠKE IDENTITETE

Identiteta je zelo dvoumen in spolzek pojem. Še posebej v zadnjih leti se je ta pojem začelo izrabljati za pojasnjevanje različnih kontekstov in okoliščin. Je pa zagotovo prav identiteta tista, ki je ključnega pomena za razumevanje vpletenosti mladih v digitalne medije. Po eni strani je identiteta nekaj, kar nam je unikatno oziroma edinstveno skozi vse življenje. Je torej nekaj, kar pripada samo nam in nas razlikuje od ostalih ljudi. Po drugi strani pa je identiteta nekaj, kar nas povezuje s širšo družbeno skupino. Na primer, ko govorimo o nacionalni identiteti, o kulturni ali spolni identiteti, kažemo, da je naša identiteta delno stvar tega, kar delimo z ostalimi ljudmi. Se identificiramo z ljudmi, za katere predvidevamo, da smo si podobni in si delimo skupna prepričanja (Buckingham 2008).

Mnoga prepričanja in navade, ki so včasih definirale identitete v tradicionalnih družbah, so vedno manj in manj vplivne. V tako imenovani posttradicionalni družbi morajo ljudje sprejemati množico odločitev glede svojih odnosov in življenjskega stila. In prav moderni mediji jim pri tem nudijo celo vrsto izbir in možnosti, odločitve pa morajo na koncu posamezniki sprejeti sami. (Giddens v Buckingham 2008, 9) Načini, kako posamezniki oblikujejo svojo identiteto, so podvrženi spremembam v modernem svetu. Mladostniki in njihov odnos do novih tehnologij pa sta zagotovo mesti, kjer lahko najdemo te spremembe (Buckingham 2008).

“Mladina je fenomen dvajsetega stoletja” se glasi naslov poglavja Mirjane Ule (Ule 2002), v katerem se Uletova ukvarja z generacijsko in kulturno modernizacijo mladosti, s tem, da mladost postaja življenjski stil in ugotavlja, da se spreminjajo statusi mladosti in mladine. (Ule 2002, 9-37)

Mladost definira kot obdobje,

ko mlad človek ni več otrok, ni pa še priznan kot odrasel. Zaradi svoje “vmesnosti” med dvema relativno trdno definiranimi in dobro prepoznanimi življenjskima obdobjema – otroštvom in odraslostjo – je mladost od vsega začetka veljala za labilno in ambivalentno razvojno obdobje, ki zahteva posebno skrb in nadzor odraslih. Vendar je bila (mladost) v dvajsetem stoletju prepoznana kot izrecno formativno življenjsko obdobje, ki je ključnega pomena za življenje in delo odraslega človeka (Ule 2002, 9-10).

In nato nadaljuje, “da če otroštvo pripada področju naravnega in odraslost področju kulturnega, potem mladost pomeni predvsem sam prehod iz narave v kulturo, obenem pa tudi reproducira razliko narava/kultura”. (Ule 2002, 9-10) Mladina kot družbena skupina se je formirala in na

pravem pomenu začela pridobivati šele v dvajsetem stoletju. V tem času pride do prave mladostniške eksplozije, manifestira pa se na različne načine. V moderni družbi na pomenu pridobiva recimo estetika mladega telesa. Mladi začnejo skrbeti za svoje telo in zdravje s treningi, začnejo se zabavati in razvijati se začne množična mladostniška potrošniška kultura, na pomenu začneta pridobivati izobraževanje in komuniciranje. Mladi začnejo rušiti tradicionalne tabuje, seks recimo postane del vsakdanjega življenja in komuniciranja. Mladi kot družbena skupina se krepijo. (Ule 2002, 20-34) To stoletje celo imenuje stoletje mladih. Nikoli prej po njenem mnenju mladi kot družbena skupina niso imeli tako močnega vpliva na splošne kulturne in civilizacijske spremembe, nikoli prej ta skupina ni imela takšne samozavesti in nikoli prej mladi niso bili bolj pripravljeni za družbene spremembe. A to se konec 20. stoletja spremeni (Nastran Ule 2000, 11).

V novem tisočletju smo priča ravno nasprotnemu procesu, saj družbena skupina mladih slabi, zmanjšuje se njen pomen, mladi pa se vedno pogosteje vračajo v podaljšano socialno otroštvo. Verjetno največji udarec pa je generacija mladih dobila v procesu nezadostnega zaposlovanja po končanem šolanju. Ker mladi ne dobijo službe, ki bi jim omogočila finančno neodvisnost in samostojnost, vse dlje časa ostajajo doma, odvisni od staršev in socialne državne pomoči. Tisti, ki službo le dobijo, pa se morajo na trgu ves čas dokazovati kot fleksibilne in kreativne osebe, drugače hitro izpadejo iz konkurenčnega boja za dobra delovna mesta. Vse to vodi do tega, da mladi kot družbena skupina izgubljajo družbeno moč in vpliv, postanejo socialno marginalizirani in izolirani. (Ule 2002, 20-34) Če želijo biti mladi v koraku s časom, morajo v tem času nujno slediti razvoju informacijske modernizacije, ob tem pa so seveda prisiljeni, da razvijejo svoj popolnoma osebni življenjski stil. Hkrati pa ravno moderne informacijske tehnologije, splet in tehnološke naprave postajajo eden najpomembnejših nadzornih sistemov za socialni nadzor nad mladimi, klasični nadzorni sistemi, kot sta družina in šola, pa počasi izgubljajo svoj pomen (Nastran Ule 2000, 12;16).

Vsi ti procesi skupaj z razvojem modernih informacijskih komunikacijskih tehnologij vplivajo na (spremenjeno) konstrukcijo mladostniške identitete. Otroci in mladi čedalje več časa preživijo na spletu in čedalje več časa namenijo uporabi računalnikov, tablic in pametnih telefonov. To je postalo nujno tako v izobraževalnem procesu kot v vsakdanjem življenju. "Sodobni razvoj mladosti lahko razumemo le v okviru modernizacije in družbenih sprememb. Mladost je hkrati rezultat in nosilec teh sprememb." (Ule in Kuhar 2002, 39) "Nova tehnologija in medijske

revolucije so spremenile življenjske stile mladih na mednarodni ravni. Prispevale so k razvoju novih postmodernih življenjskih stilov, v katerih delo in družina igrata manj pomembno vlogo v oblikovanju identitete kot potrošnja” (Giddens in Baethge v Ule in Kuhar 2002, 51).

Prav z razvojem modernih informacijskih komunikacijskih tehnologij, čedalje večje uporabe spleta in računalnikov, tablic in pametnih telefonov “problem mladih ni *več, kdo sem jaz*, temveč *kako naj se predstavim drugim*.” Pri tem je seveda ključno, da imajo mladi in tudi otroci dostop do spleta in vseh modernih tehnologij in naprav, drugače se ne morejo vključiti v interakcijo z drugimi iz njihove družbene skupine, s tem pa seveda izgubijo možnost predstaviti se drugim in se ne morejo socializirati (Ule in Kuhar 2002, 51).

Najstniki so pravzaprav v zelo nerodnem položaju med otroštvom na eni in odraslostjo na drugi strani, torej med odvisnostjo in neodvisnostjo. Borijo se, da bi si ustvarili lastno identiteto, ki ni definirana zgolj z družinskimi vezmi. Najstniki si želijo, da bi jih družina in vrstniki prepoznali ne le kot sina, hčerko, sestro ali brata. Borijo se za svojo svobodo, kjer bodo sprejeli tudi določeno odgovornost. Hkrati ljubijo in prezirajo starše in ostale odrasle v svojem življenju. Svojo željo po neodvisnosti in osebni avtonomiji kažejo z obleko, pričesko in tudi obnašanjem. Hkrati pa je eden ključnih elementov odraščanja in oblikovanja mladostniške identitete, poleg razvoja avtonomije in individualizacija, sklepanje prijateljstev, ki je praktično onemogočeno, če najstnik ne uporablja družbenih omrežij. Družbeni mediji tako niso le orodje, temveč življenje, ki jim omogoča, da ostanejo povezani s svetom in ljudmi (Boyd 2014).

4. SPLETNO NASILJE NA DRUŽBENIH OMREŽJIH

4.1 Evolucija družbenih omrežij

Družbeno omrežje se ni rodilo s pojavom MySpacea ali Facebooka, kot ugotavljata Chaterine D. Marcum in George E. Higgins (Marcum in Higgins 2014), temveč že veliko prej. Prve zametke lahko zasledimo že leta 1978 z inovacijo zaposlenega pri podjetju IBM. Od takrat se družbena omrežja in njihova uporaba spreminjajo praktično dnevno (Marcum in Higgins 2014, 4).

Razvoj družbenih omrežij bom razdelila glede na pomembnejša časovna obdobja. To je lepo razvidno tudi iz časovnice, ki sem jo delno povzela po avtorjih Danah M. Boyd in Nicole B. Ellison (Boyd in Ellison 2008), kasnejša leta pa sem sama dopolnila. Prvo družbeno omrežje se

pojavi leta 1997, imenovano SixDegrees.com. To omrežje je že imelo nekatere značilnosti modernih družbenih omrežij. Uporabniki so že lahko ustvarili profil, ustvarili so že lahko tudi seznam prijateljev, leto kasneje pa so se s temi prijatelji lahko tudi povezali. V tistem času je že obstajala cela vrsta strani za zmenke, kjer so si uporabniki lahko ustvarili profil. Značilnosti, kot so profili in druženje na spletu, so tako obstajale že prej, torej pred SixDegrees.com, a s to razliko, da uporabniki prej niso mogli ustvariti profila ali seznama prijateljev in prav družbeno omrežje SixDegrees.com je vse te značilnosti prvič združilo. Omrežje SixDegrees.com se je oglaševalo kot orodje, ki pomaga ljudem, da se družijo in si med seboj pošiljajo sporočila. Med uporabniki je postala stran izjemno priljubljena (Boyd in Ellison 2008, 214). Čeprav je imela okrog 3 milijone in pol registriranih uporabnikov, pa se ji ni uspelo obdržati na trgu. Ukinjena je bila leta 2001.

Njen ustanovitelj Andrew Weinreich je bil prepričan, da je bilo omrežje enostavno preveč napredno za tiste čase. Vsekakor pa je stran postavila neke temelje nadaljnjemu razvoju družbenih omrežij. V času med letom 1997 in 2001 se je pojavilo še kar nekaj poskusov ustanavljanja družbenih omrežij, kot so LiveJournal, AsianAvenue, BlackPlanet, LunarStorm, MiGente, Cyworld in tako naprej. In večina se jih ni obdržala na trgu. Razlogov, zakaj so prva družbena omrežja propadla, je več. Zagotovo pa je prvi razlog ta, da se enostavno niso pojavila ob pravem trenutku, drugi razlog pa tiči v tem, da v tem času internet še ni bil tako dostopen kot nekaj let kasneje. Kot recimo, ko se na trgu pojavi Facebook. Večina ljudi v tistem času ni imela dostopa do interneta in zato niso imeli večjih omrežij prijateljev, ki bi bili na internetu (Boyd in Ellison 2008, 214-215).

Drugi val razvoja družbenih omrežij se zgodi po letu 2001 s pojavom Ryze.com. Omrežje, ki je bilo v primerjavi s prejšnjimi namenjeno ljudem, ki bi želeli predstaviti svoje poslovne zamisli in posle. Prvotno je bilo namenjeno članom podjetniških in tehnoloških združenj v San Franciscu, pojavilo pa se je vzporedno s Tribe.net, LinkedIn in kasneje Friendsterjem. Ideja je bila, da bi si poslovni uporabniki med seboj pomagali, da bi uspeli v poslovnem svetu, namesto da bi med seboj tekmovali (Boyd in Ellison 2008, 214-215).

Tretji val pa je bil namenjen tako imenovanim velikim bojevnikom, nekatere uporabljamo še danes. Leto 2003 je bilo v znamenju Friendsterja, ki je v zgolj pol leta pridobil kar 3 milijone uporabnikov, kar je bilo seveda za tiste čase nepojmljivo. Tudi priljubljen pojem »prijatelj« je pravzaprav skoval Friendster in ne Facebook, kot so prepričani nekateri uporabniki. Usodno

napako pa je Friendster najverjetneje naredil novembra leta 2003, ko je zavrnil slabih 27 milijonov evrov težko ponudbo Googla za odkup omrežja. Takrat je začel počasi propadati. Medtem pa se je 250 zaposlenih pridružilo omrežju MySpace, s seboj pa je vsak vzel 10 prijateljev. Govorimo o prvem pravem velikem bojevniku med družbenimi omrežji, ki je uporabnikom omogočal prostor za samoizražanje, milijoni so ga uporabljali kot prostor, kjer so si ustvarili virtualno identiteto. Drugi po vrsti med velikimi bojevniki je Facebook. Njegov vzpon se je začel avgusta 2005, ko se je razširil med študenti, septembra 2006 pa osvojil svet. Šest let kasneje pa je že proslavil milijardo uporabnikov (Marcum in Higgins 2014, 5-6).

Opis družbenih omrežij se malo razlikuje glede na čas, kdaj so bila omrežja preučevana. Danah M. Boyd in Nicole B. Ellison (Boyd in Ellison 2008) sta že pred šestimi leti ugotavljala, da so omrežja, kot so MySpace, Facebook, Cyworld in Bebo pritegnila na milijone uporabnikov, ki so jih integrirali v svoja življenja. Kar pomeni, da so omrežja postala del njihovega vsakdanjega življenja. Že takrat je bilo na stotine družbenih omrežij, ki so se razlikovala glede na tehnološko dostopnost in zelo širok spekter zanimanja. Predvsem so omogočala, da so se popolni tujci med seboj povezali glede na podobne interese, politično usmerjenost in delovanje, glede na podobne jezikovne, rasne, verske, spolne ali narodne identitete. Spet druga omrežja pa povezujejo tudi ljudi z različnimi interesi (Boyd in Ellison 2008, 210-211).

Avtorja podata enostavno in splošno definicijo družbenih omrežij, in sicer, da gre za servise, ki temeljijo na svetovnem spletu in posameznikom omogočajo, da si znotraj omejenega sistema ustvarijo javni ali delno javni profil, znotraj tega sistema si lahko sestavijo tudi seznam ostalih uporabnikov istega omrežja in se z njimi tudi povežejo. Hkrati pa jim sistem omogoča, da gledajo profile ostalih uporabnikov s tega seznama. (Boyd in Ellison 2008, 211) Po njunem mnenju to, kar dela družbena omrežja nekaj posebnega, ni le, da posamezniki lahko na njih spoznajo popolnoma neznane osebe, ampak, da je uporabnikov profil viden na spletu. Posledično se seveda med seboj povežejo ljudje, ki se sicer v vsakdanjem življenju ne bi nikoli poznali, kaj šele povezali. Na spletu vidni profili, na katerih se pojavijo sezname prijateljev, so prav zato neke vrste »hrbtenica« vseh družbenih omrežij. Poleg profilov, seznamov prijateljev, komentarjev in zasebnih komentarjev pa se družbena omrežja razlikujejo tudi glede nekaterih drugih značilnosti in pa uporabniške baze. Od tega, da delujejo na podlagi deljenja slikovnega in video gradiva ali bloganja, nekateri so že pred šestimi leti delovali na podlagi mobilne tehnologije (Boyd in Ellison 2008, 211-214).

4.2 Mladi in družbeni mediji

Družbeni mediji igrajo ključno vlogo v življenju najstnikov digitalne dobe. Predstavljajo jim prostor za druženje in povezovanje s prijatelji, vrstniki in sošolci. Danah Boyd (Boyd 2014) meni, da so družbeni mediji kulturni fenomen, ki je preoblikoval informacijski in komunikacijski ekosistem (Boyd 2014).

V začetku leta 2003 se začne dvigovati priljubljenost bloganja, družbenih omrežij, predvsem slednja so nastala z namenom družbenega mreženja in so spremenila bistvo spletne družbe. In predvsem najstniki so zelo strastni glede iskanja svojega prostora v tej družbi. Če te ni na družbenem omrežju, ne obstajaš. Najstniki so sprejeli že marsikatero orodje za medsebojno komuniciranje, a družbena omrežja so daleč najbolj sprejeta in zagotovo brez prave primerjave. Družbena omrežja so postala nujni del vsakdana najstnikov, zelo podobno kot gledanje televizije in uporaba pametnega telefona. Res je, da se ta orodja, aplikacije in storitve tako hitro spreminjajo, da nekateri od njih le dve leti po izdaji Boydove knjige *It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens* verjetno niso več priljubljeni ali jih najstniki več ne uporabljajo, a njihov namen in aktivnosti ostajajo zelo podobni. Socializacija in pogovarjanje z vrstniki, samoizražanje, spoprijemanje z zasebnostjo in deljenje informacij, vse to je ostalo enako pomembno (Boyd 2014).

Aplikacije in nove tehnologije se vseskozi spreminjajo, a prakse najstnikov, da sodelujejo v tej spletni družbeni mreži ter so njen del, ostajajo bolj ali manj enake. Najstniki želijo biti del te spletne javnosti, ker želijo biti del širšega sveta, biti povezani z ostalimi uporabniki in biti svobodni pri svoji mobilnosti. Družbena omrežja, kot sta Facebook in Twitter, najstnikom omogočajo neke nove možnosti, da sodelujejo v javnem življenju, in to seveda najbolj skrbi njihove starše. Prav zato, ker je vpletena tehnologija, ima spletna javnost drugačne značilnosti kot klasični fizični prostor. Izpostavlja štiri glavne, in sicer prva je vztrajnost, pri čemer gre za trajanje spletnega izražanja. Druga je vidnost, pri čemer gre za potencialno publiko, ki je lahko priča. Tretja je razpršenost, pri čemer gre za izjemno lahkotnost, s katero je neka vsebina deljena, in četrta značilnost je iskalnost, pri čemer gre za lahkotnost iskanja. Ne gre sicer za nekaj povsem novega, vendar pa razmerja med njimi predstavljajo in ustvarjajo povsem nove možnosti in izzive, tako za najstnike kot za njihove starše (Boyd 2014).

4.3 Značilnosti družbenih omrežij

Glavna značilnost, ki oblikuje komuniciranja preko družbenih omrežij, je načelo »ti me ne moreš videti – jaz te ne morem videti«, uporabniki pa na internetu počnejo in objavljajo stvari, ki jih v resničnem življenju ne bi nikoli. Nancy Willard (Willard 2007) navaja nekaj razlogov za takšno mišljenje:

»*Ne moreš me videti*«: uporabniki imajo občutek, da so nevidni, zaradi česar postanejo manj občutljivi, da bi bilo odkriti, manj občutljivi na neodobravanje in tudi na kazen. Ta občutek še podkrepi ustvarjanje anonimnih profilov. A v resnici noben uporabnik ni neviden, vsaka komunikacija pa je izsledljiva;

»*Ne morem te videti*«: uporabniki ne dobijo otipljivih in vidnih povratnih informacij o posledicah svojih dejanj, tudi takšnih, s katerimi nekoga prizadenejo. To pomanjkanje povratne informacije je razlog, da uporabnik nima empatije in se posledično ne zaveda škode, ki jo je povzročil;

»*Vsi to počnejo*«: občutek nevidnosti in pomanjkanje informacij uporabniku dasta občutek, da je življenje na spletu zgolj neka igra, občutek, da je na spletu zvezda, da ni kriv on, temveč njegova spletna osebnost ter da kar se zgodi na spletu, tam tudi ostane (Willard 2007).

Glede na vsebino dopisovanja in objavljanja lahko družbena omrežja razdelimo v različne vrste. Omrežja, namenjena druženju in zabavi (Facebook, Twitter, Instagram, Snapchat), poslovna družbena omrežja (LinkedIn, Ryze), omrežja namenjena iskanju partnerja in romantično usmerjena omrežja (MeetMe, Skout), omrežja za skupne interese (CouchSurfing, Runkeeper) in omrežja, namenjena objavi videoposnetkov (YouTube), živalski profili (TagACat, Dogster, DoggyBnB) in omrežja, ki delujejo po principu *vprašanja + odgovori* (Ask.fm, Whisper).

Obstaja na desetine, če ne na stotine različnih družbenih omrežij, a le nekaterim je tudi uspelo. Vodilno mesto med njimi pa ohranja Facebook, čeprav med mlajšimi uporabniki ni najbolj priljubljen. Najbolj sveže podatke o priljubljenosti, številu mesečnih uporabnikov, številu objav in mestu, ki ga neko družbeno omrežje zaseda, najdemo na dveh spletnih straneh, in sicer

eBizMBA The eBusiness Guide in Alexa Top 500 Global Sites. Na spodnjem seznamu je zbranih 15 najbolj priljubljenih in uporabljenih družbenih omrežij za 1. december 2015, in sicer na podlagi števila mesečnih uporabnikov. Številka se seveda viša iz dneva v dan, posledično se lahko spremeni tudi njihov vrstni red. Uporabila sem spletno stran *eBizMBA Rank*. Seznam pa je sestavljen na podlagi zbranih podatkov na *eBizMBA Rank*, *Alexa Global Traffic Rank* in *US Traffic Rank*, glavni kriterij pa je število mesečnih uporabnikov strani:

- Facebook: 900.000.000 mesečnih uporabnikov, med vsemi najbolj priljubljenimi stranmi (Alexa Rank) zaseda 2. mesto.
- Twitter: 310.000.000 mesečnih uporabnikov, med vsemi najbolj priljubljenimi stranmi (Alexa Rank) zaseda 8. mesto.
- LinkedIn: 255.000.000 mesečnih uporabnikov, med vsemi najbolj priljubljenimi stranmi (Alexa Rank) zaseda 9. mesto.
- Pinterest: 250.000.000 mesečnih uporabnikov, med vsemi najbolj priljubljenimi stranmi (Alexa Rank) zaseda 26. mesto.
- Google Plus+: 120.000.000 mesečnih uporabnikov, o tem, katero mesto med vsemi najbolj priljubljenimi stranmi (Alexa Rank) zaseda, tukaj ni navedenega podatka.
- Tumblr: 110.000.000 mesečnih uporabnikov, med vsemi najbolj priljubljenimi stranmi (Alexa Rank) zaseda 34. mesto.
- Instangram: 100.000.000 mesečnih uporabnikov, med vsemi najbolj priljubljenimi stranmi (Alexa Rank) zaseda 36. mesto.
- VK: 80.000.000 mesečnih uporabnikov, med vsemi najbolj priljubljenimi stranmi (Alexa Rank) zaseda 21. mesto.

- Flickr: 65.000.000 mesečnih uporabnikov, med vsemi najbolj priljubljenimi stranmi (Alexa Rank) zaseda 91. mesto.
- Vine: 42.000.000 mesečnih uporabnikov, med vsemi najbolj priljubljenimi stranmi (Alexa Rank) zaseda 172. mesto.
- Meetup: 40.000.000 mesečnih uporabnikov, med vsemi najbolj priljubljenimi stranmi (Alexa Rank) zaseda 296. mesto.
- Tagged: 38.000.000 mesečnih uporabnikov, med vsemi najbolj priljubljenimi stranmi (Alexa Rank) zaseda 408. mesto.
- Ask.fm: 37.000.000 mesečnih uporabnikov, med vsemi najbolj priljubljenimi stranmi (Alexa Rank) zaseda 179. mesto.
- MeetMe: 15.500.000 mesečnih uporabnikov, med vsemi najbolj priljubljenimi stranmi (Alexa Rank) zaseda 2.328. mesto.
- ClassMates: 15.000.000 mesečnih uporabnikov, med vsemi najbolj priljubljenimi stranmi (Alexa Rank) zaseda 4.002 mesto.

Družbena omrežja sem razdelila še v dve skupini, ki bosta pomembni za mojo nadaljnjo analizo. Gre za razdelitev, ki jo omeni Hosseinmardi (Hosseinmardi 2014), in sicer na delno anonimna in javna družbena omrežja. Primer delno anonimnega družbenega omrežja (*semi-anonymous*) je recimo omrežje Ask.fm (gre za nekakšnega hibrida med anonimnim in javnim družbenim omrežjem), primeri javnih družbenih omrežij (*public*) pa so Facebook, Twitter, Instagram. Pri javnih družbenih omrežjih nedovoljeno razkazovanje besednih, video in slikovnih vsebin prijavimo upravljavcu in ta nato vsebino umakne. Pri delno anonimnih pa to ni mogoče in žaljivi komentarji tam ostanejo za vedno (Hosseinmardi 2014).

Da obstaja bistvena razlika med družbenimi mediji (*social media*) in družbenimi omrežji (*social network sites*), sta opozorila Caleb T. Carr in Rebecca A. Hayes (Carr in Hayes 2015). Če bi

naključno izbrane ljudi vprašali, kaj so družbeni mediji, bi večina omenila vrsto družbenih orodij, kot sta Facebook ali Twitter. Le s težavo pa bi našli dva enaka odgovora, kako se glasi natančna definicija družbenega medija. Ljudje enostavno zamenjajo pojma družbeni mediji in družbena omrežja. Do tega pa pride tudi zato, ker je definicija družbenega medija že v teoriji slaba, pogosto pa se vanjo mešajo družbena omrežja in tudi digitalna tehnologija. Kot primer avtorja navedeta definicijo družbenega omrežja, kot jo zapišeta Boyd in Ellison, da omrežja »temeljijo na internetnih storitvah in posameznikom omogočajo, da si ustvarijo javni ali delno javni profil znotraj nekega povezanega sistema, znotraj katerega so še profili ostalih posameznikov, s katerimi se povežejo, z namenom, da gledajo in sodelujejo z njimi« (Boyd in Ellison 2008).

Gre za precej splošno definicijo, ki se jo pogosto meša z družbenimi mediji. Vsa družbena omrežja so orodja družbenih medijev, nikakor pa ne velja tudi obratno, da so vsi mediji tudi družbena omrežja. Carr in Hayes (Carr in Hayes 2015) zapišeta svojo definicijo, in sicer »družbeni mediji temeljijo na internetnih kanalih, ki uporabnikom omogočajo, da delujejo priložnostno in selektivno predstavljajo samega sebe. To lahko počnejo v realnem času ali asinhrono, pred širšo ali ožjo publiko, ki vsebino oceni glede na uporabniško vsebino in dojetanje interakcij z ostalimi uporabniki« (Carr in Hayes 2015).

5. SPLETNO NASILJE KOT PODALJŠEK KLASIČNEGA MEDVRSTNIŠKEGA NASILJA

V Sloveniji smo se relativno pozno začeli ukvarjati s prepoznavanjem in obravnavo klasičnega medvrstniškega nasilja, torej s fizičnimi in verbalnim medvrstniškim obračunavanjem. Ta tema je k nam prišla iz zahodnih držav. V skandinavskih državah so se z medvrstniškim nasiljem ukvarjali že v 80. letih, v Angliji konec 80. let in na začetku 90. V Sloveniji je prvi na to težavo opozoril Bojan Dekleva (Dekleva 2000) šele leta 1993. Leto kasneje je začel izvajati prvo slovensko raziskavo o medvrstniškem nasilju. Tovrstno nasilje je na slovenskih šolah seveda obstajalo že prej, v sredini 90. let pa se je le spremenil pristop do njega. Učitelji na slovenskih šolah so pred tem obravnavali le primere nasilja posamično, nanj niso gledali kot na množični pojav. Že Dekleva se je takrat zavedal, kako pomembno je sprejemanje dejstva, da medvrstniško nasilje res obstaja tudi pri nas, kako pomembno je njegovo razumevanje za odkrivanje vzrokov

zanj. Le s tem, ko poznamo vzroke, pogoje, namene in sporočila medvrstniškega nasilja, si seveda odpremo pot do tega, da znamo poseči vmes (Dekleva 2000, 137-149). Podobno se danes pri nas dogaja s spletnim nasiljem in spletnim nadlegovanjem.

5.1. Oblikovanje definicije spletnega nasilja

Pojem spletno nasilje (*cyberbullying*) je leta 2003 populariziral Bill Belsey, ko ga je objavil na spletni strani www.cyberbullying.ca, pred tem je bil termin uporabljen v tisku. Od tega trenutka naprej pa se je razširil po spletu. Spletni iskalnik Google Učenjak je tako leta 2014 pod iskalnim pojmom *cyberbullying* našel več kot 19 tisoč zadetkov. (Bauman, Sheri in Bellmore 2014) Kasneje se je s pojmom ukvarjala Nancy Willard (Willard 2007), ki je leta 2007 ugotavljala, da so najstniki internet sprejeli za svojega, tako kot okolje kot tudi kot orodje za socializiranje in je hkrati začela opozarjati na razširjanje pojava spletnega nasilja. Že takrat zapiše preprosto definicijo spletnega nasilja, in sicer, en uporabnik je krut do drugega uporabnika tako, da objavlja ali pošilja škodljivo vsebino, pri čemer pa si pomaga z internetom in ostalimi vrstami moderne tehnologije. Meni, da bi spletno nasilje oziroma njegove posledice bile lahko celo bolj škodljive od tradicionalnega nasilja. Razlogov za to je več. Prvi je zagotovo ta, ker so spletne komunikacije lahko izjemno nasilne in zlobne, nato žrtev praktično nima izhoda, saj tovrstno nasilje lahko poteka vedno in povsod. Nasilna vsebina je dosegljiva po vsem svetu, in ko je enkrat na spletu, jo je nemogoče od tam umakniti, nasilneži pa navadno ostanejo anonimni in hkrati nagovarjajo ostale neznane »prijatelje« k sodelovanju (Willard 2007).

Vemo, da je nasilje med mladimi v naši družbi prisotno. A že dolgo več ne moremo govoriti zgolj o verbalnem in fizičnem, torej klasičnem nasilju med učenci. Nasilje je s pojavom in razvojem modernih informacijskih tehnologij ter poplavo različnih družbenih omrežij preraslo meje svoje klasične oblike in zato danes govorimo o tako imenovanem spletnem nasilju in nadlegovanju. Nicole A. Hale (Hale 2013) spletno nasilje med mladimi definira kot neki nov fenomen. Gre za kombinacijo tradicionalnega nasilja med mladimi z dodanimi možnostmi, ki jim jih nudijo moderne informacijske tehnologije in digitalna komunikacija. Takšno nasilje je zato bistveno lažje dostopno za storilce in bistveno bolj škodljivo za žrtve. Navadno nasilje oziroma tradicionalno nasilje je opredeljeno kot ponavljajoče se, neželeno in agresivno obnašanje, ki temelji na neenakopravni porazdelitvi moči med mladimi. Pri spletnem nasilju pa dodajmo k tej

splošni definiciji še uporabo elektronskih naprav, s katerimi žrtvi škodujemo (Hinduja in Patchin v Hale 2013, 2). Halova (Hale 2013) opredeli štiri razloge, zakaj je takšno spletno nasilje dokazano veliko bolj škodljivo za žrtve kot navadno nasilje, ki se dogaja na šolskem igrišču. Prvi razlog sta hitrost in lestvica, s katero in po kateri se informacije prek modernih informacijskih tehnologij širijo, drugi je prostorska intimnost (*ambient intimacy*), tretji tehnološka anonimnost (*anonymity of technology*) in četrti je kulturno ohranjanje spletnega nasilja (*cultural perpetuation of cyberbullying*) (Hale 2013).

Pri hitrosti in lestvici gre za to, da je potreben samo en pritisk tipke, in neko kruto sporočilo, neprijetna fotografija ali žaljiva govornica so poslani desetim, stotim ali celo tisočim uporabnikom. Tako enostavno in hitro je to. Svetovni splet ne pozna ne geografskih meja ne časovnih omejitev. Neprijetne in nasilne vsebine se tako v trenutku lahko širijo lokalno, nacionalno in celo globalno. Naprave, kot so pametni telefoni, tablice in prenosni računalniki, so lahko po eni strani orodje, s katerim lažje ohranjamo stike s prijatelji ali z družino, po drugi strani pa imajo te naprave temno stran, ki uporabnikom lahko bolj škodi kot koristi. Pojem prostorska intimnost je oblikovala Leisa Reichelt (Reichtel v Hale 2013). Prostorsko intimnost definira kot »redno in intimno biti v stikih z ljudmi in to na način, na katerega običajno ne bi mogli biti, saj nas pri tem omejujeta čas in prostor«. (Berman v Hale 2013). Prostorska intimnost žrtve spletnega nasilja in nadlegovanja naredi še bolj ranljive, saj so prek modernih tehnologij komuniciranja kot tarče praktično vedno dosegljive. Če recimo navadno nadlegovanje in nasilje poteka v šoli, ki je neposredno in včasih tudi fizično, se to konča, ko žrtev zapusti šolo. Medtem pa spletno nadlegovanje in nasilje nima fizičnih omejitev za to, kdaj in kje je žrtev dosegljiva, nadlegovanju in nasilju enostavno ne more ubežati. Da bi bolje razumeli spletno nasilje in nadlegovanje, je pomembno vedeti tudi to, da je to bolj pogosto po koncu šole kot med samim poukom. Navadno nasilje, spletno nasilje ter nadlegovanje se sicer lahko začnejo in dogajajo v šoli in se preko spleta nato nadaljujejo doma po pouku in konec tedna (Smith in drugi v Hale 2013).

Dokazano zato obstaja pozitivna povezava med spletnim nadlegovanjem in nasiljem ter različnimi vrstami bolezni med mladimi. Okrog 10 % žrtev boleha za hudimi oblikami depresije, 16 % za lažjimi oblikami depresije, med 30 % in 34 % žrtev trpi za močno jezo in frustracijami. (McDermott v Hale 2013) Anonimnost tehnologije skupaj s prostorsko anonimnostjo storilcem omogoča, da imajo svoje žrtve vedno na doseg roke. Z lahkoto se storilci izdajajo za nekoga drugega ali ostanejo celo popolnoma anonimni, ko so prisotni na svetovnem spletu. Storilci, ki se

sicer ne bi nikoli aktivno vključili v navadno nasilje in nadlegovanje, izrabijo možnost, da se skrijejo za računalniški ekran in tako nadlegujejo in škodujejo svojim žrtvam. S tem pa se tudi odvežejo določene krivde in odgovornosti (Hale 2013).

Spletno nasilje in nadlegovanje preseže navadno nasilje v mnogih pogledih. Tukaj pa pomembno vlogo odigrajo še trije koncepti, in sicer deindividualizacija, saj odziva žrtve storilci ne vidijo, dehumanizacija žrtve in koncept razlike v moči. (Aoyama in drugi v Hale 2013) Nicole A. Hale (Hale 2013) v svojem delu povzema Colette Langos, ki govori o tem, da pri obeh vrstah nasilja in nadlegovanja ključno vlogo odigra moč, ki jo ima storilec nad žrtvijo. Glede na razporeditev te moči v njunem odnosu se žrtev ne more enostavno upreti svojemu storilcu (Langos v Hale 2013). Pri kulturnem ohranjanju spletnega nasilja pa gre za to, da so spletne strani in moderne aplikacije narejene na način, da spodbujajo različne oblike spletnega nasilja in nadlegovanja. Tukaj Halova izpostavi prav uporabo anonimnosti na družbenem omrežju Ask.fm. Današnja mladina ima ukoreninjeno kulturno sprejemljivost in ohranjanje prakse spletnega nasilja in nadlegovanja in splet je pri tem postal le še eno v vrsti orodij za škodljivo početje (Hale 2013).

Družbena omrežja so postala ena glavnih platform, kjer se mladi samoizražajo. A hkrati ta omrežja od njih zahtevajo, da zavedno postanejo vidni in da namerno izpostavljajo svojo identiteto. Mladi so jih vzeli za svoja, saj se preko njih socializirajo, se zabavajo in, kar je najpomembneje, delijo svoja življenja z drugimi. Hkrati pa od mladih zahtevajo, da aktivno in namerno razmišljajo o njihovi vidnosti na omrežjih – o svoji podobi, ki jo želijo projicirati na družbena omrežja, kjer so aktivni. Družbena omrežja so tako spremenila kontekst odraščanja (Fleur 2014, 104-110).

Gabriel Fleur (Fleur 2014) se v članku loti načinov, kako mladi uporabljajo moderne medije in kako je ta uporaba prišla v nasprotje s širšim razvojnim diskurzom. Mladi imajo namreč zelo omejeno zmožnost kritičnega reflektiranja na njihov razvoj. In če bi to od njih zahtevali, lahko škodimo otrokovemu naravnemu kognitivnemu in čustvenemu razvoju. Še posebej se je lotil specifičnega področja spletnega nasilja in nadlegovanja, v ospredje je postavil seksting in seksualne selfije, ki bi morali javnost še posebej skrbeti. Seksualizacija kulture je namreč velika grožnja razvoju otrok in najstnikov, še posebej pa so tukaj na udaru dekleta. Njihovo vrednost namreč definirata fizična lepota in seksualno obnašanje, ki ga vodita pornografska in oglaševalska industrija. Seksting je tako postal vodilna družbena sprememba, najstniki pa ga uporabljajo za spogledovanje, ustvarjanje zvez in za zabavo (Fleur 2014, 104-110).

Vse to zmanjšuje čas otroštva in mlade prisili v (pre)hitro in nezdravo odraščanje, saj je to obdobje, ko se otroci in najstniki še kognitivno, socialno in čustveno razvijajo. Hkrati pa je to zanje nevarno tudi zato, ker mladi izgubijo nadzor nad tem, kaj se z objavljenim materialom na spletu nato dogaja. Najprej je seveda treba ugotoviti, zakaj otroci in najstniki sploh objavijo golo ali pijansko fotografijo ali posnetek. Glavno gonilo takšnih objav je takojšnja družbena nagrada, kot je recimo pozornost ostalih uporabnikov ali trenutna priljubljenost med vrstniki. Se pa otroci in najstniki ob tem ne zavedajo, kaj bo takšna objava pomenila za njihovo prihodnost in recimo za iskanje službe. Če to stori odrasla oseba, se smatra, da se zaveda posledic in da bo zmožna prevzeti posledice takšnega dejanja. Tega pa vsekakor ne moremo pričakovati od otrok in najstnikov. Prav zato otroci pri tem potrebujejo nekoga, ki jim pomaga doumeti posledice takšnih objav. Javnost se na to navadno odzove na enega od treh različnih načinov. Najprej se okrivi družbena omrežja in medije, drugi najpogostejši krivci so uporabniki sami in njihovo neskrbno obnašanje na spletu, kot tretje, alternativno, pa se omeni izobraževanje staršev in najstnikov za varno uporabo medijev. A kako koli, družbena omrežja in mediji ustvarjajo neke nove strukture samozavedanja, vidnosti in izpostavljenosti. In skozi te nove načine naši otroci in najstniki spoznavajo, kaj pomeni postati odrasla oseba, družbeni mediji pa postajajo funkcija odraščanja (Fleur 2014, 104- 110).

Sonia Livingston in David R. Brake (Livingston in Brake 2007) sta že leta 2007 ugotavljala, da ima kar 42 % mladih Angležev, starih med 8 in 17 let, svoj lastni profil na vsaj enem od družbenih omrežij, od tega je bilo kar 27 % starih zgolj med 8 in 12 let, 55 % pa med 13 in 17 let. Večina teh družbenih omrežij najraje cilja na mladostnike in otroke, nekatera omrežja pa sploh nimajo določene starostne omejitve. To po eni strani seveda prinaša nove možnosti za razvoj samoizražanja mladih, nove možnosti za učenje in komuniciranje z drugimi, hkrati pa prinaša tudi nova tveganja, kot so zmanjšanje zasebnosti, možnost za spletno nasilje in nadlegovanje in seveda nevarne stike (Livingston in Brake 2010, 75- 84).

Identitete se oblikujejo znotraj nekega diskurza, ne zunaj njega. Zato je pomembno, da razumemo ta določeni diskurz, kot je izdelan znotraj specifičnih zgodovinskih in institucionalnih strani, znotraj specifičnih diskurzivnih formacij in praks. (Hale v Livingston in Brake 2010, 77).

Identitete se ustvarjajo skozi interakcije z drugimi. V porastu so strani, kjer mladi ustvarjajo svoje identitete in z njimi tudi eksperimentirajo. In ker te strani vključujejo nove tehnologije in njihovo uporabo, konstrukcija družbene identitete na tem področju še ni popolnoma raziskana. Če so

nekoč najstniki in mladostniki stene svojih sob polepili s posterji, pisali dnevnike in zbirali fotografije v fotoalbumih ter s tem izražali, kdo so, izražali svojo identiteto, pa imajo danes vedno močnejšo težnjo, da se s svojimi vrstniki povezujejo vedno in povsod in tako tudi ostanejo v stiku, se izražajo in delijo izkušnje. To ima seveda več posledic, prva je ta, da se je krog njihovih "prijateljev" zelo povečal. Drugič, stiki preko družbenih omrežij so pripomogli tudi k temu, da mladim ni bilo več nerodno pri vzpostavljanju stika, saj pri komunikacijah recimo niso uporabljali pravega imena. Zelo verjetno je, da tisti, ki se ne udeležujejo komunikacij na družbenih omrežjih, zamujajo več kot samo komunikacije z ostalimi uporabniki in vrstniki. Vse te nove priložnosti zato gredo z roko v roki z nevarnostmi in tveganji (Livingston in Brake 2010, 75-84).

Spletna anketa, ki je bila leta 2005 narejena med angleškimi najstniki, starimi med 9 in 19 let, je pokazala, da jih je kar 57 % na spletu že prišlo v stik s pornografijo, 31 % z nasilno in 11 % z rasistično vsebino. 31 % jih je preko spleta dobilo seksualne komentarje in 28 % sporočila s seksualno vsebino, 30 % je dobila komentarje, ki so vsebovali nasilje in nadlegovanje in 8 % se je prvič srečala z nekom, ki so ga spoznali na spletu. (Livingston in Bober v Livingston in Brake 2010, 80) Hinduja in Patchin (Hinduja in Patchin v Livingston in Brake 2010, 80) sta leta 2008 analizirala 2423 naključno izbranih profilov na družbenem omrežju MySpace, uporabniki so bili stari 18 let ali manj. Ugotovila sta, da jih je kar 57 % na omrežju razkrilo osebno fotografijo. Druga raziskava, ki je bila leta 2007 izvedena v ZDA, je pokazala, da je v povprečju kar 49 % najstnikov na spletu razkrilo, katero šolo obiskujejo in 29 % je objavilo svoj elektronski naslov (Lenhart in Madden v Livingston in Brake 2010, 80).

Razkrivanje osebnih podatkov je vsekakor tvegano, otroci in mladostniki po vsem svetu pa so družbena omrežja sprejeli z velikim veseljem. Livingston in Brake (Livingston in Brake 2010) sta tako že leta 2010 izpostavila pet ključnih področij, ki bi jih bilo treba globlje raziskati. Prvo področje: meje med možnostmi in tveganjem so zabrisane. Več možnosti, kot jih otroci na spletu najdejo, več nevarnosti in tveganj preži nanje. In bolj ko so otroci in mladostniki večji uporabe teh orodij, več možnosti imajo za oboje. Mladi radi raziskujejo in odkrivajo, s tem pogosto počnejo tudi stvari, ki so tvegane. To je del odraščanja, da otroci in mladostniki premikajo meje in iščejo nove možnosti. Drugič, bolj ko se razvijajo ta komunikacijska orodja, večjo medijsko in digitalno pismenost zahtevajo od svojih uporabnikov. Tretjič, soočanje s tveganji ne sme biti prepuščeno zgolj otrokom in mladostnikom ter njihovim staršem. Četrto, posebno pozornost je

treba nameniti “problematičnim” uporabnikom. Še posebej tistim, ki imajo nizko samopodobo in pomanjkanje pravih prijateljev in pravih odnosov s svojimi starši. Te skupine otrok in mladih na spletu tvegajo več in se pogosteje lotevajo tveganih načinov komunikacije. In še zadnje, peto področje. Medtem ko oblikujemo pravila igre, ne smemo pozabiti na pravice otrok in mladih (Livingston in Brake 2010, 81-83).

S koristmi in tveganji uporabe družbenih omrežij med ameriški najstniki sta se ukvarjali tudi Gwenn Schurgin O’Keefe in Kathleen Clarke-Pearson (O’Keefe in Clarke-Pearson 2011). Takšne strani so postale izjemno pomemben portal za današnje najstnike in mladino, tako za zabavo kot komunikacijo in njihova uporaba je v zadnjih letih rasla eksponentno hitro. Zato se morajo starši tega zavedati in spoznati koristi in tveganja teh strani za njihove otroke. Pomembno jim lahko pomagajo tudi pediatri pri prepoznavanju in odkrivanju težav. Družbena omrežja, kot sta Facebook in MySpace, nudijo dnevne možnosti za stike s prijatelji, sošolci in z ostalimi ljudmi, s katerimi delimo svoje interese (O’Keefe in Clarke-Pearson 2011, 800- 803).

V raziskavi sta ugotovili, da se je 22 % najstnikov več kot 10-krat na dan prijavilo na svoj profil na družbenih omrežjih. 57 % najstnikov je že leta 2011, ko je bila raziskava narejena, posedovalo pametni telefon in 25 % ga je že takrat uporabljalo za prijavo na družbena omrežja, 54 % najstnikov je pametne telefone uporabljalo za dopisovanja in 24 % za instantno dopisovanje (O’Keefe in Clarke-Pearson 2011, 800-803).

Omrežja otrokom in najstnikom seveda nudijo mnogo koristi, omogočajo jim, da so v rednih stikih s prijatelji in sošolci, da spoznavajo nove ljudi, si izmenjujejo gradivo in pridejo do novih idej. Družbena omrežja so postala pomemben dejavnik pri njihovi socializaciji in komunikacijah. Prav tako jim nudijo pomembno bazo za učenje. Na nekaterih šolah so internet in družbena omrežja postali nujni učni pripomoček (učitelji recimo objavljajo svoja gradiva, otroci svoje zapiske). Omrežja pa so postala pomembna tudi za izjemno lahek in anonimen dostop do informacij o zdravju (O’Keefe in Clarke-Pearson 2011, 800-803).

Tveganja pa avtorici (O’Keefe in Clarke-Pearson 2011) razdelita na štiri področja, in sicer medvrstniško nasilje, neprimerna vsebina, pomanjkanje razumevanja spletne zasebnosti in oglaševanje. Med nevarnejše zagotovo spadata spletno nasilje in nadlegovanje, ki lahko pustita težke posledice na psihološkem zdravju otrok in najstnikov. Problematičen je tudi seksting, kjer gre za pošiljanje, dobivanje in posredovanje golih in na pol golih fotografij. Njuna raziskava je pokazala, da je vsaj 20 % mladih že objavilo ali poslalo svojo golo ali na pol golo fotografijo

(O'Keefe in Clarke-Pearson 2011, 800-803).

Pojavi se nov fenomen, ki ga raziskovalci poimenujejo kar "Facebook depresija", ki se razvije med otroki in najstniki, ki preživijo ogromno časa na Facebooku in pri katerih se začnejo razvijati simptomi depresije. Takšni otroci in najstniki lahko nato postanejo družbeno izločeni, pomoč začnejo iskati tudi na tveganih spletnih straneh, ki še dodatno ogrozijo njihovo zdravje tako, da jih spodbujajo k nevarnim spolnim praksam in k agresivnemu in samouničujočemu obnašanju. Velika težava, ki se pojavlja, je tudi vprašanje zasebnosti, ki jo otroci in mladostniki s tveganim obnašanjem na spletu pogosto ogrožajo sami z neprimerno uporabo tehnologije, pomanjkanjem nastavitve zasebnosti, s tem, ko delijo preveč podatkov ali delijo napačne podatke. Podatki o tem, katere strani so kadarkoli obiskali, se na spletu zbirajo, to imenujemo digitalni odtis (ang. *digital footprint*). Tukaj se shrani vse, kar so objavili in delili na spletu, saj velja, kar se objavi na spletu tudi ostane na spletu. To pa lahko pomembno vpliva na njihov kasnejši ugled in tudi na iskanje službe (O'Keefe in Clarke-Pearson 2011, 800-803).

Med odraščanjem na mnoge vedenjske odločitve ključno vplivajo veliki socializacijski agenti. Med najpomembnejše agente spadajo prijatelji in vrstniki, starši in pa seveda odrasli v šoli. Hinduja in Patchin (Hinduja in Patchin 2012) sta pred štirimi leti izvedla obširno raziskavo, s katero sta želela izvedeti, kako močno vrstniki, starši in učitelji vplivajo na spletno nasilništvo pri mladostnikih. V raziskavo sta vključila 4441 srednješolcev iz 33 srednjih šol na jugu ZDA, otroci so v odgovorih povedali, ali so v zadnjih 30 dneh bili kadarkoli v vlogi spletnega nasilneža. Ob tem sta ugotavljala tudi, kakšna je bila vloga vrstnikov in sošolcev ter staršev pri vključevanju izbranih učencev v spletno nasilje. Pri svoji raziskavi sta pregledala tudi 35 člankov iz leta 2011, ki so se nanašali na številke o žrtvah spletnega nasilja (Hinduja in Patchin 2012).

Ugotovila sta, da se številke žrtev gibljejo med 5,5 % in 72 %. In ne glede na različnost študij, ki so bile v teh člankih narejene, sta ugotovila, da je delež odraščajočih otrok, vpletenih v ta pojav, smiselno spremljati. Ugotovila sta, da je spletno nasilje povezano s tem, kako se obnašajo njihovi vrstniki. Tisti mladi, ki so verjeli, da so njihovi prijatelji kakor koli vpleteni v spletno nasilje, so pogosteje tudi sami izvajali tovrstno nasilje. Vrstniki igrajo prevladujočo vlogo pri socializaciji mladih, in ta vloga se še krepi v zadnjih desetletjih. Ugotovila sta, da so bili zgolj 4 % učencev, od katerih prijatelji v zadnjega pol leta nikoli niso bili spletni nasilneži, v zadnjih 30 dneh sami nasilni na spletu. In kar 62 % učencev je samih postalo nasilnih po spletu, če so imeli vse ali večino prijateljev, ki so prav tako bili v zadnjega pol leta nasilni po spletu (Hinduja in Patchin

2012).

Odnos do spletnega nasilja je odvisen tudi od tega, ali mladi čutijo, da jih bodo starši za spletno nasilje kaznovali ali ne. Tisti, ki so verjeli, da bi lahko bili za udeležbo pri spletnem nasilju kaznovani, so redkeje sodelovali pri takšnem ravnanju. To je seveda bolj veljalo za tiste učence, katerih prijatelji v zadnjega pol leta nikoli niso bili nasilni po spletu (Hinduja in Patchin 2012).

Rezultati analize vključevanja v 9 različnih vrst načinov (objava bolečih komentarjev o nekom, širjenje govoric, grožnje, da bodo nekoga poškodovali, izdajanje za nekoga drugega in biti nesramen do neke osebe, objava nesramnih ali bolečih fotografij o nekom, ustvarjanje nesramnih in bolečih spletnih strani o nekom, objava nesramnega ali bolečega videa o nekom) spletnega nasilja v zadnjih 30 dneh so pokazali, da je 4,9 % učencev priznalo, da so bili spletni nasilneži. Študija upošteva samo tiste učence, ki so v zadnjih 30 dneh to naredili večkrat. Najpogosteje, v 4,5 %, pa so po spletu širili boleče komentarje o nekom. Kar 11,2 % od teh, ki so priznali, da so bili večkrat nasilni po spletu, pa se je posluževalo več vrst spletnega nasilja (med 9 različnimi vrstami, ki so bili merjene) (Hinduja in Patchin 2012).

Skupina raziskovalcev pod vodstvom Pam Nilana (Nilan in Burges 2015) je med dijaki in dijakinjami na katoliški srednji šoli v New South Walesu v Avstraliji izvedla deset osebnih, delno strukturiranih intervjujev. V raziskavi je sodelovalo pet deklet in pet fantov, starih med 15 in 18 let. Vsi so imeli enega ali več profilov na družbenih omrežjih Facebook, Bebo, MySpace in na Instagramu, ki so jih obiskali vsaj enkrat ali večkrat na dan. Vsi dijaki so prav tako dobro poznali družbeno omrežje Ask.fm. Ugotovili so, da se vsi intervjuvanci zavedajo uničujočih posledic spletnega nasilja, ker ti tovrstno nasilje "sledijo iz šole domov" v zasebno sfero domače sobe (Nilan in Burges 2015).

Učence in učenke so spraševali, kako s svojimi besedami definirajo klasično in kako spletno nasilje. Kasneje pa so jih spraševali še, kakšne so njihove izkušnje z medvrstniškim nasiljem, ali so bili sami kdaj v vlogi žrtve/storilca. Mladi intervjuvanci so v večini primerov trdili tudi, da je spletno nasilje hujše od navadnega. Intervjuvana dekleta so še posebej izpostavila družbeno omrežje Ask.fm kot prostor za anonimno spletno nasilje in nadlegovanje. Izpostavila so predvsem težavo anonimnosti, storilec oziroma storilka svojo žrtev osebno pozna, ampak na tem družbenem omrežju lahko anonimno postavi vprašanje oziroma zapiše boleč, žaljiv komentar. Ob tem žrtev ne ve, kdo ji piše, čeprav se s storilko oz. storilcem poznata. Po navadi tudi vsi na šoli vedo, kaj se dogaja, kdo je žrtev. Vsi so torej v vlogi aktivnega ali pasivnega opazovalca. Žrtev

nato izpade še neumna, ker ne ve, kdo je storilec oziroma storilka (Nilan in Burges 2015).

Mladostniki s pomočjo spletnega nasilja gradijo in dvigujejo svoj družbeni status, da izgledajo boljši in bolj priljubljeni med sošolci in vrstniki. Gre za neke vrste strategijo, s čimer si dvignejo vrednost na račun nekoga drugega. Na spletu, kjer prevladujejo družbena omrežja, se priljubljenost meri s številom všečkov in prijateljev. In zdi se, da nekateri mladostniki svoj socialni kapital, ki je merilo priljubljenosti, gradijo na račun vrstnikov, ki imajo manj "prijateljev" in niso tako priljubljeni. S pomočjo spletnega nasilja in predvsem zavedanja, da storilci za to ne bodo kaznovani, prenašajo svoj dvignjeni status nazaj v fizični prostor šole in seveda obratno (Nilan in Burges 2015).

Sheryl Hemphill in Jessica Heerde (Hemphill in Heerde 2014) sta v Avstraliji na isti skupini otrok izvedli dolgoročno študijo, ki je trajala od leta 2002 pa vse do leta 2010. Začetni vzorec je obsegal 927 otrok, od tega 481 deklet in 446 fantov, nekaj jih je v času študije odpadlo zaradi odsotnosti ali nepravilnega izpolnjevanja ankete. Isti učenci in učenke so nato enkrat letno izpolnili anketo. Objavili sta rezultate iz leta 2006 in 2010. Leta 2006 je anketo izpolnilo 804 otrok, starih med 14 in 15 let, leta 2010 pa 809, starih med 18 in 19 let. 5,1 % mladih, ki so izpolnili anketo, so priznali, da so izvajali spletno nasilje, 5 % jih je priznalo, da so enkrat že bili žrtve, kar 9,5 % pa jih je priznalo, da so bili ali žrtev ali storilec. Skupaj je tako 19 % mladih v tej študiji pokazalo, da so že imeli izkušnje s spletnim nasiljem, v vlogi žrtve in/ali napadalca (Hemphill in Heerde 2014).

Tabela 5.1: Odstotek in število mladih, ki so bili nasilneži v zadnjih 12 mesecih

Table 2

Percentage (%) and number of young adult participants engaging in cyber- and traditional bullying perpetration and victimization in the past 12 months

	No cyber-bullying or victimization % (n)	Cyber-bullied others % (n)	Been cyber-bullied % (n)	Cyber-bullying perpetration & victimization % (n)
Total sample (N = 662)	80.36 (532)	5.14 (34)	4.98 (33)	9.52 (63)
Male (n = 299)	73.91 (221)	7.36 (22)	5.35 (16)	13.38** (40)
Female (n = 363)	85.67 (311)	3.31 (12)	4.68 (17)	6.34 (23)

Note. Figures may not total 100% due to rounding; Analyses excluded 14 "dishonest" students in Grade 9 (students who reported any of the following: a) that they were *not honest at all* when filling out the 2006 survey; b) that they had used a drug with a fake name in their lifetime or in the past 30 days; or c) that they had used illicit drugs on more than 120 occasions in the past 30 days, a highly improbable amount).

** $p < 0.001$ for Chi-square comparison of males and females. Analysis of standardised residuals revealed that the differences were in the combined cyber-bullying perpetration and victimization group with higher rates for males than females.

Vir: Hemphill in Heerde (2014).

William Stanley Pendergrass in Michelle Wright (Pendergrass in Wright 2014) sta za izhodišče vzela zgodbe štirih deklet, ki so zaradi spletnega nadlegovanja in nasilja na družbenih omrežjih naredila samomor. Z njihovimi zgodbami osvetlita problematiko spletnega nasilja in nadlegovanja, hkrati pa zelo nazorno pokažeta, kako nevarno je v resnici takšno početje. Pri opredelitvi spletnega nasilja in nadlegovanja izhajata iz 20 let stare definicije klasičnega medvrstniškega nasilja med mladimi. Avtor omenjene definicije je Dan Olweus, norveški raziskovalec in ustanovitelj spletne strani *Olweus Bullying Prevention Program*. Po tej definiciji morajo biti izpolnjeni trije pogoji, da lahko govorimo o medvrstniškem nasilju in nadlegovanju. In sicer morajo biti dejanja namerna in škodljiva, izhajati morajo iz neenakomerne porazdelitve moči med storilcem in žrtvijo, pri čemer ima storilec premoč. Ta premoč izhaja iz njegovega položaja, inteligence, popularnosti. In tretji pogoj, namerno škodljivo dejanje se mora ponavljati določeno časovno obdobje (Olweus v Pendergrass in Wright 2014).

K spletnemu nasilju in nadlegovanju po zgoraj omenjeni definiciji dodamo še četrti pogoj, in sicer namerno škodljivo dejanje se izvaja s pomočjo modernih informacijskih in komunikacijskih tehnologij ali s kakršno koli vrsto internetne tehnologije (Levy in drugi v Pendergrass in Wright 2014).

Olweus (Olweus Bullying Prevention Program 2016) pa na spletni strani kot spletno nasilje in nadlegovanje opredeljujejo vsako škodljivo dejanje prek elektronske pošte, hitrega sporočanja, klepetalnic, objav na spletnih straneh, digitalnih sporočil ali slik, poslanih prek osebnih telefonov ali osebnih digitalnih asistentov (Kowalski in drugi v Olweus 2015). Ob tem omenja še značilnosti, ki so povsem edinstvene za spletno nasilje, in sicer anonimnost, dostopnost, strah pred kaznovanjem z odvzemom pametnih telefonov ali tablic, veliko število nemih opazovalcev. Pojavlja pa se v različnih oblikah: nadlegovanje, žaljenje, »flaming« oziroma uporaba vulgarnih in jeznih besed, vdor in kraja spletne identitete in uporaba te za pošiljanje škodljivih sporočil, javna objava osebnih skrivnosti, do katerih storilec pogosto pride s prevaro, in spletno zalezovanje (Olweus Bullying Prevention Program 2016).

Zelo pomembno je tudi prepoznati, kdo so najpogosteje žrtve spletnega nasilja in nadlegovanja in kakšne so njihove značilnosti oziroma po čem jih prepoznamo. Tudi Robin Kowalski in Gary Giumetti (Kowalski in Giumetti 2013) sta se veliko ukvarjala s spletnim nasiljem in nadlegovanjem. Še posebej zato, ker so spletno oziroma elektronsko nasilje in nadlegovanje v modernih medijih deležni velike pozornosti, predvsem na račun velikega števila samomorov med mladimi. Povečalo se je tudi število strokovnih objav. Če je v bazi PsychINFO bila leta 2005 na to temo zgolj ena sama objava, je bilo leta 2013 na to temo 387 objav. Zanima ju tudi, zakaj je pozornost, ki jo tako mediji kot akademski krogi posvečajo tej temi, v zadnjih letih tako zelo narasla (Kowalski in Giumetti 2013, 97).

Menita, da je za spletno nasilje značilno, da se pojavlja preko točno določenih kanalov, kot so spletna pošta in instantno dopisovanje, klepetalnice, družbena omrežja in podobno. Vsekakor pa je vsem tem dejanjem skupno to, da so agresivna, se ponavljajo in se izvajajo namensko preko elektronskih medijev. Kateri od elektronskih medijev je uporabljen kot kanal za tovrstna dejanja, je seveda odvisno od študije, od starosti udeležencev in pa seveda od tega, kateri medij je bil v tistem času, ko je bila študija narejena, najbolj priljubljen. Če je bilo recimo leta 2007, torej pred devetimi leti, najbolj priljubljeno instantno dopisovanje in je bilo seveda posledično največ spletnega nasilja in nadlegovanj izvajanega preko tega medija, je bil v času, ko je bila objavljena

študija teh dveh avtorjev, zagotovo Facebook eden glavnih krivcev za taka dejanja (Kowalski in Giumetti 2013, 97).

Spletna stran Youth Internet Safety Survey (Kowalski in Giumetti 2013) je analizirala spletne aktivnosti mladih, starih med 10 in 17 let. Ugotovili so, da se je od leta 2000, ko je bila opravljena prva takšna raziskava, pa do leta 2010, ko je bila objavljena tretja, število prijavljenih primerov spletnega nasilja med mladimi skoraj podvojilo, in sicer s 6 % na 11 %. Administratorji raziskave so povečanje pripisali dostopnosti do interneta, povečani uporabi pametnih telefonov in seveda uporabi družbenih omrežij med mladimi (Kowalski in Giumetti 2013, 98-99).

Pri opredelitvi pojma sta si avtorja (Kowalski in Giumetti 2013) pomagala z iskanjem podobnosti in razlik med klasičnim in spletnim nasiljem med mladimi. Ugotovila sta več razlik kot podobnosti. Ena od podobnosti je ta, da gre pri obeh za nasilna dejanja, ki se ponavljajo skozi določeno časovno obdobje. Pojavljajo se med osebami, med katerimi vlada nesorazmerje v moči. To nesorazmerje lahko zavzame katero koli od naslednjih oblik, bodisi fizično ali socialno premoč, premoč v poznavanju tehnologije. Ugotovila sta, da se na več točkah obe vrsti nasilja razhajata. Prva taka značilnost je zagotovo ta, da če je pri klasičnem nasilju identiteta nasilneža znana, pri spletnem pogosto identiteta ostane anonimna in neznana. Kot posledica anonimnosti nastane deindividualizacija, krinka, pod katero ljudje izrečejo in naredijo stvari, ki jih v neposrednem odnosu ne bi nikoli. Drugič, če se klasično nasilje pojavlja v času šole, se spletno lahko kadarkoli in kjerkoli, 24 ur na dan. Posledično pa nasilju ni priča le kopica posameznikov, ampak na tisoče posameznikov. Tretja razlika izhaja iz podobnosti, da pri obeh vrstah mladi pogosto ne prijavijo nasilnih dejanj. Razlika je v vzrokih. Žrtve klasičnega nasilja ne prijavijo, ker se bojijo nadaljnjega niza nasilja nad njimi, žrtve spletnega pa, ker se bojijo, da jim bodo starši oziroma odrasli odvzeli dostop do spleta in uporabe modernih tehnologij (Kowalski in Giumetti 2013, 99-100).

Tjaša Žakelj (Žakelj 2013) je prepričana, da pri nas spletnega nasilja in nadlegovanja nihče ne jemlje dovolj resno. Žakljeva se najprej loti samega termina. Tuji izraz *cyberbullying* je prevedla dobesedno kot *nasilje v kibernetnem prostoru*. Meni, da se glede na hiter razvoj IKT izjemno hitro razvijajo in dopolnjujejo tudi oblike spletnega nasilja, gre za premosorazmeren odnos: večja je uporaba IKT, večja je možnost, da bo uporabnik kadarkoli žrtev takšnega nasilja. Med najpomembnejše negativne značilnosti, ki uporabnika privedejo do tega, da v kibernetnem prostoru počne stvari, ki jih drugače v življenju ne bi ali bi jih veliko redkeje, opredeli

razdruževalno anonimnost (saj ne veš, kdo sem), nevidnost (saj mene ne vidiš), asinhronost (se vidimo »pozneje«) in pa razdruževalno imaginacijo (saj je samo igra) (Suler v Žakelj 2013).

5.2 Vrste spletnega nasilja

Willardova (Willard 2007) je izpostavila najpogostejše oblike spletnega nasilja, ki so aktualne še danes. Ob tem je seveda treba upoštevati dejstvo, da se te oblike ves čas spreminjajo in dopolnjujejo vzporedno z razvojem modernih tehnologij, ki jih otroci uporabljajo. Spodnji seznam oblik spletnega nasilja sem dopolnila s pomočjo slovenskega Kazenskega zakonika (Kazenski zakonik 2016), Sameerjem Hindujo in Justininom Patchinsom (Hinduj in Patchinsom 2015) in Spletnim očesom (Spletno oko 2016):

- Spletni spori (*flaming*), v katerih se uporabljajo elektronska sporočila z jeznimi in vulgarnimi vsebinami. Nisem našla ustreznega slovenskega prevoda, zato navajam angleški izraz, zraven pa slovenski opis angleškega izraza. Gre za pošiljanje in objavljanje jeznih in nadležnih sporočil;
- Nadlegovanje (*harassment*): ponavljajoče se pošiljanje odvratnih, zlobnih in žaljivih sporočil;
- Očrnitev (*denigration*): pri tem gre za objavljanje ali razpošiljanje govoric ali klevetanj o žrtvi z namenom očrniti jo ali ji uničiti dobro ime ali prijateljstvo;
- Poosebljanje (*impersonation*): gre za pretvarjanje, da smo nekdo drug, ki v imenu prave osebe pošilja ali objavlja škodljivo vsebino, glavni namen pa je, da spravi nekoga v težave ali da uniči njegovo dobro ime;
- Prevara (*outing and trickery*): gre za objavo ali prepričevanje žrtve, da sama javno objavi skrivnost ali neprijetno informacijo ali fotografijo;
- Izključitev (*exclusion*): gre za namerno in kruto izključitev žrtve iz določene družbene skupine;
- Spletno zalezovanje (*cyberstalking*): gre za ponavljajoče se nadlegovanje in očrnitev, ki vključuje grožnje in pri žrtvi povzroči izjemen strah;
- Spletne grožnje (*cyberthreats*): gre za objavo groženj žrtvam ali objavo splošnih izjav, s katerimi storilec ogroža samega sebe in druge, grozi, da se bo ubil in

podobno;

- Seksting (*sexting*): gre za objavo seksualne vsebine, od golih fotografij do besed in posnetkov. Gre tudi za izmenjavo golih in na pol golih fotografij med mladostniki prek družbenih omrežij in s pomočjo moderne informacijske tehnologije;
- *Grooming* (tukaj nisem našla slovenskega prevoda): gre za navezovanje stikov in pridobivanje oseb, mlajših od petnajst let, za spolne namene oziroma z namenom spolne zlorabe preko informacijskih ali komunikacijskih tehnologij in ga opredeljuje tudi slovenski Kazenski zakonik v 173. členu;
- Širjenje govoric (*rumormongering*): gre za širjenje neresnic, kletvic, govoric o nekom z namenom uničiti njegovo dobro ime, ga izključiti iz neke družbene skupine;
- Objava fotografij, videov, komentarjev ter označevanje in odvzemanje (*tagging/untagging*)

Dolgo časa so študije spletno nasilje obravnavale kot enoten konstrukt, kasneje se v študijah začeta pojavljati dve skupini, in sicer spletno nasilje, ki se izvaja preko interneta, in nasilje, ki se izvaja preko pametnih telefonov. A ker se moderna tehnologija izjemno hitro razvija in spreminja, prav tako se spreminjajo načini komunikacije med mladimi, se posledično pojavljajo tudi vedno novi načini spletnega nasilja in nadlegovanja. Seznam vrst pa se tako daljša in tudi dopolnjuje. Tako najdemo izraz trolanje (*trolling*), pri čemer gre za vztrajne in žaljive komentarje na določeni spletni strani. Ali izraz *griefing* (nisem našla ustreznega slovenskega prevoda), ki opisuje nadlegovanje nekoga v spletni igri ali v virtualnem svetu (Smith in drugi 2013, 5-6).

5.3 Značilnosti spletnega nasilja

Dejstvo je, da je obseg udeležbe na družbenih omrežjih v zadnjih letih toliko narasel, da je praktično nemogoče na njih odkrivati in hkrati odstranjevati vse neprimerne vsebine ročno, ugotavljata Eli Omernick in Sara Owsley Sood. (Omernick in Owsley Sood 2013) Obstajajo sicer spletni sistemi, ki avtomatsko zaznajo žalitve in nespodobne objave na družbenih omrežjih in so sicer nekoliko pripomogli k odstranjevanju in blokiranju takšnih vsebin. A takšni sistemi ne

morejo odgovoriti na ključno vprašanje, in sicer, zakaj se takšne vsebine sploh objavljajo. Veliko je odvisno tudi od ustvarjalca družbenega omrežja in njegove odločitve, ali na svojem družbenem omrežju dovoli objavo anonimnih komentarjev. Ob tem pa je pomembno, kakšen vpliv ima anonimnost na kakovost in količino udeležbe na družbenih omrežjih (Omernick in Owsley Sood 2013).

Eden od psiholoških modelov učink, ki nastanejo zaradi anonimnosti, opisuje kot *deindividualizacijo*. Gre za zmanjšanje zasebnega samozavedanja in odgovornosti, ki se kaže kot nižja stopnja samoregulacije in zmanjšana skrb na odzive ostalih uporabnikov. Nastane pa tako, da posameznika ni mogoče več prepoznati v skupini in ga ločiti od skupine. (Johnson in drugi v Omernick in Owsley Sood 2013) Tanja Žakelj (Žakelj 2013) prav anonimnost opredeljuje kot enega ključnih dejavnikov v spletnem nasilju, da storilci izvajajo nasilje nad žrtvami, saj prav anonimnost pri storilcu spodbudi občutek varnosti in občutek, da ne bo odkrit (Erdur-Baker v Žakelj 2013).

Spletno nasilje se od klasičnega, fizičnega in verbalnega razlikuje po več značilnostih. Prvič, spletno nasilje je odvisno od znanja in dobrega poznavanja modernih tehnologij. Drugič, najpogosteje gre za posredno nasilje, storilec ne gleda žrtve v oči in ga spremlja anonimnost. Tretjič, nasilnež oziroma storilec navadno svoje žrtve sploh ne vidi oziroma ne vidi njene reakcije na nasilje, vsaj na začetku ne. Četrto, vloga opazovalcev spletnega nasilja je popolnoma drugačna in veliko bolj zapletena kot pri klasičnem nasilju. Opazovalec je lahko ob storilcu, ko objavi žaljivo ali boleče sporočilo, ali ob žrtvi, ki to bolečo vsebino sprejme, lahko pa le opazuje spletno nasilje na spletu. Petič, glavni storilčev motiv pri klasičnem nasilju je pridobivanje moči nad žrtvijo in kazen te moči in statusa, pridobljenega s to močjo pred ostalimi soudeleženi, pri spletnem nasilju storilec te možnosti nima. Šestič, širina potencialne publike je pri spletnem nasilju veliko večja kot pri klasičnem nasilju, kjer je omejena zgolj na skupino vrstnikov, ki ga v živo spremljajo. In sedmič, spletnemu nasilju žrtev praktično ne more ubežati, ne obstaja varen prostor, saj žrtev lahko žaljiva in boleča sporočila preko interneta dobiva na pametni telefon, na računalnik, kjerkoli in kadarkoli (Smith in v Smith, Steffen in Sittichai 2013, 6-7).

Značilnosti spletnega nasilja avtorji (Menesi in drugi 2013) razdelijo v pet skupin. V prvo spada namernost, ki je glavna značilnost vseh agresivnih dejanj. Vse definicije tako klasičnega kot spletnega nasilja vsebujejo to značilnost. Druga značilnost je neravnovesje v moči, kjer ima storilec premoč nad žrtvijo in ravno ta razlika daje žrtvi občutek nemoči ter nezmožnost braniti

se. V klasičnem nasilju se nekdo počuti nemočno zaradi svojih fizičnih ali psihičnih slabosti, zaradi statusa (ne)priljubljenosti ali zaradi velikega števila nasilnežev, ki so vključeni v neko dejanje. Pri spletnem nasilju pa to ne pride do izraza, ampak je izvir tega neravnovesja v moči recimo bolj odvisen od tehnološke pismenosti in spretnosti uporabnikov. Tretjič, ponavljanje nasilnih dejanj. Neko dejanje ne more biti nenamerno, če se ponavlja, zato je to ena glavnih značilnosti vseh agresivnih dejanj. V virtualnem prostoru se pravila na tem področju malo spremenijo. Eno samo agresivno dejanje na spletu povzroči vrsto ponavljajočih se viktimizacij, ne da bi prvotni storilec karkoli storil. Ena sama objava sramotne fotografije je lahko deljena mnogokrat, ne da bi jo tisti, ki jo je prvotno objavil, delil naprej. Četrta značilnost je anonimnost, kjer žrtev ne ve, kdo je storilec, ki je edinstvena značilnost spletnega sveta. Anonimnost pa še poveča občutek nemoči in frustracij. In kot peta značilnost je navedeno javno proti zasebnemu. Javnost, v nasprotju z zasebnim, kjer pride do zasebne izmenjave sporočila med dvema stranema, vključuje širšo publiko (Menesi in drugi 2013, 24-36).

Najbolj ranljivi in podvrženi spletnemu nasilju in nadlegovanju so otroci in najstniki, stari med 12 in 14 let. Starost žrtev sovпада s podvrženostjo navadnemu nasilju in nadlegovanju. (Tokunaga v Pendergrass in Wright 2014) Večja verjetnost je, da do takšnega nasilja pride v osnovni šoli, redkeje v srednji šoli. Zagotovo pa je močan dejavnik pri pojavnosti tudi to, če učenec zamenja šolo (Pellegrini v Pendergrass in Wright 2014).

Po čem prepoznamo, da je neki najstnik žrtev spletnega nasilja in nadlegovanja, kakšen je njegov vzorec obnašanja? Žrtve so bolj odvisne od svetovnega spleta in so zato pripravljene prevzeti tudi večja tveganja, povezana s spletom, kot ostali uporabniki spleta. Pogosto so žrtve zavrnjene v medčloveških odnosih in imajo težave v razmerju s starši, predvsem imajo čustvene težave. Trpijo za anksioznostjo, depresijo in imajo zelo slabo in negativno samopodobo. V šoli, ki jo obiskujejo, jih je strah za lastno varnost in imajo zato tudi slabše akademske dosežke (Katzer in drugi v Hale 2013).

Homa Hosseinmardi je skupaj z Richardom Hanom, Qin Lv, Shivakant Mishra in Amirjem Ghasemianlangroodije (Hosseinmardi in drugi 2014) predstavil svoje delo, povezano s spletnim nasiljem in nadlegovanjem v povezavi z naraščanjem različnih družbenih omrežij. Spletno nasilje in nadlegovanje se kot pomembna in naraščajoča družbena težava pojavi vzporedno z naraščajočo uporabo družbenih omrežij, še posebej med najstniki. S pomočjo pametnih telefonov se je število takšnih aktivnosti še povečalo, ko storilci zasledujejo žrtve z žaljivimi besedami,

fotografijami ter objavami avdio in video vsebin, in sicer 24 ur na dan, sedem dni na teden (Hosseinmardi in drugi 2014).

In čeprav je navadnega nasilja več med učenci osnovnih šol, za spletno nasilje velja, da ga pogosto najdemo tudi med učenci srednjih šol. V povprečju naj bi bilo kar 24 % srednješolcev žrtev spletnega nasilja in nadlegovanja. (Patchin v Hosseinmardi 2014) Torej je vsak četrti srednješolec izkusil, kako je biti žrtev negativnih in žaljivih komentarjev ter slikovnih in video objav na družbenih omrežjih in širjenja govoric in groženj preko modernih tehnologij. Spletno nasilje in nadlegovanje je zato postalo velik družbeni problem (Hosseinmardi 2014).

Amy Binns (Binns 2013) problematizira, kot jih poimenuje, pojave nove vrste družbenih omrežij, ki temeljijo na principu vprašanja + odgovori. Takšne spletne strani, tukaj izpostavi družbeni omrežji Formspring in Ask.fm, so po mnenju Binnsove osebno zlorabo med mladimi uporabniki ponesle na povsem novo raven. To dosežejo z zagotavljanjem anonimnega dostopa do takšnih strani med uporabniki in pa seveda možnost anonimnega komentiranja. (Binns 2013)

Takšne spletne strani med starejšimi uporabniki niso priljubljene, zato jih starejši pogosto sploh ne poznajo. So pa čedalje bolj priljubljene med mladimi, še posebej med najstniki. Število najstniških uporabnikov skokovito raste, prav tako pa število objavljenih, pogosto žaljivih in nasilnih komentarjev. In prav ta družbena omrežja so bila povezana s številnimi samomori med najstniki (Binns 2013).

Nancy Willard (Willard 2007) meni, da ko se otrok aktivno socializira s pomočjo interneta in družbenih omrežij, da se slej ko prej znajde v eni izmed štirih vlog:

- Nasilnež: so otroci in mladostniki, ki izvajajo različne vrste spletnega nasilja,
- Tarča oziroma žrtev nasilneža,
- Škodljivi opazovalec: so tisti, ki spodbujajo nasilneža in nič ne storijo, da bi spletno nasilje preprečili,
- Koristni opazovalec: so tisti, ki želijo, da se izvajanje spletnega nasilja konča, se postavijo na stran žrtve ali celo povedo odraslim za nasilje (Willard 2007).

Mladi, ki so tarče spletnega nasilja, po navadi ne želijo tega razkriti staršem. Ker so čustveno travmatizirani, so prepričani, da je vse to njihova krivda, bojijo se maščevanja in še večjega razpečevanja vsebine in pa seveda se bojijo, da bi jim starši odvzeli pametni telefon in

prepovedali uporabo interneta (Willard 2007).

Ker gre za dokaj novo področje nasilja med mladimi, ki je zelo malo raziskano in kjer je še veliko neznanega, je še toliko bolj pomembno, da se s spletnim nasiljem ukvarjamo in se ga naučimo odkrivati. Homa Hosseinmardi (Hosseinmardi in Rafiq 2014) zato navaja kar nekaj razlogov, zakaj je odkrivanje in raziskovanje spletnega nasilja po eni strani izziv, po drugi pa nuja. Najprej zato, ker sta zaradi ogromne količine objavljenih podatkov na družbenih omrežjih ročna analiza in ročno odkrivanje spletnega nasilja praktično neizvedljiva. Drugič, ker je še veliko neznanega, kaj predstavlja oziroma iz česa je sestavljeno spletno nasilje, saj je odvisno od številnih dejavnikov. Tretjič, ker obstaja množica različnih družbenih omrežij, ki se med seboj zelo razlikujejo glede na vrsto objav (besedne, slikovne ali video objave), možnost, da so sporočila objavljena anonimno, načini odzivanja na objavljena sporočila, možnost pridobivanja novih prijateljev oziroma sledenje drugim uporabnikom, ali je primarni način objav preko pametnih telefonov in tako naprej. Glede na vse te dejavnike je torej treba iskati učinkovito rešitev, kako zaslediti spletno nasilje, ob tem pa je treba upoštevati razlike med različnimi družbenimi omrežji (Hosseinmardi in Rafiq 2014).

Glede na hitrost, s katero se spletno nasilje in nadlegovanje bliskovito širita med osnovnošolci in srednješolci, obstaja nuja, da se čim prej začnejo iskati rešitve. Spletno nasilje je treba najprej podrobno raziskati, ugotoviti, v kakšni obliki se pojavlja. Treba ga je naprej razumeti, nato pa začeti razvijati tehnike za natančno odkrivanje, preprečevanje in za blaženje posledic spletnega nasilja. Da torej razvijemo tehnike, moramo izjemno natančno poznati njegovo delovanje. Razumeti je treba, kako družbena omrežja omogočajo spletno nasilje. Hosseinmardi (Hosseinmardi v Towards 2014) se v svojih najnovejših delih najbolj osredotoča na Ask.fm, ker opaža, da je na omenjenem družbenem omrežju čedalje več nasilnega obnašanja najstnikov. Gre za izjemno priljubljeno platformo za najstnike, ki je imela avgusta 2013 70 milijonov registriranih uporabnikov, konec septembra 2014 pa že 130 milijonov. Podatki vseh teh registriranih uporabnikov pa so na družbenem omrežju, ki je za povrh vsega zelo slabo raziskano, javno dostopni (Hosseinmardi v Towards 2014).

Žrtve pa navadno lahko prepoznamo po zelo določenem vedenju. Znake, ki bi lahko bili povezani s spletnim nasiljem, Willardova (Willard 2007) razdeli v tri skupine. Najpogostejši so znaki depresije, žalosti, tesnobe, zaskrbljenosti, še posebej ob uporabi računalnika in pametnega telefona. Za te znake pa drugače ni posebnega razloga. Če se otrok izogiba šoli, prijateljem in

svojim vsakodnevnim aktivnostim, če mu pade uspešnost v šoli. Veliko lahko pove tudi otrokov odziv, ki odseva čustveno pretresenost, in zmedeni medosebni odnosi (Willard 2007).

Spletno nadlegovanje lahko žrtvam pusti doživljenjske posledice. Gre za psihološke posledice, za razliko od klasičnega fizičnega nasilja. V večini primerov spletnega nasilja ne pride do fizičnega, temveč le do spletnega obračunavanja, posledice pa so lahko tudi fizične. Najpogosteje se omenja depresijo, nespečnost, slabo samopodobo in nizko samozavest, izgubo občutka varnosti, žrtve ne želijo v šolo in jih morajo starši prepisati na drugo šolo, samopoškodovanje, samomorilske misli in v najslabšem primeru se takšno spletno nasilje konča s samomorom žrtve. Medtem pa storilec vse početje v večini primerov vidi kot nedolžno igro, ki ne bo nobenemu škodilo. Oblik in vrst spletnega nasilja je verjetno prav toliko, kot je različnih družbenih omrežij, če ne še več. Ob spletnem nasilju je treba omeniti še ostala tvegana in škodljiva vedenja na internetu, ki so tako ali drugače povezana s spletnim nasiljem in so lahko pogosto tudi vzrok, zakaj pride do nasilja. Podvrženi pa so jim najbolj otroci, ki nimajo prave povezave z resničnim življenjem (Willard 2007).

Med druga tvegana dejanja Willardova (Willard 2007) prišteva razkritje občutljivih zasebnih podatkov, kot so recimo kontaktni in strogo osebni podatki, pa informacije o tem, kakšni so naši interesi in aktivnosti, s kom se družimo, kje se gibljemo in podobno. Tvegano seksualno obnašanje, kot je recimo objava kočljivih, na pol golih in golih fotografij in posnetkov, zasvojenost z internetom in izguba stika z resničnim svetom, spletne skupine za samopoškodovanje in samomore, tako imenovane »haterske« oziroma sovražne skupine, ki nastanejo zgolj z namenom, da se širijo neresnične informacije, govorice, da se očrni ime nekega uporabnika/-ce in se ukvarjajo z novačenjem podpornikov in tudi nasilne spletne igre, ki vsebujejo agresivne in seksualne vsebine (Willard 2007).

Sameer Hinduja in Justin Patchin (Hinduja in Patchin 2015) se sprašujeta, zakaj bi nekdo svoje sovraštvo in agresijo izražal preko elektronske naprave? Odgovor na to vprašanje je zelo preprost. Moderna tehnologija namreč zaradi svojih specifičnih značilnosti olajša zadeve. Ključni elementi, ki to omogočajo, pa so anonimnost in psevdonimnost, deindividualizacija, pomanjkanje nadzora, viralnost in neskončnost tveganja viktimizacije (Hinduja in Patchin 2015).

5.4 Odkrivanje in preprečevanje spletnega nasilja

Tudi če določeno vsebino odstranimo z nekega družbenega omrežja, ko enkrat ta vsebina pride na svetovni splet, tam tudi za vedno ostane. Zato je izjemno pomembna preventiva, da neprimerna vsebina sploh ne pride na internet. Zavedati pa se je treba tudi, da internet in družbena omrežja ne prinašajo le slabega, temveč tudi pozitivno. Ob njihovi uporabi se je treba izogniti tveganim dejanjem in z varnostnimi nastavitvami poskrbeti za varno uporabo. To velja tako za otroke kot tudi za odrasle.

Willardova (Willard 2007) navede nekaj osnovnih preventivnih nasvetov za starše, ki naj bi se jih ti držali in s tem v veliki meri pripomogli, da bo njihov otrok varen pred tveganim obnašanjem in spletnim nasiljem. Večina staršev je namreč prepričana, da če njihov otrok računalnik uporablja doma, da je varen pred vsemi nevarnostmi. Resnica je seveda daleč od tega. Otrok je lahko tarča ali nasilnež iz domače sobe. Prav tako lažni občutek varnosti daje tudi vgradnja programske opreme, ki naj bi delovala kot zaščitni filter. Seveda pa je najpomembnejše, da starši skrbijo in vejo, kaj njihovi otroci počnejo na internetu in s kom se »družijo«. Računalnik naj ne bo v otrokovi sobi, temveč v javnem prostoru v stanovanju, kot sta recimo dnevna soba ali kuhinja. Vseeno je treba občasno preveriti, kaj otrok počne na internetu, se z otrokom pogovarjati o njegovih aktivnostih in o njegovih spletnih prijateljih. Starši morajo pomagati otroku razumeti, kaj so občutljivi osebni podatki, kako pomembni so in da jih ne sme razkrivati na internetu. Povečati morajo otrokovo zavedanje o spletni nevarnosti in pazljivosti do tujcev. Vsakega, s katerim si dopisujejo, je treba obravnavati kot potencialno nevarnega, dokler se ne izkaže, kdo je ta oseba v resnici in da je varna. Starši morajo preveriti, v katerih spletnih skupnostih njihov otrok sodeluje in kakšno uporabniško ime uporablja. Pregledali naj bi njegov profil, javne objave, strani in bloge. Otroka naj bi odvrgli od izdaje občutljivih osebnih podatkov in nesramnega spletnega obnašanja. Otrok mora razumeti, da informacije, objavljene na teh straneh, niso več zasebne, temveč jih lahko berejo vsi. Če otroku postane neugodno, ko se starši pogovarjajo o tem, potem je to že znak, da nekaj ni v redu. Starši naj opozorijo otroka, da bodo pregledali aktivnosti v spletni skupnosti, če bodo posumili, da se obnaša nevarno in neodgovorno. Starši naj bodo pozorni na nenavadno obnašanje. Če otrok na hitro zamenja zaslon na računalniku, ko se starši približajo računalniku, ali če otrok briše zgodovino. To sta dva znaka, da je nekaj narobe. Najbolj skrajna rešitev je vgradnja posebne programske opreme v računalnik, ki posname otrokovo spletno aktivnost. A takšno ravnanje seveda lahko škodi zaupanju med otrokom in starši. Ena od možnosti uporabe takšne opreme je, da se otroku pove, da je vgrajena v računalnik, a bo

aktivirana šele, če se bo otrok obnašal sumljivo. Če pa starši odkrijejo, da je njihov otrok postal žrtev spolnega napadalca ali tarča spletnega nasilneža, se ne smejo takoj soočiti z otrokom. Ta bi lahko opozoril napadalca. Nemudoma je treba poklicati policijo ali strokovnjaka za računalniško kriminaliteto. Če pa gre zgolj za sum, potem pa je primerno vgraditi opremo za snemanje spletnih aktivnosti, ne da bi o tem seveda obvestili otroka (Willard 2007).

To so le osnovni nasveti. Zavedati pa se je treba, da otrok na spletu ni nikoli popolnoma varen, vrsta spletnih nevarnosti kljub upoštevanju teh pravil še vedno preži na otroka. Ob tem se je treba zavedati tudi, da ni vse vedno samo slabo.

6. DRUŽBENO OMREŽJE ASK.FM

Začelo se je 1. novembra 2009. Takrat je bilo namreč javnosti prvič predstavljeno družbeno omrežje Formspring, ki velja za predhodnika družbenega omrežja Ask.fm. Kot neke vrste podstran ga je ustanovil Ade Olonoh, in sicer k podjetju Formstack. Formspring je tako postal prva platforma, ki je delovala po načelu *vprašaj me karkoli* oziroma *vprašanja + odgovori* in je bil je pionir na tem področju. Samo v prvih 45 dneh je imelo omrežje že milijon registriranih uporabnikov. Po njem pa so se kmalu začeli zgledovati Ask.fm, Tumblr in MyYearbook, ki so prav po zgledu Formspringa tako uvedli možnost *vprašaj me*. Čeprav je dobil posnemovalce, je njegov uspeh še kar naprej rasel. V prvih šestih mesecih je imel več kot 12 milijonov računov, objavljenih pa je bilo več kot 700 milijonov vprašanj. 28. junija 2011 je Formspring oznanil, da se je registriral 25-milijonti uporabnik. Vsak dan je imel več kot 3,5 milijona obiska in 10 milijonov odgovorov. Svojo platformo je nato nadgradil še s Formspringom za slavne. Nizali so uspeh za uspehom, februarja 2012 ga je družbena stran Fast Company celo uvrstila med 50 najbolj inovativnih podjetij na svetu, in sicer med 10 najbolj obetavnih. Hkrati pa so se začele pojavljati kritike, ki so priljubljeno družbeno omrežje obtoževale spletnega nasilja in nadlegovanja ter ga povezovala z vrsto najstniških samomorov. (TechCrunch - The latest technology news and information 2010) Kljub uspehom je lastnik na svojem blogu naznanil, da bodo stran med marcem in aprilom 2013 zaprli, vse osebne podatke pa izbrisali. 8. maja 2013 je bilo nato na njihovi spletni strani objavljeno obvestilo, da ga je prevzelo podjetje Spring.me, ki ga je istega meseca nato priključilo k svojemu podjetju in septembra istega leta je bila stran ponovno predstavljena javnosti pod imenom Spring.me (TechCrunch - The latest technology news and information 2013).

6.1 Definicija in značilnosti Ask.fm

Ask and answer. Find out what people want to know about you! (Vprašanj in odgovori. Izvedi, kaj ljudje želijo vedeti o tebi!) Tako se glasi vstopni pozdrav na družbenem omrežju Ask.fm.

(Ask.fm, 2016) Gre za omrežje, ki ga večina avtorjev strokovne literature opredeljuje kot izjemno negativnega, nasilnega in kot nočno moro staršev. Ni ga strokovnega članka, povezanega s spletnim nasiljem in nadlegovanjem, kjer Ask.fm ne bi bil vsaj omenjen. Povezuje se ga tudi z mnogimi najstniškimi samomori od leta 2010, ko je bil Ask.fm ustanovljen. A kaj Ask.fm pravzaprav je? Na njihovi spletni strani www.ask.fm, ki ima tudi slovensko podstran, najprej najdemo podatke o številu registriranih uporabnikov, teh je več kot 172 milijonov, ki je do sedaj v 49 jezikih objavila 25 milijard odgovorov na zastavljena vprašanja. To so podatki, ki so bili na njihovi strani objavljeni decembra 2015 (Ask.fm 2016).

Omrežje je čedalje bolj priljubljeno, kar kažejo tudi podatki o naraščajočem številu registriranih uporabnikov. Avgusta 2013 je Ask.fm imel »zgolj« 70 milijonov uporabnikov, ki so dnevno objavili več kot 30 milijonov vprašanj, v dobrih dveh letih se je številka več kot podvojila. Omrežje je na voljo v 150 državah po vsem svetu, med temeljnimi vrednotami pa navajajo radovednost, anonimnost, varnost, spoštovanje in skupnost. In prav zanimivo je, da o anonimnosti zapišejo, da to pač »ni nekaj, kar bi nas moralo skrbeti, ampak jo je vredno ceniti, saj omogoča mladim spodbudo in zaupanje, da postavljajo vprašanja, imajo pogovore in najdejo odgovore na izzive odraščanja. Sprošča zavore in neguje iskrenost, transparentnost in samospoštovanje«. Možno pa si je tudi naložiti aplikacijo Ask.fm, ki jo uporabniki lahko uporabljajo tudi preko pametnega telefona (Ask.fm 2016).

Slika 6.1: Stari logotip družbenega omrežja Ask.fm

Vir: Ask.fm (2015).

Poglejmo si, kako družbeno omrežje Ask.fm opredeljujejo na slovenski spletni strani *Centra za varnejši internet* (Center za varnejši internet 2014):

Ask.fm je družabno omrežje v obliki platforme za postavljanje vprašanj in odgovarjanje nanje, ki daje uporabnikom možnost, da sprašujejo druge uporabnike in/ali odgovarjajo na njihova različna vprašanja popolnoma anonimno. Uporabniki, tudi neprijavljeni v Ask.fm, si lahko ogledajo profile drugih, odgovore in vprašanja, ki so jih ti dobili in nanje odgovorili in jim tudi sami postavijo vprašanja. Odgovori so lahko v besedilni ali video obliki. /.../ Uporaba je enostavna: lahko postaviš vprašanje določeni osebi ali vsem uporabnikom, ali odgovoriš na katerokoli vprašanje, ki

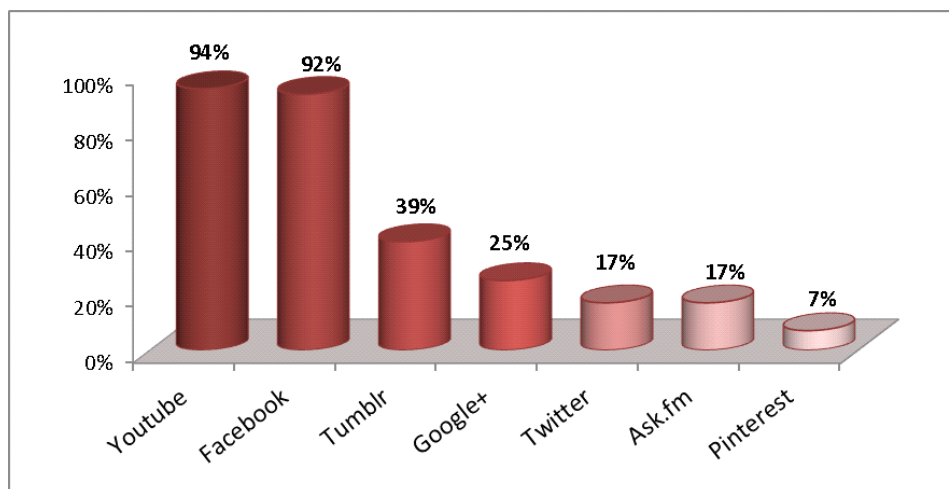
se pojavi na feedu. Stran je integrirana tudi z ostalimi popularnimi omrežji kot so Facebook, Twitter, Tumblr, kar pomeni, da se odgovori lahko širijo in so vidno tudi izven Ask.fm, torej na ostalih družbenih omrežjih, ki pa niso anonimna. Uporabniki lahko uporabijo svoje prijatelje in sledilce, da jim postavijo vprašanje na Ask.fm z objavo povezav na njihovih časovnicah in Twitter objavah.

(Center za varnejši internet 2014)

Ob tem zapišejo še, da je omenjeno družbeno omrežje čedalje bolj priljubljeno tudi med slovenskimi najstniki in da že bežen pogled na omrežje razkrije, da se tam dogaja marsikaj, od ustrahovanja, nadlegovanja, do spolnih vsebin. Na pomoč so se na *Center* zato obrnile tudi številne slovenske šole, ki so zasledile, da njihovi učenci na omenjeni spletni strani objavljajo vsebine, ki tja ne spadajo (Center za varnejši internet 2014).

Raziskava spletnih navad in trendov med mladimi v Sloveniji (Graf 6.1), ki so jo naredili v Centru za varnejši internet med mladostniki, starimi od 11 do 19 let, je pokazala, da je omrežje Ask.fm med šestimi najbolj priljubljenimi družbenimi omrežji med slovenskimi otroki in mladostniki. Anketo so izvedli med majem in junijem leta 2014, odgovarjalo pa je 122 najstnikov, starih med 11 in 19 let, pri čemer je bilo največ starih 16 (48 %) in 15 (24 %) let. Med anketiranci je bilo 35 % fantov in 65 % deklet (Center za varnejši internet 2014).

Graf 6.1: Spletne navade in trendi med mladimi v Sloveniji

Vir: Center za varnejši internet (2014).

Ask-and-answer ali prevedeno vprašaj in odgovori družbena omrežja (*question-and-answer-*

based social network) so precej nov trend med družbenimi omrežji. Amy Binns (Binns 2013) zapiše, da gre za pojav novih družbenih omrežij, ki delujejo po principu *vprašaj + odgovori* in osebne zlorabe ponesejo na povsem nov nivo, spletne zlorabe, nasilje in nadlegovanje pa ponesejo na povsem novo raven (Binns 2013).

A zakaj govorimo, da je Ask.fm delno anonimno družbeno omrežje? Vrsta značilnosti Ask.fm loči od ostalih družbenih omrežij. Obnaša se kot delno anonimno omrežje. Uporabniški profil je javen, podobno kot pri recimo Facebooku in Twitterju, objave na profilu pa so anonimne. Iz javnih profilov tako ne moremo pridobiti podatkov o tem, kateri uporabnik sledi kateremu uporabniku, lahko pa recimo z lahkoto pridobimo podatke o zastavljenih vprašanjih, odgovorih in všečkih. Prav tako pa imamo dostop do uporabniškega ID-ja, osebnih podatkov uporabnika, ki so sicer lahko opcijski, končnega števila odgovorov, končnega števila všečkov, vsebine odgovorov na zastavljena vprašanja, ki so objavljena na uporabniški strani, in uporabniškega ID-ja ljudi, ki so všečkali določeno vprašanje + odgovor. Identiteta uporabnika, ki objavi vprašanje ali komentar na določenem profilu, je anonimna. Ta uporabnik sicer lahko javno razkrije, kdo je, ampak se v praksi to zgodi le zelo redko. Pri tem pa je identiteta tarče, ki so ji komentarji namenjeni, javno znana. Ob tem pa lahko tudi tisti, ki niso uporabniki Ask.fm, zelo enostavno iščejo uporabnike preko njihovega imena, ID-ja ali elektronskega naslova. To je praksa, ki je pri javnih družbenih omrežjih, kot sta Facebook, Twitter, ne boste našli. Na Ask.fm lahko torej vsak, tudi tisti, ki ni registriran in nima profila, objavi karkoli na profilu nekega uporabnika, in to anonimno. Sicer pa ima Ask.fm zelo slabo zaščitno politiko (Hosseinmardi in drugi v Towards 2014).

Binnsova (Binns 2013) meni, da sta predvsem dve pomembni razliki, ki Ask.fm ločita od ostalih družbenih omrežij, ki jih dandanes uporabljajo mladi. Prva je stopnja zlorabe, ki je pri omrežju Ask.fm zelo visoka, bistveno višja kot pri ostalih omrežjih, kot sta recimo Facebook in Twitter. In drugič, način zlorabe, ki ni le izjemno vulgaren in seksualen, temveč je bistveno bolj usmerjen na osebno zlorabo, ki je tudi bolj boleča in povzroča težave tudi, ko tarča ni na internetu. Najbolj vprašljivo pa je ravno to, da Ask.fm praktično nima nastavitve zasebnosti in varnostnih nastavitvev, zato ga lahko uporabimo kot živi primer osebne odgovornosti, v kateri sodelujemo vsi uporabniki družbenih omrežij (Binns 2013).

Ask.fm ima zelo malo omejitev. Kot prvo, samo uporabnik, ki je tarča, lahko objavi odgovor na vprašanje oziroma komentar in šele ko tarča odgovori na vprašanje, se vprašanje in odgovor

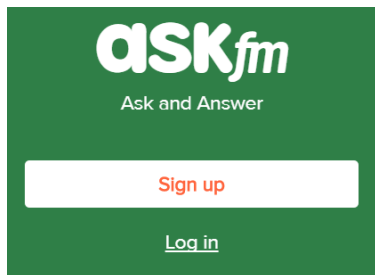
skupaj pojavita na tarčinem profilu. Vsi ostali uporabniki lahko vprašanje + odgovor nato všečkajo, vendar le kot par, nikoli le vprašanja ali le odgovora. Všečkanje je javno, kar pomeni, da je identiteta tistega, ki je nekaj všečkal, javno prikazana vsem ostalim uporabnikom. Druga značilnost je ta, da uporabniki lahko sledijo drugim uporabnikom, ta odnos pa ni javno dostopen, kar pomeni, da samo lastnik profila ve, koga zasleduje. Celotni uporabnik, ki se mu sledi, ve le to, koliko sledilcev ima, ne pa tudi, kdo vse mu sledi. Kot varnostna omejitev je v njihovih pogojih sicer navedeno, da mora biti uporabnik, če se želi registrirati, star vsaj 13 let. V resnici se starosti ne da preverjati, tako da ga uporabljajo tudi veliko mlajši otroci. To dokazujejo zgodbe mladih, ki so storili samomor zaradi spletnega nasilja in nadlegovanja. Starši in preiskovalci pa so kasneje našli njihove profile na Ask.fm. Problematična pa je tudi javna dostopnost družbenega omrežja Ask.fm (Hosseinmardi in drugi v Towards 2014).

6.2 Sprememba varnostne politike pri Ask.fm

V začetku letošnjega leta je družbeno omrežje Ask.fm spremenilo svojo zunanjo podobo, predvsem logotip in barvo (glej Sliko 6.1). Na spletni strani Ask.fm so zapisali, da je družbeno omrežje Ask.fm v svojem bistvu ostalo enako, da njihovi uporabniki lahko še naprej, tudi anonimno, sprašujejo in odgovarjajo. Z anonimnostjo in z dostopom do izjemnega števila informacij želijo spodbujati mladostniško radovednost, z novo obliko pa želijo zgolj olajšati to radovednost. Uvedli so tudi podporni center in novo varnostno politiko, ki naj bi se borila proti spletnemu nasilju in nadlegovanju in kjer lahko uporabniki prijavijo kakršnekoli sporne objave (glej Sliko 6.2). Na spletni strani so tako napisana tudi navodila za najstniške uporabnike, ki so razdeljena v tri sklope (glej Sliko 6.3). V prvem sklopu najstnike pozivajo, naj bodo pametni in varni pri uporabi družbenega omrežja, v drugem navedejo 10 nasvetov, kaj naj najstniki storijo, če postanejo žrtve spletnega nasilja in zadnjem, tretjem sklopu nasvete, kaj narediti, če njihov prijatelj misli na samomor (Ask.fm 2016).

Slika 6.2: Novi logotip družbenega omrežja Ask.fm

Vir: Ask.fm (2016).

Slika 6.3: Podporni center družbenega omrežja Ask.fm

Vir: Ask.fm (2016).

Slika 6.4: Navodila za uporabnike družbenega omrežja Ask.fm

Vir: Ask.fm (2016).

7. METODOLOŠKI ZASNUTEK RAZISKAVE

V empiričnem delu naloge sem raziskovala spletne navade in navade pri uporabi družbenih omrežij pri izbrani skupini otrok na petih slovenskih osnovnih šolah. V ospredje raziskave sem postavila družbeno omrežje Ask.fm. Na primeru štirih konkretnih profilov družbenega omrežja Ask.fm sem nato raziskovala še, kakšne so konkretne navade pri uporabi tega konkretnega omrežja med slovenskimi mladimi. Na raziskovalna vprašanja sem odgovarjala s pomočjo dveh metod, in sicer z anketnim vprašalnikom in s tekstualno analizo izbranih profilov na družbenem omrežju Ask.fm. V nadaljevanju bom poleg izbranih metodologij opisala še vzorec preučevanja in potek raziskave.

7.1 Anketni vprašalnik in vzorec preučevanja

Anketni vprašalnik je izpolnilo 172 učencev 8. in 9. razredov na petih izbranih osnovnih šolah, tri šole so iz Ljubljane, ena iz Kobarida in ena iz Kranja. Učenci in učenke so rojeni leta 2001 in 2002, eden je leto starejši, torej je rojen leta 2000, letos bodo torej stari 15 oziroma 16 let. Ciljno skupino, torej učenke in učence 8. in 9. razredov osnovne šole sem izbrala zato, ker gre za otroke, ki obiskujejo zadnje triletje osnovne šole, so že nekaj časa aktivni na družbenih omrežjih, jih dobro poznajo, starševski nadzor pa pri tej starosti načeloma že malo popusti. Namenoma sem izbrala različne lokacije, torej glavno mesto in dve manjši mesti izven glavnega mesta. V Kobaridu sem opravila 36 anket, v Kranju 51, na Prulah 44, na Brodu 18 in na OŠ Toneta Čufarja 23. Izbrane osnovne šole sem si za lažjo analizo še dodatno posebej označila z oznakami: Kobarid – KOB, Kranj – KR, Ljubljana, Prule – PRULE, Ljubljana, Brod – BROD in Ljubljana, Čufar – ČUFAR. Z anketnim vprašalnikom sem poskušala izvedeti, koliko otroci izbranih šol uporabljajo internet, ali so podvrženi kakšnemu starševskemu nadzoru in kakšne so njihove navade pri uporabi družbenih omrežij. Zanimalo me je, ali otroci iz zbranih osnovnih šol, ki so rojeni leta 2001 in 2002, poznajo in uporabljajo družbeno omrežje Ask.fm, kako pogosto ga uporabljajo, ali imajo uporabniki družbenega omrežja Ask.fm še katera druga družbena omrežja in katera. Ko sem sestavljala vprašanja, sem upoštevala dejstvo, da najverjetneje vsi anketirani otroci ne uporabljajo omrežja Ask.fm. Zato sem v vprašalniku sestavila vprašanja tudi zanje. Ta vprašanja pa so se nanašala predvsem na uporabo družbenih omrežij na splošno. Vprašanja so zaprtega tipa, tako da sem jim v odgovorih ponudila vnaprej določene možnosti za odgovore.

Tako sem namreč dobila bolj natančne odgovore, saj otroci v tej starostni skupini lažje odgovarjajo na vprašanja zaprtega tipa, prav tako pa se jim pogosto ne ljubi pisati.

7.2 Tekstualna analiza izbranih profilov družbenega omrežja Ask.fm

V drugem delu sem s tekstualno kvalitativno analizo analizirala štiri profile na družbenem omrežju Ask.fm. Pregledala sem nekaj deset profilov na družbenem omrežju Ask.fm-ju. Dostop do teh profilov je bil dokaj enostaven, saj so profili brez dodatne zaščite, so na omrežju javni in dostopni tudi neregistriranim uporabnikom. Natančneje sem analizirala 4 profile, ki so že na prvi pogled kazali znake vsaj ene ali več vrst spletnega nasilja in nadlegovanja ali elemente tveganega ravnanja uporabnikov. Za to metodo sem se odločila, ker mi nudi neposreden vpogled v to, kaj se dogaja v komunikacijah med otroki na izbranem omrežju. Pregledala sem večje število profilov, do katerih sem dostopala brez večjih težav, in to kljub temu, da nisem registrirana uporabnica omrežja Ask.fm. Profili so javno dostopni, kar pomeni, da jih lahko gledajo vsi, tudi neregistrirani uporabniki. Na vsakem pregledanem profilu sem iskala elemente, ki nakazujejo, da bi lahko šlo za spletno nasilje in elemente tveganega vedenja, ki prav tako lahko vodijo k spletnemu nasilju. Ti elementi so lahko objavljeni v eni od treh različnih oblik: slikovno gradivo, posnetki in uporaba besed. Vse elemente sem natančno opredelila v teoretičnem delu naloge.

V izbranih profilih sem iskala sledi spletnega nasilja in elemente tveganega vedenja, ki sem jih natančneje opisala v teoretičnem delu. Iskala sem spletne spore, v kateri se uporabljajo sporočila z jeznimi in vulgarnimi vsebinami, ponavljajoče se pošiljanje zlobnih in žaljivih sporočil (kot recimo objava bolečih besed *grda si, kurba si, ubij se ...*). Iskala sem objavljene govorce in klevetanja o žrtvi z namenom očrniti jo ali ji uničiti dobro ime ali prijateljstvo. Zanimalo me je tudi, ali se je kateri uporabnik pretvarjal, da je nekdo drug, ki bi v imenu prave osebe objavljaj škodljivo vsebino, glavni namen pa bi bil, da spravi pravo osebo v težave in da uniči njeno dobro ime. Na profilih sem iskala nagovarjanja žrtve, naj sama javno objavi skrivnost, neprijetno informacijo ali fotografijo, namerno izključevanje žrtve iz določene družbene skupine, ponavljajoče se nadlegovanje, očrnitev in grožnje z namenom, da se pri žrtvi povzroči strah. Ali so objavljene seksualne vsebine, neprimerne intimne (gole ali na pol gole) fotografije in posnetki ter drugo tvegano seksualno obnašanje. Pregledovala sem, ali je kdo poskušal navezati stik z mladoletnimi osebami z namenom zlorabe (kot na primer prošnja za izdajo občutljivih osebnih

podatkov, intimnih fotografij in posnetkov), gre za tako imenovani *grooming*. Pregledovala sem, ali je kateri od uporabnikov izdal in razkril občutljive osebne podatke o sebi in prijateljih (kot recimo kontaktne in strogo osebne podatke, informacije o tem, kakšni so njihovi interesi in aktivnosti, s kom se družijo, kje se gibljejo in podobno), ali se na družbenem omrežju pojavljajo tako imenovane sovražne skupine, katerih glavni namen je spodbujanje sovraštva zoper določeno osebo ali skupino oseb in ali se na omrežju objavljajo zlobna in žaljiva sporočila ter govornice in klevetanja o žrtvi z namenom očrniti jo in jo na koncu izključiti.

Vsak od štirih naključno izbranih profilov je že med hitrim pregledom nakazoval vsaj eno ali celo več vrst zgoraj navedenega komuniciranja. Glede na prevladujoč način neprimerne vsebine sem profile v analizi nato razdelila v štiri ločene skupine. Znotraj teh skupin pa sem nato iskala elemente spletnega nasilja in/ali elemente tveganega ravnanja.

7.3 Etičnost izbranih metod in omejitve raziskave

Da bom anketo izvedla, sem se vnaprej dogovorila z vodstvi osnovnih šol, ki so vprašalnik natančno pregledala in mi nato za izvedbo dala dovoljenje, da anketo opravim na njihovi šoli. Nekatere šole so zahtevale manjše popravke, kot recimo izključitev objave že tako zakritih fotografij, olepšavo nekatere besede, ki so bile izvzete iz konkretnih primerov pogovorov med otroki. Nato so razredniki med svoje učence razdelili soglasja za starše. V anketo so bili vključeni le otroci, ki so jim starši to soglasje tudi podpisali, torej so imeli urejeno dovoljenje tudi s strani staršev. Osebnih podatkov, z izjemo starosti in spola, z anketo nisem niti zbirala. Pri drugi metodi, torej analizi izbranih profilov, sem zlahka prišla tudi do občutljivih osebnih podatkov, intimnih fotografij in podobno. A sem jih uporabljala zgolj v tistem trenutku, ko sem do njih dostopala preko interneta. V kasnejši analizi sem vsa imena, priimke in ostale informacije, ki bi lahko razkrile, za koga gre, anonimizirala. Prav tako sem na fotografijah zakrila oči, tako da se ne prepozna, za koga gre. Pri obeh metodah sta bili zaupnost in anonimnost zato zagotovljeni. Seveda pa imata moji metodi določene omejitve in pomanjkljivosti. Anketo je izpolnilo 172 učencev in učenk. Ker me je skrbelo, da bo anketa predolga in da bo zbranost učencev med reševanjem prehitro padla, sem jo skrajšala oziroma sem odvzela nekaj vprašanj. Na terenu se je izkazalo, da so učenci za reševanje povprečno potrebovali med 15 in 25 minut časa. Večini

učencev v tem času zbranost ni padla. So pa učenci anketo izpolnjevali skupinsko v razredu. V času reševanja so se med seboj pogovarjali, kar je najverjetneje vplivalo na njihovo zbranost in tudi točnost rezultatov. Omejitev je tudi ta, da vsi učenci in učenke, ki so sodelovali pri anketiranju, ne uporabljajo družbenega omrežja Ask.fm. Raziskave zato ne morem posploševati na vse uporabnike in uporabnice Ask.fm. Pri tekstualni analizi izbranih profilov je velika pomanjkljivost omejenost števila profilov. Izbrala sem si namreč samo štiri profile na družbenem omrežju Ask.fm, za katere sem ocenila, da vsebujejo elemente spletnega nasilja in tveganega vedenja.

8. ANKETA O SPLETNIH NAVADAH IN O UPORABI DRUŽBENIH OMREŽIJ

Anketni vprašalnik, ki je vseboval 26 vprašanj, sem izvedla v šolskem letu 2015/2016 med 172 učenkami in učenci na petih izbranih slovenskih osnovnih šolah. Izbrane osnovne šole sem si za lažjo analizo še dodatno posebej označila z oznakami, in sicer Kobarid – KOB, Kranj – KR, Ljubljana, Prule – PRULE, Ljubljana, Brod – BROD in Ljubljana, Čufar – ČUFAR. Te kratice sem uporabila v tabelah in pri grafih v nadaljevanju analize anketnega vprašalnika o spletnih navadah in uporabi družbenih omrežij. Vprašanja so bila zaprtega tipa, kjer so otroci imeli na razpolago, da obkrožijo odgovore in označijo pogostost dogodkov.

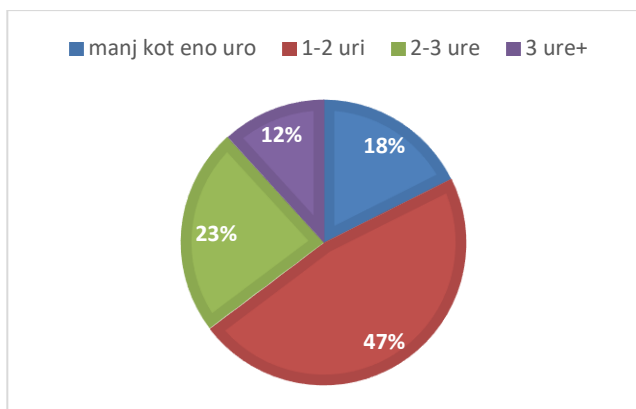
8.1 Analiza časa in namena uporabe interneta med izbranimi otroki

Otroci iz Osnovne šole Kobarid (glej Sliko 8.1) v povprečju preživijo na internetu 1-2 uri dnevno (N = 17, Modus = 1-2), prav tako otroci iz Osnovne šole Prule (N = 23, Modus = 1-2) in Brod (N = 51, Modus = 1-2) (glej Sliko 8.1.2 in Sliko 8.3). Učenci OŠ Kranj (N = 35, Modus = manj kot 1 uro na dan) preživijo na internetu v povprečju manj časa kot učenci drugih OŠ, saj so na internetu v povprečju eno uro ali manj. (glej Sliko 8.4)

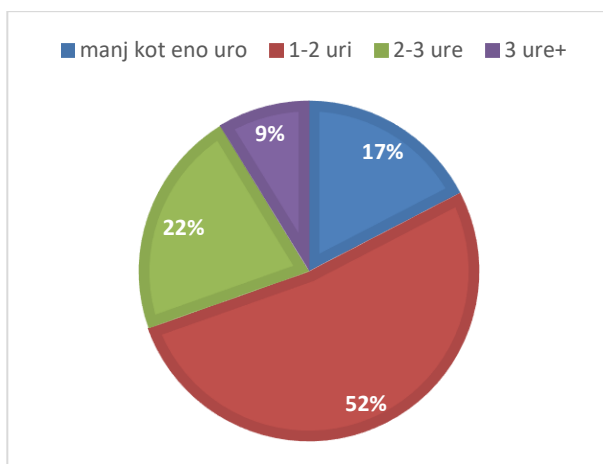
Ta analiza je narejena na podlagi celotnega vzorca, zato se odstotki razlikujejo od zgoraj navedenih. Zgornje analize so analize vsake šole posebej, v tabeli (glej Tabelo 8.1) pa so analize časa glede na vse šole skupaj. V povprečju otroci najbolj pogosto preživijo na internetu eno do dve uri dnevno (38 % vseh otrok), 24 % vseh otrok preživi na internetu manj kot eno uro na dan,

medtem ko 19 % otrok preživi na internetu 2 do 3 ure dnevno, 19 % vseh otrok pa je na internetu tri ure ali več dnevno. Čas, ki ga otroci preživijo na internetu, se med šolami pomembno razlikuje ($p = 0.013$).

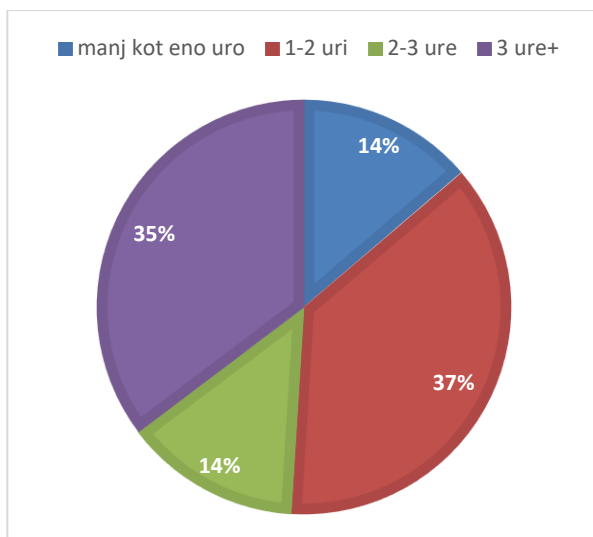
Slika 8.1: Grafični prikaz časa, ki ga otroci iz OŠ Kobarid v povprečju preživijo na internetu

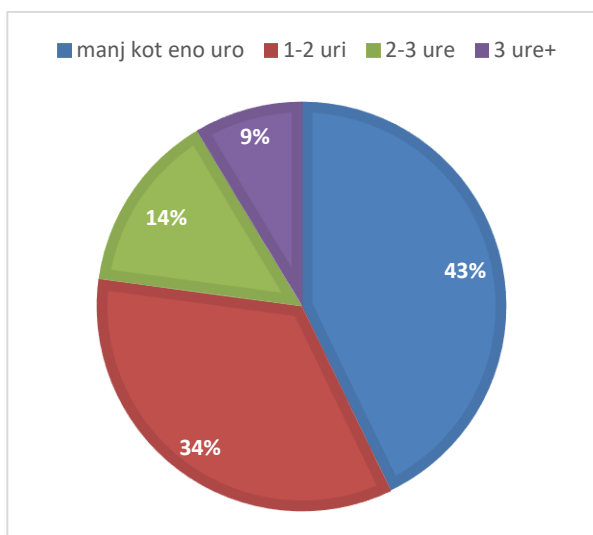
Slika 8.2: Grafični prikaz časa, ki ga otroci iz OŠ Prule preživijo na internetu

Slika 8.3: Grafični prikaz časa, ki ga otroci iz OŠ Brod preživijo na internetu

Slika 8.4: Grafični prikaz časa, ki ga otroci iz OŠ Kranj preživijo na internetu

Slika 8.5: Grafični prikaz časa, ki ga otroci iz OŠ Čufar preživijo na internetu

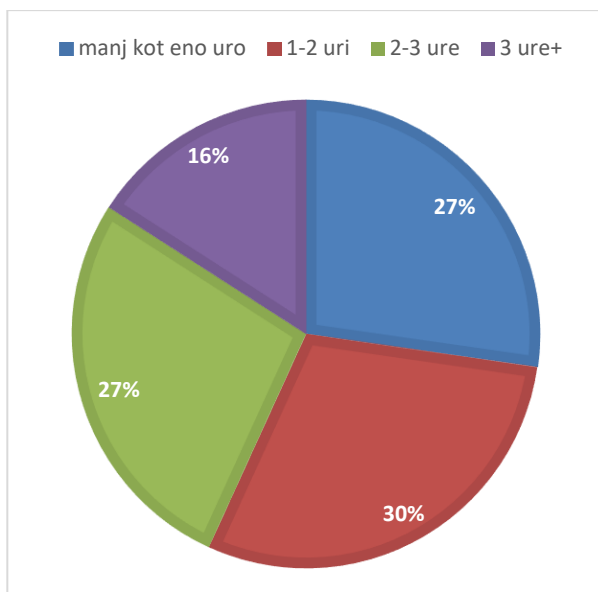

Tabela 8.1: Odstotkovna analiza časa, ki ga otroci iz različnih osnovnih šol preživijo na spletu

	Manj kot 1 ura	1-2 uri	2-3 ure	3 ure ali več
KOB	7.32 %	12.50 %	12.12 %	6.25 %
PRULE	9.76 %	18.75 %	15.15 %	6.25 %
KR	36.59 %	18.75 %	15.15 %	9.38 %
BROD	17.07 %	29.69 %	21.21 %	56.25 %
CUFAR	29.27 %	20.31 %	36.36 %	21.88 %

Med spoloma se pri uporabi interneta pojavljala statistično pomembne razlike, saj dekleta pomembno več uporabljajo internet za šolo in izobraževanje ($t(169) = 4.349, p = 0.000$), več za glasbo in filme ($t(169) = 2.232, p = 0.027$) ter za družbena omrežja ($t(169) = 3.521, p = 0.001$), fantje pa internet pomembno pogosteje uporabljajo za videoigrice ($t(169) = -7.748, p = 0.000$). Med uporabo elektronske pošte, blogov in forumov med spoloma ne prihaja do razlik. (glej Tabela 8.3)

Otroci v povprečju najredkeje uporabljajo internet za uporabo spletnih forumov ($M = 4.54, SD = 0.89$) in blogov ($M = 4.14, SD = 1.235$), najpogosteje pa za poslušanje glasbe in gledanje filmov ($M = 1.85, SD = 1.05$), uporabo družbenih omrežij ($M = 2.23, SD = 1.05$) ter za informacije za

šolo in izobraževanje ($M = 2.56$, $SD = 1.03$), sledi uporaba interneta za videoigrice ($M = 3.24$, $SD = 1.37$) ter za elektronsko pošto ($M = 3.19$, $SD = 1.13$).

Statistično pomembne razlike med namembnostjo uporabe interneta na OŠ se pojavljajo zgolj pri iskanju informacij za šolo in izobraževanje ($F(4) = 6.328$, $p = 0.000$), kjer otroci OŠ Prule internet uporabljajo pomembno manj za namene iskanja informacij za šolo in izobraževanje v primerjavi z ostalimi učenci drugih OŠ, sicer pa se otroci iz različnih OŠ pri uporabi interneta pomembno ne razlikujejo. (glej Tabela 8.2)

Tabela 8.2: Aritmetične sredine in standardne deviacije namembnosti uporabe interneta na OŠ

		informacije za šolo in izobraževanje	glasba in filmi	videoigri ce	druž.o mrežja	elektronska pošta	blogi	forumi
KOB	M	2.56	1.78	2.78	2.00	3.06	4.39	3.67
	SD	1.25	0.94	1.44	1.46	1.26	1.09	1.53
Prule	M	1.87	1.52	3.22	1.78	3.04	4.48	4.22
	SD	0.81	0.79	1.13	1.04	1.22	0.99	1.24
Kr	M	2.97	1.94	3.36	2.34	3.58	4.64	4.49
	SD	1.11	1.22	1.36	1.43	1.13	0.64	0.95
Brod	M	2.80	1.80	3.10	2.31	3.24	4.59	4.06
	SD	0.96	0.96	1.54	1.48	1.19	0.92	1.23
Cufar	M	2.34	2.05	3.52	2.39	2.95	4.49	3.98
	SD	0.89	1.14	1.23	1.51	0.90	0.94	1.27

Tabela 8.3: Aritmetične sredine in standardne deviacije namembnosti interneta, ločene po spolu

Spol	informacije za šolo in izobraževanj	glasba in filmi	videoigric e	družben a omrežja	elektronsk a pošta	blogi	forumi
------	---	-----------------------	-----------------	-------------------------	-----------------------	-------	--------

Fanti	M	2.24	1.68	3.93	1.88	3.14	4.56	4.12
	SD	0.84	0.89	1.05	1.28	1.19	0.96	1.25
Dekleta	M	2.88	2.04	2.54	2.62	3.24	4.51	4.11
	SD	1.08	1.17	1.29	1.48	1.08	0.84	1.23

8.1.1 Ugotovitve: analiza časa in namena uporabe interneta med izbranimi otroki

V povprečju izbrani otroci preživijo na internetu od ene do dve uri na dan. Slaba petina pa je na internetu tri ure ali več dnevno. Učenci Osnovnih šol Kobarid, Prule in Brod preživijo na internetu od ene do dve uri, učenci Osnovne šole Kranj pa manj, in sicer eno uro ali manj. Dekleta internet najpogosteje uporabljajo za šolo in izobraževanje, za glasbo in filme ter za družbena omrežja. Fantje pa internet najpogosteje uporabljajo za videoigrice. Otroci pa v povprečju internet najredkeje uporabljajo za spletne forume, najpogosteje pa za poslušanje glasbe in gledanje filmov, za uporabo družbenih omrežij ter za iskanje informacij za šolo in izobraževanje. Sledi uporaba za videoigrice in elektronsko pošto. Kar se primerjave med osnovnimi šolami tiče, izstopa šola Prule, kjer otroci internet uporabljajo manj za iskanje informacij za šolo in izobraževanje.

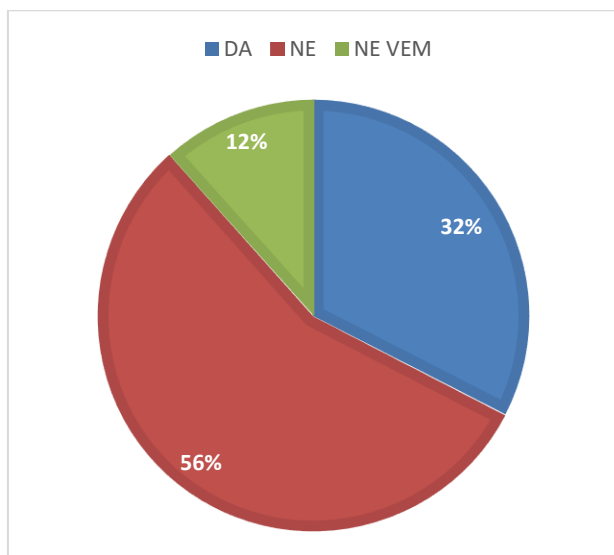
8.2 Starševski nadzor nad uporabo interneta in načini omejevanja dostopa do interneta

Dobri tretjini (32 %) otrok starši omejujejo uporabo in čas, ki ga lahko preživijo na internetu, dobri polovici (56 %) starši ne omejujejo tega časa, 12 % izbranih učencev in učenk pa ne ve oz. jih ne zanima, ali jim starši omejujejo dostop do interneta. (glej Slika 8.6)

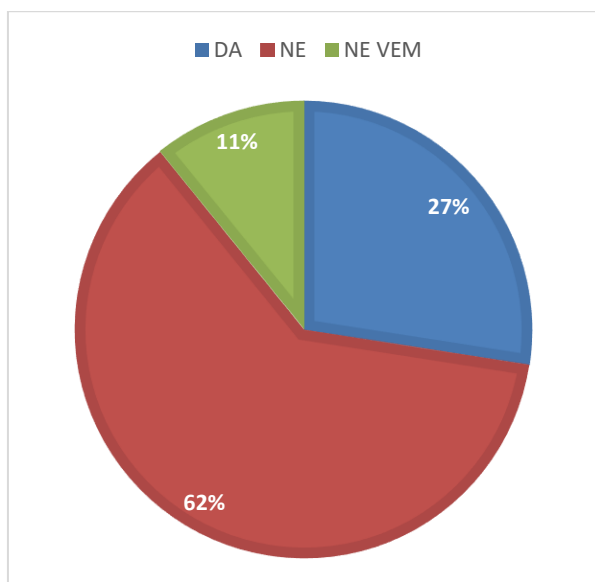
Med petimi osnovnimi šolami med spoloma in med razredi ne prihaja do bistvenih razlik, kar se starševskega nadzora nad uporabo interneta tiče. (glej Slika 8.7, Slika 8.8, Slika 8.9, Slika 8.10, Slika 8.11, Slika 8.12) Razlike torej niso statistično pomembne. Do največjih odstopanj prihaja le pri Osnovnih šolah Brod in Čufar. Na šoli Brod namreč noben učenec ni odgovoril, da ne ve, ali mu starši omejujejo dostop do interneta, dobra tretjina (33 %) je odgovorila, da jim dostop

omejujejo, dobri dve tretjini (67 %) pa, da jim dostopa ne omejujejo. Na Osnovni šoli Čufar je takšnih učencev, ki ne vejo, ali jim starši omejujejo dostop, zgolj 4 %, ostali podatki pa so zelo podobni OŠ Brod. (glej Slika 8.12 in Slika 8.13)

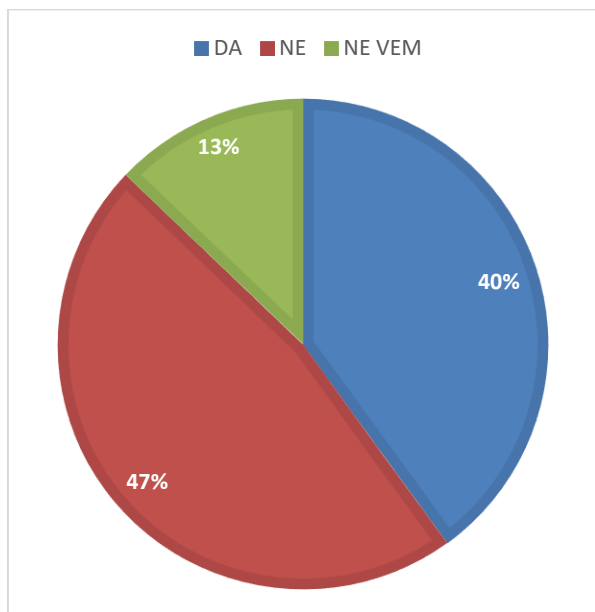
Slika 8.6: Odstotkovni prikaz nadzora staršev nad otrokovimi aktivnostmi na internetu

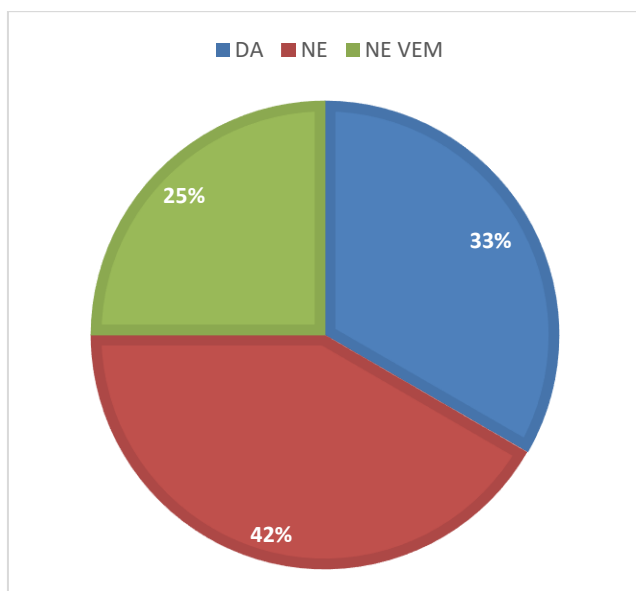
Slika 8.7: Odstotkovni prikaz nadzora staršev nad otrokovimi aktivnostmi na internetu v 8. razredih OŠ

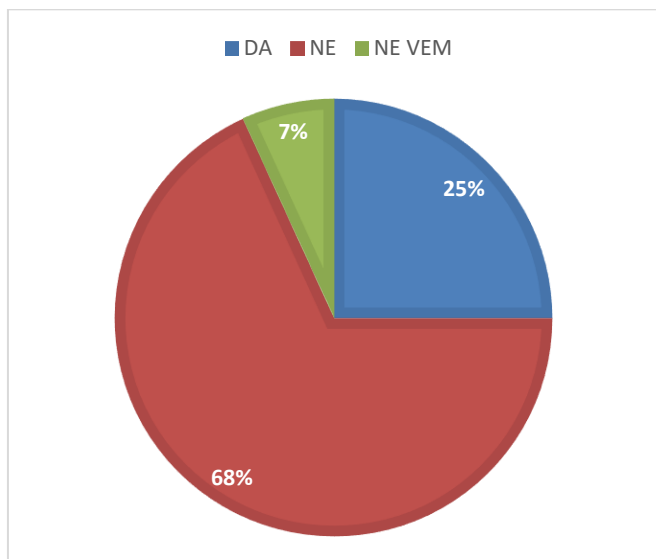
Slika 8.8: Odstotkovni prikaz nadzora staršev nad otrokovimi aktivnostmi na internetu v 9. razredu OŠ

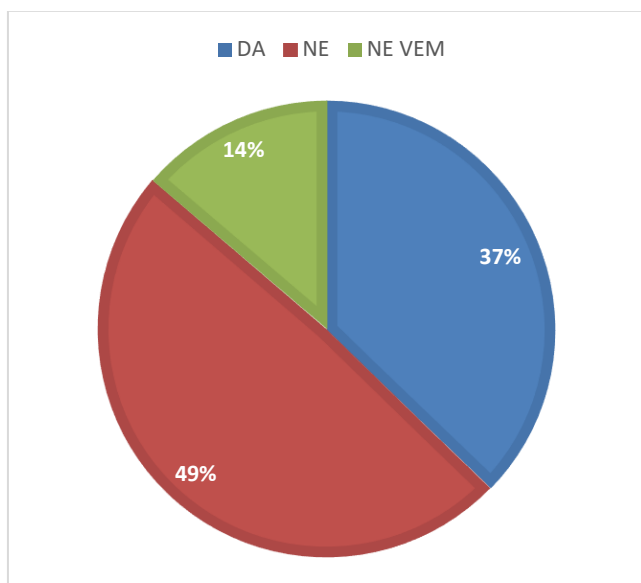
Slika 8.9: Odstotkovni prikaz nadzora staršev nad otrokovimi aktivnostmi na internetu na OŠ KOB

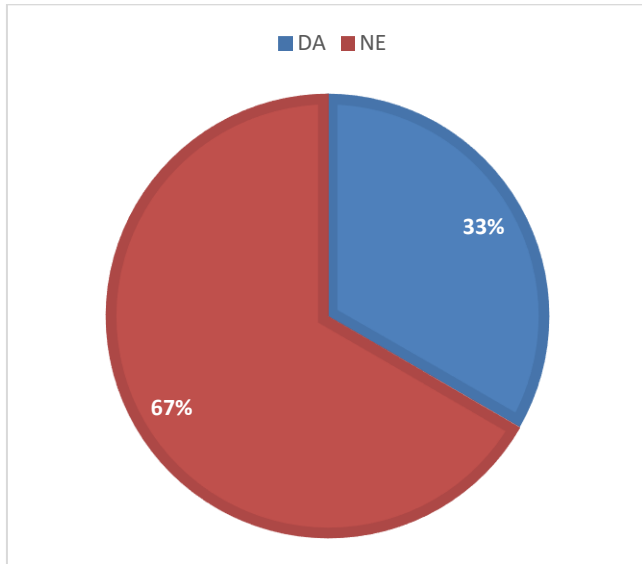
Slika 8.10: Odstotkovni prikaz nadzora staršev nad otrokovimi aktivnostmi na internetu na OŠ Prule

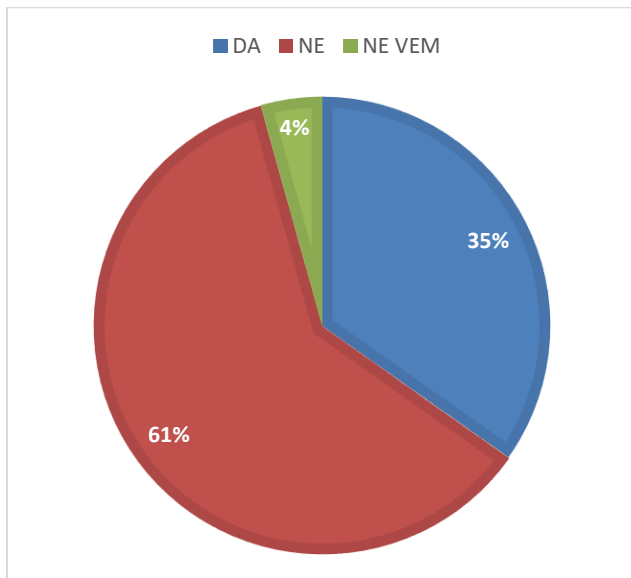
Slika 8.11 Odstotkovni prikaz nadzora staršev nad otrokovimi aktivnostmi na internetu na OŠ Kranj

Slika 8.12: Odstotkovni prikaz nadzora staršev nad otrokovimi aktivnostmi na internetu na OŠ Brod

Slika 8.13: Odstotkovni prikaz nadzora staršev nad otrokovimi aktivnostmi na internetu na OŠ Čufar

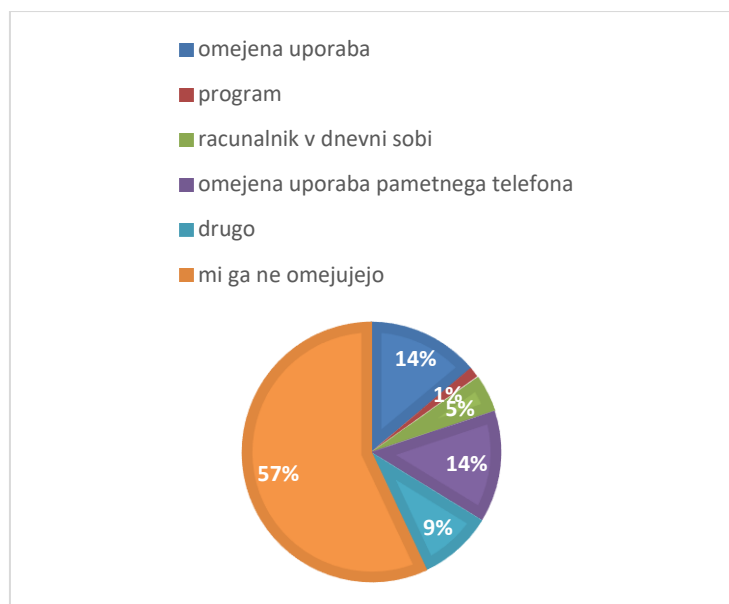

Dobri polovici učencem (57 %) starši torej ne omejujejo dostopa do interneta. V 14 % jim starši omejujejo uporabo do interneta, v enakih odstotkih (14 %) jim starši omejujejo tudi uporabo pametnega telefona. Zgolj 5 % učencev navede, da je pri njih računalnik v dnevni sobi, zgolj 1 %

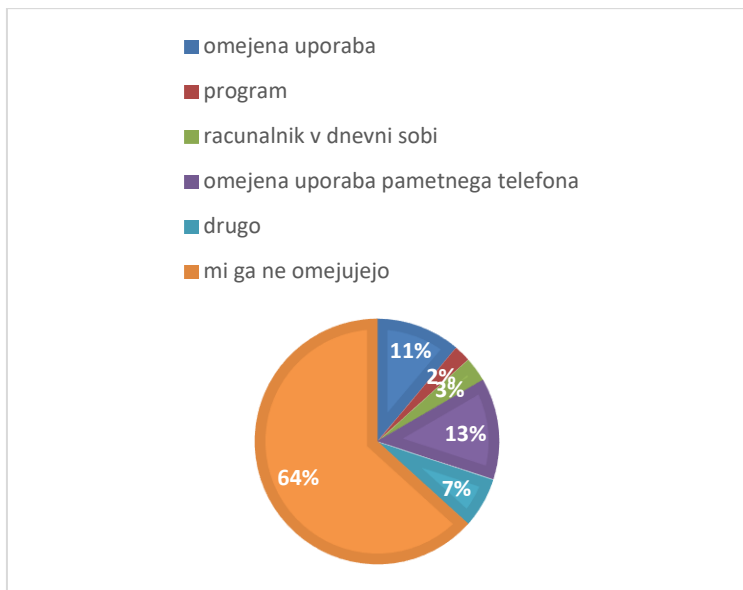
pa, da njihovi starši uporabljajo poseben program za omejevanje dostopa do interneta. (glej Slika 8.14) Med 8. in 9. razredom ne prihaja do večjih razlik. (glej Slika 8.15 in Slika 8.16) Med spoloma pa prihaja do bistvenih razlik v omejevanju uporabe interneta in pametnega telefona. Pri fantih jim starši pogosteje (22 %) omejijo uporabo interneta in redkeje (8 %) uporabo pametnega telefona. Pri dekletih pa je ravno nasprotno, saj jim starši bistveno redkeje (6 %) omejijo uporabo interneta in več kot enkrat pogosteje (19 %) omejijo uporabo pametnega telefona. (glej Slika 8.17 in Slika 8.18)

Pod drugo pa so učenci in učenke navedli, da jim starši omejijo dostop do interneta, če dobijo slabo oceno, ali da so lahko na internetu samo ob določenem času, seveda v dogovoru s starši.

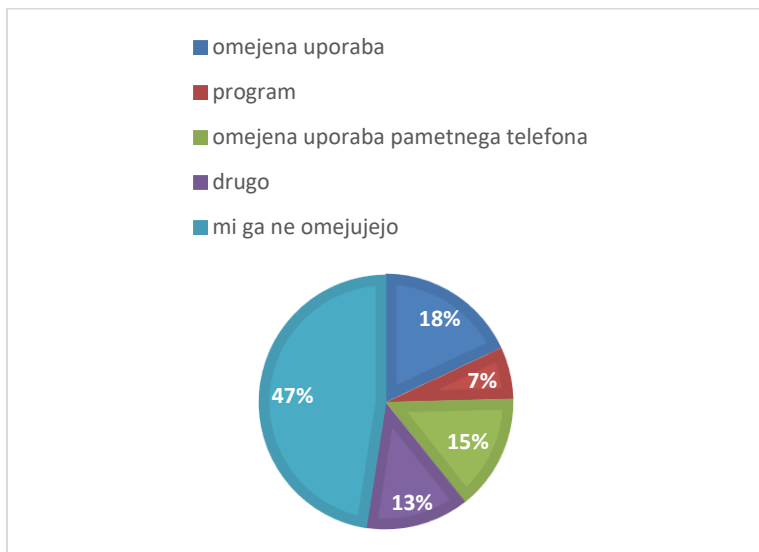
Slika 8.14: Načini omejevanja dostopa do interneta med učenci OŠ

Slika 8.15: Načini omejevanja interneta med učenci 9. razredov

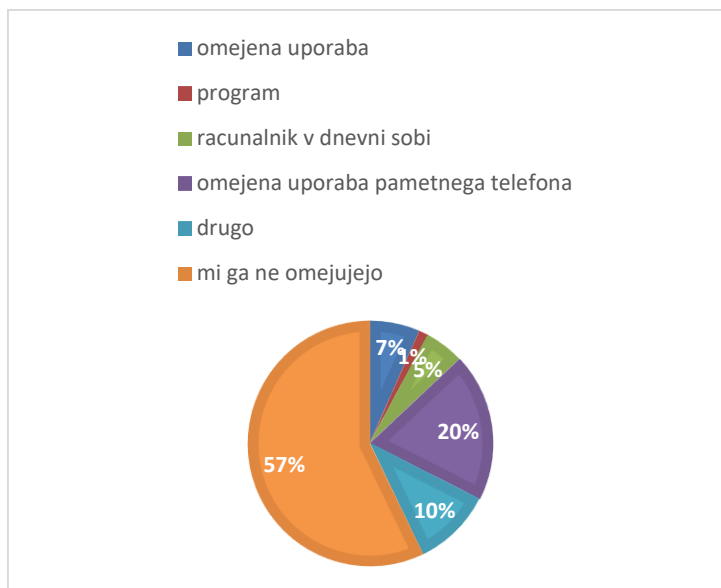
Slika 8.16: Načini omejevanja interneta med učenci 8. razredov

Slika 8.17: Načini omejevanja interneta med učenci

Slika 8.18: Načini omejevanja interneta med učenkami

8.2.1 Ugotovitve: starševski nadzor nad uporabo interneta in načini omejevanja dostopa do interneta

Dobri tretjini otrok starši omejujejo uporabo in čas, ki ga lahko preživijo na internetu, dobri polovici pa starši ne omejujejo tega časa, 12 % izbranih učencev in učenk pa ne ve oz. jih ne zanima, ali jim starši omejujejo dostop do interneta. Med petimi osnovnimi šolami med spoloma

in med razredi ne prihaja do bistvenih razlik, kar se starševskega nadzora nad uporabo interneta tiče. Do razlik prihaja le pri Osnovnih šolah Brod in Čufar, na šoli Brod namreč noben učenec ni odgovoril, da ne ve, ali mu starši omejujejo dostop do interneta, dobra tretjina (33 %) je odgovorila, da jim dostop omejujejo, dobri dve tretjini (67 %) pa, da jim dostopa ne omejujejo. Na Osnovni šoli Čufar je takšnih učencev, ki ne vejo, ali jim starši omejujejo dostop, zgolj 4 %, ostali podatki pa so zelo podobni OŠ Brod. Dobri polovici učencem (57 %) starši torej ne omejujejo dostopa do interneta. V 14 % jim starši omejijo uporabo do interneta, v enakih odstotkih (14 %) jim starši omejijo tudi uporabo pametnega telefona. Zgolj 5 % učencev navede, da je pri njih računalnik v dnevni sobi, zgolj 1 % pa, da njihovi starši uporabljajo poseben program za omejevanje dostopa do interneta. Do bistvenih razlik v omejevanju uporabe interneta in pametnega telefona prihaja med spoloma. Pri fantih jim starši pogosteje (22 %) omejijo uporabo interneta in redkeje (8 %) uporabo pametnega telefona. Pri dekletih pa je ravno nasprotno, saj jim starši bistveno redkeje (6 %) omejijo uporabo interneta in več kot enkrat pogosteje (19 %) omejijo uporabo pametnega telefona. Starši jim dostop do interneta omejijo, če dobijo slabo oceno, ali pa so lahko na internetu samo ob določenem času, seveda v dogovoru s starši.

8.3 Analiza uporabe družbenih omrežij in tveganih dejanj

Učenci uporabljajo v povprečju več družbenih omrežij hkrati: zgolj Facebook uporablja 14 %, samo Instagram 1 % učencev, izključno Snapchat 3 % učencev, medtem ko 69 % učencev uporablja vsa omrežja ali pa vsaj kombinacijo vseh (najpogostejša kombinacija so vsa omrežja (15 %), sledi pa jim uporaba tako Facebooka kot Instagrama (11 %)), pri čemer mnogi dodajajo še uporabo omrežja WeHeartIt, Skype, Gmail, YouTube in Pinterest. 13 % učencev navaja, da družbenih omrežij ne uporabljajo.

Razlike med spoloma se kažejo v uporabi izključno Facebooka (21 % fantov uporablja izključno Facebook, medtem ko izključno Facebook uporablja zgolj 8 % deklet). Tako fantje kot dekleta pogosto (15 %) uporabljajo samo kombinacijo Facebooka in Instagrama, 17 % fantov pa družbenih omrežij ne uporablja (pri dekletih je ta odstotek nižji – 9 %). Dekleta pogosteje kot

fantje uporabljajo kombinacijo Instagrama, Facebooka, Snapchata in Tumblra (10 %, medtem ko fantje to kombinacijo uporabljajo v 3 %), pogosto pa uporabljajo tudi Tumblr in druga družbena omrežja (12 %, medtem ko fantje to kombinacijo uporabljajo v 4 %).

Razlike med razredi se kažejo v uporabi izključno Facebooka, ki je bolj prisotna v 8. razredu (16 %) kot v 9. (12 %). Mlajši učenci tudi manj uporabljajo družbena omrežja na splošno (18 % jih ne uporablja družbenih omrežij v primerjavi z 8 % 9. razredov, ki družbenih omrežij ne uporabljajo), manj pogosto uporabljajo izključno Instagram in Facebook (9. razredi: 10 %, 8. razredi: 7 %) ter Snapchat in Instagram (9. razredi: 11 %, 8. razredi: 6 %).

Učenci v povprečju najpogosteje uporabljajo družbena omrežja za zabavo, druženje s prijatelji in klepetanje, čemur sledi uporaba družbenih omrežij za iskanje informacij in šolo, všečkanje in komentiranje, redkeje pa učenci uporabljajo družbena omrežja za objavljanje statusov in fotografij ter zaradi drugih. Najredkeje učenci uporabljajo družbena omrežja za igranje videoigric.

Med šolami prihaja do pomembnih razlik pri uporabi družbenih omrežij za zabavo, saj učenci OŠ Čufar družbena omrežja uporabljajo pomembno manjkrat za zabavo kot učenci ostalih šol ($F(4) = 3.650$, $p = 0.007$) ter pri uporabi interneta za všečkanje in komentiranje ($F(4) = 2.806$, $p = 0.028$), pri čemer znova učenci OŠ Čufar družbena omrežja uporabljajo za ta namen pomembno manjkrat kot učenci ostalih šol. (glej Tabela 8.4)

Tabela 8.4: Aritmetične sredine in standardne deviacije namembnosti uporabe družbenih omrežij med otroki OŠ

		zabava	informacije in sola	druženje s prijatelji	všečkanje in komentiranje	zaradi drugih	klepetalnice	videoigrice	statusi in fotografije
KOB	M	2.71	3.46	2.37	3.40	3.60	2.94	3.85	3.74
	SD	1.34	1.17	1.19	0.95	1.19	1.41	1.28	1.01
PRULE	M	2.14	3.05	2.35	3.53	3.74	2.81	3.95	3.67
	SD	1.23	1.33	1.40	1.24	1.26	1.58	1.07	1.15
KR	M	2.02	3.31	2.25	3.37	3.90	2.63	3.74	3.12
	SD	1.10	1.05	1.23	1.25	1.25	1.64	1.32	1.42
BROD	M	2.28	3.28	2.17	3.50	4.06	3.76	3.59	3.28
	SD	1.49	1.41	1.42	1.47	1.30	1.56	1.42	1.36

CUFAR	M	1.65	3.00	2.43	2.57	3.26	2.91	3.70	3.00
	SD	0.98	1.38	1.24	1.38	1.29	1.47	1.40	1.28
skupaj	M	2.17	3.23	2.32	3.32	3.73	2.89	3.80	3.39
	SD	1.25	1.23	1.28	1.26	1.26	1.56	1.26	1.27

Fantje in dekleta se pri uporabi omrežij med seboj pomembno razlikujejo pri uporabi omrežij za zabavo, ki jih dekleta pomembno pogosteje uporabljajo za zabavo ($t(169) = 2.108$, $p = 0.037$) ter za iskanje informacij in za šolo ($t(169) = 4.048$, $p = 0.000$), medtem ko fantje pomembno pogosteje uporabljajo omrežja za uporabo videoigric ($t(169) = -2.816$, $p = 0.005$). (glej Tabela 8.5)

Tabela 8.5: Aritmetične sredine in standardne deviacije namembnosti uporabe omrežij, ločene po spolu

spol		zabava	informacije in sola	druženje s prijatelji	všečkanje in komentiranje	zaradi drugih	klepetalnice	videoigrice	statusi in fotografije
fanti	M	1.98	2.87	2.25	3.22	3.84	2.92	4.07	3.28
	SD	1.17	1.19	1.29	1.27	1.23	1.67	1.05	1.26
dekleta	M	2.38	3.61	2.39	3.43	3.62	2.88	3.53	3.51
	SD	1.30	1.17	1.27	1.25	1.29	1.46	1.40	1.29

Učenci so bili v 60 % kontaktirani s strani neznane osebe, razlike pa obstajajo med spoloma in med šolami. Dekleta so bila s strani neznane osebe kontaktirana v 70 %, fantje pa v 50 %. Otroci iz OŠ Kranj so bili s strani neznane osebe kontaktirani v 70 % primerov, kar je 10 do 15 % več kot na ostalih osnovnih šolah. Med spoloma ne prihaja do pomembnih razlik v pogostosti neprijetnih dogodkov na omrežjih. (glej Tabela 8.6)

Najpogosteje jih je oseba kontaktirala, ker je od njih želela izvedeti, ali imajo fanta/dekle (10 %), kakšne hobije imajo (9 %), ali pa iz različnih razlogov: otroci navajajo prošnjo za izpolnjevanje ankete ali voščila za rojstni dan, omenjajo pa tudi, da jih je oseba samo pozdravila, povabila k igranju računalniške igrice, omenjala poznanstvo s sorodniki, povabila na zmenek ali nagovarjala

za obisk zmenka s starejšo osebo. 17 % jih je kontaktiranih z več vprašanji. Razlike se pojavljajo med dekleti in fanti pri vprašanjih o prostem času, saj so dekleta pogosteje vprašana s strani neznane osebe, kaj počnejo v prostem času (dekleta 14 %, fantje 3 %).

Najpogosteje izkušajo širjenje govoric, čemur sledi ustrahovanje in žaljenje ter žaljivi komentarji, najredkeje pa doživljajo prošnje za objavljanje neprimernih fotografij. V vseh primerih pa so ti primeri redki, saj učenci poročajo o nizki količini tovrstnih izkušenj.

Učenci so v 40 % obvestili učitelja o neznani osebi, v 40 % so povedali prijateljem, v 10 % pa so povedali tako učitelju kot staršem. Med spoloma in med 8. in 9. razredom ne prihaja do razlik. Razlik med šolami ni, razen pri OŠ Čufar, kjer je kar 71 % učencev obvestilo učitelja o situaciji. Med osnovnimi šolami prihaja do statistično pomembnih razlik, saj na OŠ Kranj pomembno pogosteje izkušajo ustrahovanje in žaljenje ($F(4) = 3.291$, $p = 0.013$), žaljive komentarje ($F(4) = 3.976$, $p = 0.004$), grožnje ($F(4) = 5.007$, $p = 0.001$) ter širjenje neresnic ($F(4) = 3.780$, $p = 0.006$) v primerjavi z drugimi OŠ. Sicer otroci v povprečju poročajo o majhni prisotnosti spletnega nasilja. (glej Tabela 8.6)

Tabela 8.6: Pogostost neprijetnih dogodkov na omrežjih

		ustrahovanje, žaljenje	žaljivi komentarji	širjenje neresnic	grožnje	pošiljanje neprimernih fotografij	prošnja za neprimerne fotografije	prošnja za objavo neprimernih fotografij
KOB	M	4.59	4.74	4.56	4.97	4.44	4.74	4.82
	SD	0.70	0.57	0.89	0.17	1.05	0.86	0.72
PRULE	M	4.20	4.17	4.15	4.88	4.27	4.41	4.76
	SD	1.17	1.22	1.28	0.51	1.25	1.14	0.83
KR	M	3.94	3.98	3.67	4.47	4.24	4.40	4.69
	SD	1.22	1.19	1.45	0.92	1.06	1.07	0.97
BROD	M	4.83	4.83	4.89	4.94	4.82	4.78	5.00
	SD	0.38	0.38	0.32	0.24	0.53	0.55	0.00
CUFAR	M	4.35	4.26	4.48	4.82	4.65	4.70	5.00
	SD	0.98	1.05	0.90	0.85	0.93	0.76	0.00
Skupaj	M	4.29	4.31	4.21	4.77	4.41	4.55	4.81
	SD	1.05	1.06	1.22	0.68	1.06	0.97	0.75

Tabela 8.7: Pogostost neprijetnih dogodkov na omrežjih: primerjava po spolu

		ustrahovanje, žaljenje	žaljivi komentarji	širjenje neresnic	grožnje	pošiljanje neprimernih fotografij	prošnja za neprimerne fotografije	prošnja za objavo neprimernih fotografij
Fanti	M	4.21	4.26	4.14	4.79	4.48	4.44	4.85
	SD	1.16	1.14	1.31	0.65	1.06	1.04	0.64
Dekleta	M	4.37	4.36	4.29	4.75	4.33	4.68	4.76
	SD	0.92	0.97	1.11	0.72	1.06	0.87	0.86

8.3.1 Ugotovitve: Analiza uporabe družbenih omrežij in tveganih dejanj

Izbrani učenci in učenke v povprečju uporabljajo več družbenih omrežij hkrati. Zgolj Facebook jih uporablja 14 %, zgolj Snapchat 3 % in Instagram le 1 %. Kar 69 % vseh učencev pa uporablja vsa družbena omrežja ali vsaj kombinacijo (s 15 % je najpogostejša kombinacija vseh omrežij, z 11 % sledi kombinacija Facebooka in Instagrama). 13 % učencev ne uporablja nobenega družbenega omrežja.

Razlike med spoloma se kažejo zgolj v uporabi Facebooka, in sicer 21 % fantov uporablja samo Facebook, med dekleti je takšnih le 8 %. 17 % fantov ne uporablja nobenega omrežja, pri dekletih je ta številka spet bistveno nižja, in sicer le 9 %. Dekleta pogosteje uporabljajo kombinacijo 4 družbenih omrežij (Instagram, Facebook, Snapchat in Tumblr), in sicer 10 %, fantje le v 3 %. Razlike se kažejo tudi med razredi, 18 % učencev 8. razredov ne uporablja nobenega družbenega omrežja, v 9. razredih je takšnih le 8 %.

Med osnovnimi šolami izstopa le OŠ Čufar, kjer učenci omrežja uporabljajo pomembno manj za zabavo in za všečkanje in komentiranje kot učenci ostalih osnovnih šol. Dekleta družbena omrežja pogosteje uporabljajo za zabavo in iskanje informacij za šolo kot fantje, fantje pa omrežja pogosteje uporabljajo za igranje videoigric.

Kar 60 % učencev je kontaktirala oseba, ki je niso poznali, pri tem do pomembne razlike prihaja med spoloma. Neznana oseba je kontaktirala kar 70 % deklet in 50 % fantov. Najpogosteje pa so bili od neznane osebe kontaktirani učenci Osnovne šole Kranj, kar 70 % primerov, kar je med 10 in 15 % več od ostalih šol. Učenci in učenke so na družbenih omrežjih najpogosteje vprašani, ali

imajo dekle/fanta, v 10 %. Sledi vprašanje o tem, kakšne ima učenec ali učenka hobije, v 9 %. 17 % učencev in učenk je dobilo več različnih vprašanj. Do razlik med spoloma prihaja pri vprašanjih v prostem času, neznana oseba je pogosteje to vprašanje postavila dekletom, in sicer v 14 %, fantom le v 3 %. Najpogosteje izkušajo širjenje govoric, čemur sledi ustrahovanje in žaljenje ter žaljivi komentarji, najredkeje pa doživljajo prošnje za objavljanje neprimernih fotografij. V vseh primerih pa so ti primeri redki, saj učenci poročajo o nizki količini tovrstnih izkušenj.

40 % učencev je o neznani osebi obvestilo učitelja, 40 % je povedala prijateljem in 10 % tako učiteljem kot staršem. Na Osnovni šoli Čufarja je o neznani osebi kar 71 % učencev obvestilo učitelja.

Učenci Osnovne šole Kranj pogosteje izkušajo ustrahovanje in žaljenje, žaljive komentarje, grožnje ter širjenje govoric v primerjavi z učenci ostalih osnovnih šol.

8.4. Analiza tveganega obnašanja na družbenem omrežju Ask.fm

Ask.fm uporablja 26 % učencev, med šolami pa prihaja do razlik, saj Ask.fm na OŠ Prule in Kranj učenci uporabljajo bolj pogosto kot na ostalih šolah, kjer približno 20 % učencev uporablja Ask.fm, na OŠ Prule 32 %, na OŠ Kranj pa 40 %. Fantje Ask.fm uporabljajo izrazito manj (15 %) kot dekleta (35 %). Mlajši učenci (20 %) Ask.fm uporabljajo manj kot starejši (28 %).

Učenci večinoma Ask.fm uporabljajo do dvakrat na teden (67.5 %), sledi uporaba dvakrat na teden (10 %), 12.5 % pa Ask.fm uporablja vsak dan. Na skoraj vseh šolah Ask.fm uporabljajo do dvakrat na teden vsaj v 50 %, razen na OŠ Brod, kjer ga samo do dvakrat na teden uporablja 85 % učencev, ki uporabljajo Ask.fm.

Dekleta ga uporabljajo pogosteje kot fantje (77 % deklet ga uporablja do dvakrat na teden, medtem ko ga do dvakrat na teden uporablja 50 % fantov), vendar pa ga med tistimi, ki ga uporabljajo več kot dvakrat na teden, vsak dan uporablja 20 % deklet in 14 % fantov. Mlajši učenci Ask.fm pogosteje uporabljajo vsak dan (23 %) kot starejši (8 %), večina starejših (79 %)

pa Ask.fm uporablja do dvakrat na teden, med mlajšimi pa jih je toliko 40 %, 23 % mlajših učencev pa Ask.fm uporablja dvakrat na teden.

Med učenci je 58 % takih, ki poznajo sošolca ali sošolko, ki je na Ask.fm-u, 35 % pa jih pravi, da tega ne vedo. Dekleta v 76 % poznajo sošolca ali sošolko, ki je na Ask.fm-u, fantje pa v 38 %; 52 % fantov ne ve, ali so njihovi sošolci ali sošolke na Ask.fm-u, medtem ko tega ne ve 20 % deklet. Več starejših učencev (62 %) kot mlajših (53 %) pozna sošolca ali sošolko, ki je na Ask.fm-u.

Med šolami prihaja do razlik v tem, ali učenci poznajo sošolca ali sošolko: na OŠ Kranj (81 %) in Čufar (68 %) pozna sošolca ali sošolko, ki je na Ask.fm-u, več otrok kot na drugih šolah, kjer učenci v 50 % poznajo sošolca ali sošolko, ki je na Ask.fm-u.

Med šolami ne prihaja do statistično pomembnih razlik v najpogostejših vprašanjih na Ask.fm-u. (glej Tabela 8.8)

Tabela 8.8: Najpogostejša vprašanja na Ask.fm-u med učenci OŠ

		ime in priimek	kje živim	starost	šola	Prijatelji	fant/punca	kakšni fanti/dekleta	prosti čas	fotografija	širjenje govoric
KOB	M	4.25	3.75	2.25	2.75	3.33	2.67	3.50	3.25	2.75	4.25
	SD	0.50	0.96	0.50	0.50	1.53	1.15	1.73	0.50	1.71	0.96
PRULE	M	3.38	3.62	2.31	2.46	2.62	2.25	2.54	2.31	2.31	4.31
	SD	1.39	1.33	1.32	1.39	1.61	1.29	1.56	1.11	1.32	1.03
KR	M	3.35	3.65	2.60	3.05	2.95	2.58	2.65	2.89	3.35	4.21
	SD	1.42	1.31	1.27	1.23	1.28	1.43	1.60	1.59	1.42	1.36
BROD	M	5.00	4.00	3.50	4.50	2.00	3.00	3.00	2.00	3.00	5.00
	SD	0.00	1.41	2.12	0.71	0.00	2.83	2.83	0.00	2.83	0.00
CUFAR	M	2.75	3.50	2.00	2.75	1.50	1.50	2.25	2.00	1.75	4.00
	SD	1.50	1.00	1.15	1.26	0.58	0.58	1.26	1.41	0.50	0.82
Skupaj	M	3.47	3.65	2.47	2.88	2.69	2.40	2.67	2.62	2.81	4.26
	SD	1.37	1.21	1.24	1.26	1.37	1.35	1.57	1.34	1.47	1.13

Dekleta na Ask.fm-u najpogosteje sprašujejo o tem, če imajo fanta ali dekle, kakšni fantje ali dekleta so jim všeč, kako preživljajo prosti čas, če imajo kakšno fotografijo, kdo so njihovi

prijatelji in koliko so stare, najredkeje pa jih prosijo za širjenje govoric. Fantje so na Ask.fm-u najpogosteje vprašani po starosti, prijateljih ter če imajo fanta ali dekle, najredkeje pa jih prosijo za širjenje govoric. Med spoloma ne prihaja do statistično pomembnih razlik v najpogostejših vprašanih na Ask.fm-ju. (glej Tabela 8.9)

Tabela 8.9: Primerjava najpogostejših vprašanj med učenci OŠ po spolu

Spol		ime in priimek	kje živim	starost	šola	Prijatelji	fant/punca	kakšni fanti/dekleta	prosti čas	fotografija	širjenje govoric
Fantje	M	3.46	3.46	2.23	2.69	2.62	2.69	2.85	3.08	3.15	4.15
	SD	1.20	1.33	1.17	1.03	1.26	1.25	1.72	1.38	1.57	1.34
Dekleta	M	3.47	3.73	2.57	2.97	2.72	2.26	2.60	2.43	2.67	4.31
	SD	1.46	1.17	1.28	1.35	1.44	1.40	1.52	1.30	1.42	1.04

Otroci imajo do hipotetičnih situacij v povezavi s situacijami na Ask.fm-u zdrav odnos, saj sami v večini primerov (97 % v prvi situaciji, 85 % v drugi situaciji in 77 % v tretji situaciji) tega niso storili, vendar pa so do njih rahlo apatični (25 % v prvi, 15 % v drugi in 27 % v tretji situaciji so izjavili, da jim je vseeno), večina pa pravi (70 % v prvi, 85 % v drugi in 67 % v tretji situaciji), da sem jim zdi nevljudno vedenje na spletu neprimerno in da sami tega ne počnejo. Med spoloma ne prihaja do pomembnih razlik.

Med učenci ne prihaja do pomembnih razlik v čustvih, ki jih doživljajo na Ask.fm-u. Učenci OŠ Čufar in Kranj se na Ask.fm-u pogosteje počutijo jezno in neugodno kot učenci ostalih šol, vsi pa izrazito pogosteje doživljajo čustva sramu na Ask.fm-u, ki pa jim sledijo občutki sprejetosti in tudi neugodni občutki. (glej Tabela 8.10)

Tabela 8.10: Čustva, ki jih učenci OŠ doživljajo na Ask.fm-u

		jezno	neugodno	žalostno	sram	nerodno	sram	vklučenost in zaželenost	sprejetost
KOB	M	4.50	4.50	4.50	4.75	4.50	3.00	4.00	3.75
	SD	1.00	1.00	1.00	0.50	0.58	1.41	0.82	1.50
PRULE	M	3.85	3.08	3.77	4.31	3.92	2.77	3.23	3.00
	SD	1.46	1.61	1.42	0.95	1.44	1.48	1.36	1.58
KR	M	3.00	3.58	3.68	4.00	3.79	2.95	3.95	3.74
	SD	1.15	1.50	1.53	1.45	1.58	1.43	1.08	1.28
BROD	M	4.50	4.50	4.50	5.00	5.00	1.00	3.00	3.00

	SD	0.71	0.71	0.71	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
CUFAR	M	3.00	3.25	3.75	4.50	4.50	2.00	3.25	3.25
	SD	1.63	2.06	1.50	0.58	0.58	0.82	1.50	1.50
Skupaj	M	3.48	3.52	3.83	4.26	4.02	2.71	3.62	3.43
	SD	1.35	1.53	1.40	1.15	1.37	1.40	1.19	1.38

Med spoloma ne prihaja do pomembnih razlik v čustvih, ki jih učenci doživljajo na Ask.fm-u. Oba spola najpogosteje izkušata sram, dekleta pa se pogosteje počutijo neugodno ali žalostno zaradi vpliva Ask.fm-a. (glej Tabela 8.11)

Tabela 8.11: Čustva, ki jih učenci doživljajo na Ask.fm-u: primerjava po spolu

spol		jezno	neugodno	žalostno	Sram	nerodno	sram	vključenost in zaželenost	sprejetost
Fanti	M	3.83	4.08	4.50	4.58	4.25	2.83	3.67	3.33
	SD	0.94	1.24	0.90	0.90	1.36	1.59	1.30	1.61
Dekleta	M	3.33	3.30	3.57	4.13	3.93	2.67	3.60	3.47
	SD	1.47	1.60	1.48	1.22	1.39	1.35	1.16	1.31

Otroci na OŠ Čufar pogosteje poročajo o podajanju informacij občutljivega značaja na Ask.fm-u kot otroci drugih OŠ. Sicer otroci na Ask.fm-u najpogosteje odgovarjajo na vprašanja o tem, ali imajo fanta ali dekle, koliko so stari, kdo so njihovi prijatelji in kakšni so njihovi hobiji, najredkeje pa odgovarjajo na vprašanja o kraju bivanja ter na žaljiva vprašanja ali odgovore. Na OŠ Prule, Čufar in Brod pogosteje odgovarjajo na prošnje za fotografije kot učenci drugih OŠ, prav tako pa otroci na OŠ Čufar in Brod pogosteje odgovarjajo na vprašanja o svoji starosti ter o svojih prijateljih. (glej Tabela 8.12)

Tabela 8.12: Pogostost tveganega vedenja med otroki OŠ

		ime in priimek	kraj bivanja	Starost	šola	fant/dekle	prijatelji	hobiji	fotografija	žaljivo vprašanje/odgovor
KOB	M	3.50	3.50	3.00	3.50	3.00	3.25	3.75	4.00	4.00
	SD	1.29	1.00	1.41	1.29	1.41	1.26	0.50	1.41	1.73
PRULE	M	3.15	4.46	2.54	3.00	2.85	2.46	2.38	3.62	4.00

	SD	1.52	1.05	1.66	1.53	1.68	1.71	1.45	1.50	1.47
KR	M	3.53	4.47	2.89	4.05	2.84	3.84	3.63	4.05	4.47
	SD	1.39	1.02	1.52	1.39	1.38	1.12	1.46	1.27	1.12
BROD	M	4.50	4.00	1.00	5.00	3.00	1.50	3.00	3.00	4.50
	SD	0.71	1.41	0.00	0.00	2.83	0.71	0.00	2.83	0.71
CUFAR	M	2.00	3.75	2.00	3.25	2.75	2.00	3.00	2.25	4.00
	SD	1.41	1.50	1.41	2.06	1.71	1.00	1.41	0.96	0.82
skupaj	M	3.31	4.29	2.62	3.64	2.86	3.10	3.17	3.69	4.24
	SD	1.44	1.09	1.53	1.51	1.49	1.50	1.43	1.44	1.22

Med spoloma se v večini ne pojavljajo velike razlike o podajanju informacij: tako dekleta kot fantje najpogosteje odgovarjajo na vprašanja o tem, če imajo fanta/dekle, koliko so stari ter kdo so njihovi prijatelji, sledijo vprašanja o hobijih ter imenu in priimku. Fantje so pogosteje kot dekleta odgovarjali na vprašanja o tem, na katero šolo hodijo, diskrepanca pa se pojavlja tudi med odzivanji na žaljiva vprašanja oz. odgovore, saj se fantje nanje pogosteje odzivajo kot dekleta. (glej Tabela 8.13)

Tabela 8.13: Primerjava pogostosti tveganega vedenja po spolu med otroki OŠ

spol		ime in priimek	kraj bivanj a	staros t	sola	fant/dekl e	prijatelj i	hobiji	fotografij a	žaljivo vprašanje/odgovor
fanti	M	3.00	4.00	2.83	3.08	2.67	3.08	3.33	3.67	3.64
	SD	1.28	1.28	1.47	1.44	1.56	1.38	1.30	1.30	1.75
dekleta	M	3.43	4.40	2.53	3.87	2.93	3.10	3.10	3.70	4.47
	SD	1.50	1.00	1.57	1.50	1.48	1.57	1.49	1.51	0.90

Učenci na Ask.fm-u redko doživljajo neprijetne situacije (npr. grožnje, prošnje za pošiljanje neprimernih fotografij itd.); najpogosteje so se neprijetni dogodki pojavljali med učenci OŠ Brod (žaljenje, ustrahovanje in žaljivi komentarji) ter med učenci OŠ Čufar, kjer so bili učenci na Ask.fm-u vpleteni v neprijetne situacije, ki so vključevale žaljenje, širjenje neresničnih informacij ter prošnje za pošiljanje neprimernih fotografij ali neprimerne fotografije na splošno. Sicer se na Ask.fm-u med učenci OŠ najpogosteje pojavljajo žaljivi komentarji in širjenje neresničnih informacij. (glej Tabela 8.14)

Tabela 8.14: Pogostost neprijetnih dogodkov na Ask.fm-u med učenci OŠ.*

		žaljenje, ustrahovanje	žaljivi komentarji	neresnične informacije	grožnje	poslana neprimerna fotografija	prošnja za neprimerno fotografijo	prošnja za objavo neprimerne fotografije
KOB	M	4.75	4.25	4.50	5.00	4.75	4.50	4.75
	SD	0.50	0.96	1.00	-	0.50	1.00	0.50
PRULE	M	4.08	3.85	3.92	4.85	4.38	4.31	3.92
	SD	1.12	1.14	1.12	0.55	0.87	0.85	1.32
KR	M	4.00	3.84	3.53	4.00	4.06	4.05	4.37
	SD	1.25	1.26	1.31	1.24	1.26	1.43	1.16
BROD	M	3.50	3.50	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00
	SD	2.12	2.12	-	-	-	-	-
CUFAR	M	3.75	4.00	3.00	4.00	3.25	3.25	3.25
	SD	0.96	-	1.15	-	1.50	1.50	1.50
skupaj	M	4.05	3.88	3.76	4.41	4.20	4.14	4.19
	SD	1.15	1.13	1.23	0.97	1.12	1.22	1.21

*zaradi majhnega vzorca (N=1) pri nekaterih osnovnih šolah ni bilo mogoče izračunati SD.

Med spoloma ne prihaja do večjih razlik, vendar fanti v povprečju izkušajo več neprijetnih dogodkov, predvsem v obliki žaljivih komentarjev, neresničnih informacij in prejemanju neprimernih fotografij. Dekleta so najpogosteje vpletena v neprijetne dogodke na Ask.fm-u v obliki žaljivih komentarjev in neresničnih informacij. (glej Tabela 8.15)

Tabela 8.15: Pogostost neprijetnih dogodkov na Ask.fm-u med učenci OŠ: primerjava med spoloma

Spol		žaljenje, ustrahovanje	žaljivi komentarji	neresnične informacije	grožnje	poslana neprimerna fotografija	prošnja za neprimerno fotografijo	prošnja za objavo neprimerne fotografije
Fanti	M	4.00	3.67	3.75	4.17	3.83	4.25	4.08
	SD	1.35	1.37	1.42	1.40	1.40	1.22	1.38

Dekleta	M	4.07	3.97	3.77	4.52	4.34	4.10	4.23
	SD	1.08	1.03	1.17	0.74	0.97	1.24	1.17

Sošolce učencev OŠ na Ask.fm-u najpogosteje sprašujejo po prijateljih, starosti, šoli, ali imajo fanta ali dekle, najredkeje pa jih prosijo za širjenje govoric. Primerjava med šolami pokaže, da na OŠ Prule ter Čufar sošolce pogosteje sprašujejo po osebnih podatkih, najredkeje pa se to dogaja na OŠ Kobarid. (glej Tabela 8.16)

Tabela 8.16: Pogostost spraševanja o osebnih podatkih sošolcev na Ask.fm-u

		ime in priimek	kraj bivanja	starost	šola	prijatelji	fant/punca	kakšni fanti/dekleta	prosti čas	fotografija/posnetek	širjenje govoric
KOB	M	4.00	3.95	3.55	3.50	3.75	3.10	3.30	3.52	3.80	4.10
	SD	1.17	1.08	1.19	1.32	1.12	1.51	1.63	1.36	1.40	1.33
PRULE	M	2.93	3.24	2.52	2.93	3.00	2.72	2.66	2.83	3.31	3.69
	SD	1.77	1.57	1.60	1.58	1.74	1.62	1.67	1.61	1.49	1.61
KR	M	3.35	3.57	2.57	3.19	2.84	2.05	2.95	3.14	3.33	3.38
	SD	1.42	1.29	1.08	1.40	1.46	1.28	1.63	1.24	1.32	1.36
BROD	M	3.40	3.80	2.10	2.60	2.20	2.20	2.20	2.30	3.00	4.20
	SD	1.26	0.92	1.66	1.35	1.62	1.69	1.62	1.77	1.33	0.79
CUFAR	M	2.17	2.92	2.00	2.08	2.00	1.92	2.33	2.00	2.42	3.17
	SD	1.19	1.16	0.85	0.67	0.85	0.90	1.37	0.85	1.16	1.40
skupaj	M	3.21	3.48	2.64	2.97	2.91	2.49	2.77	2.89	3.27	3.70
	SD	1.53	1.32	1.40	1.41	1.53	1.49	1.62	1.47	1.41	1.41

Primerjava med spoloma pokaže, da dekleta menijo, da sošolce na Ask.fm-u najpogosteje sprašujejo po tem, če imajo fanta/dekle, koliko so stari, kdo so njihovi prijatelji, kakšni fanti in dekleta so jim všeč in kako najpogosteje preživljajo prosti čas, medtem ko fanti menijo, da sošolce na Ask.fm-u najpogosteje sprašujejo po tem, kakšni fanti/dekleta so jim všeč, če imajo fanta ali dekle ter koliko so stari. Primerjava kaže, da sošolce fantov redkeje sprašujejo po teh podatkih, možno pa je tudi, da učenci o tem vedo manj kot učenke. (glej Tabela 8.17)

Tabela 8.17: Pogostost spraševanja o osebnih podatkih sošolcev na Ask.fm-u: primerjava med spoloma

spol		ime in priimek	kraj bivanja	Starost	šola	prijatelji	fant/punca	kakšni fanti/dekleta	prosti čas	fotografija/posnetek	širjenje govoric
fanti	M	3.57	3.54	3.14	3.27	3.31	2.92	2.89	3.21	3.43	4.03
	SD	1.39	1.35	1.36	1.30	1.32	1.48	1.63	1.38	1.44	1.32
dekleta	M	2.96	3.44	2.31	2.76	2.65	2.20	2.69	2.67	3.16	3.47
	SD	1.59	1.31	1.35	1.45	1.60	1.45	1.62	1.50	1.38	1.44

8.4.1 Ugotovitve: analiza tveganega obnašanja na družbenem omrežju Ask.fm

Družbeno omrežje Ask.fm uporablja 26 % vseh učencev in učenk na izbranih osnovnih šolah. Ob tem izstopata OŠ Prule in Kranj, kjer učenci povprečno Ask.fm uporabljajo več. V Kranju ga uporablja 40 %, na Prulah 32 % učencev. Do razlik prihaja tudi med spoloma in po starosti. Fantje Ask.fm uporabljajo izrazito manj, le v 15 %, dekleta pa v 35 %. Starejši učenci ga uporabljajo več, v 28 %, mlajši učenci Ask.fm uporabljajo v 20 %. Učenci družbeno omrežje najpogosteje uporabljajo do dvakrat na teden, takšnih učencev je nekaj več kot 67 %, vsak dan pa ga uporablja 12 %. Dekleta ga uporabljajo pogosteje kot fantje, kar 77 % deklet ga uporablja dvakrat na teden, medtem ko je takšnih fantov 50 %. Vsak dan pa ga uporablja 20 % deklet in 14 % fantov. Med izbranimi učenci je 58 % takšnih, ki poznajo sošolca ali sošolko, ki ga uporablja. 76 % deklet in 38 % fantov pozna nekoga, ki uporablja družbeno omrežje Ask.fm.

Dekleta se na družbenem omrežju Ask.fm najpogosteje sprašuje, ali imajo fanta, kakšni fantje so jim všeč, kako preživljajo prosti čas, ali imajo kakšno fotografijo, ki bi jo lahko objavile na omrežju, kdo so njihovi prijatelji ter koliko so stare, redkeje pa dobijo prošnjo za širjenje govoric. Fantje so pogosteje vprašani po njihovi starosti, kdo so njihovi prijatelji ter ali imajo deklet, redkeje pa jih prosijo, naj širijo govorce o nekom.

Učenci Osnovnih šol Čufar in Kranj se pogosteje ob postavljenih vprašanjih na družbenem omrežju Ask.fm počutijo jezno in neugodno kot učenci ostalih šol. Vsi učenci vseh šol pa najpogosteje ob postavljenih vprašanjih doživljajo čustvo sramu, sledijo jim občutki sprejetosti in neugodni občutki. Pri čustvih med spoloma ne prihaja do pomembnih razlik, tako fantje kot dekleta ob postavljenih vprašanjih čutijo sram, dekleta pa se zaradi vpliva družbenega omrežja

Ask.fm pogosteje počutijo neugodno ali žalostno.

Otroci, ki uporabljajo družbeno omrežje Ask.fm, najpogosteje objavljajo oziroma odgovarjajo na vprašanja o tem, ali imajo dekle/fanta, koliko so stari, kdo so njihovi prijatelji in kakšni so hobiji, najredkeje pa na vprašanja o kraju bivanja ter na žaljiva vprašanja. Učenci OŠ Čufar pogosteje poročajo o podajanju informacij občutljivega značaja na omrežju Ask.fm kot učenci ostalih šol. Na OŠ Prule, Čufar in Brod pogosteje odgovarjajo na prošnje za fotografije kot učenci ostalih šol, prav tako učenci OŠ Čufar in Brod pogosteje odgovarjajo na vprašanja o svoji starosti in prijateljih. Tako dekleta kot fantje pa najpogosteje odgovarjajo na vprašanja, povezana s tem, ali imajo dekle/fanta, koliko so stari, kdo so njihovi prijatelji. Sledijo vprašanja o njihovih hobijih in o imenu in priimku. Fantje pogosteje odgovarjajo na vprašanja o tem, na katero šolo hodijo, prav tako pa se fantje pogosteje odzivajo na žaljiva vprašanja in odgovore.

Najpogosteje so neprijetne situacije, kot so prošnje in pošiljanje neprimernih fotografij, grožnje, izkusili učenci OŠ Brod in OŠ Čufar. Učenci so bili na teh dveh šolah vpleteni v situacije, ki so vključevale žaljenje, širjenje neresničnih informacij ter prošnje za pošiljanje neprimernih fotografij. Na družbenem omrežju Ask.fm učenci izbranih petih šol najpogosteje poročajo o žaljivih komentarjih in o širjenju neresničnih informacij. Glede razlik med spoloma fantje izkusijo več neprijetnih dogodkov, kot so žaljivi komentarji, neresnične informacije in prejemanje neprimernih fotografij, dekleta pa žaljive komentarje in neresnične informacije. Najpogosteje sošolce oziroma sošolke po osebnih podatkih sprašujejo na OŠ Prule in OŠ Čufarja, najredkeje pa na OŠ Kobarid. Prav tako primerjava med podatki pokaže, da sošolce fantov redkeje sprašujejo po teh podatkih, kot sošolke deklet, lahko pa da fantje vedo manj kot dekleta.

9. TEKSTUALNA ANALIZA IZBRANIH ŠTIRIH PROFILOV NA DRUŽBENEM OMREŽJU ASK.FM

Pri tekstualni analizi sem iz množice profilov, ki so objavljeni na slovenski podstrani družbenega omrežja Ask.fm, izbrala štiri, na katerih sem nato iskala elemente spletnega nasilje (besedna, slikovna in video oblika) in elemente tveganega obnašanja. Prav tako sem iskala, ali izbrani profili vsebujejo sovražni govor ter neprimeren in nesprejemljiv govor.

Najpogostejša vprašanja, ki sem jih zasledila pri pregledovanju množice profilov na družbenem

omrežju Ask.fm, so bila: koliko si star/-a, kaj je tvoja najljubša hrana, najljubša barva, ali imaš fanta/dekle, si samski/-a. Zelo priljubljen je tudi tako imenovani »opisko« ali »opiši me«, ko uporabnik ali uporabnica opiše svojega prijatelja/-co, najpogosteje gre za najboljšega. Tega označujejo s tudi kratico BFF (»*best friends forever*«), kar prevedeno pomeni najboljši prijatelj za vedno. Nato sem si izbrala štiri profile, ki so že pri hitrem pregledovanju nakazovali možnost spletnega nasilja in/ali elemente tveganega vedenja. Izbrane štiri profile sem analizirala glede na objavljeno vsebino, torej glede na to, kateri elementi so bili na profilih dejansko objavljeni. Pregledovala sem podatke o tem, ali je uporabnike kontaktirala oseba, ki je niso poznali in katere informacije je neznana oseba poskušala izvedeti od uporabnika, ali so jih ostali uporabniki nagovarjali k objavi neprimernih vsebin, osebnih podatkov, kot so ime in priimek, prebivališče, koliko je star/-a, kam hodi v šolo in s kom se družijo in ali ima fanta/dekla ter osebne podatke njihovih prijateljev, s čim se ukvarja v prostem času, ali jih je neznana oseba prosila, da objavijo svojo fotografijo ali posnetek in fotografijo ali posnetek prijatelja/prijateljice. Pregledovala sem, kakšen (tekstovni, slikovni in video) material so uporabniki sami objavljali na profilih (neprimerna fotografija ali posnetek, osebni podatki (svoji ali od prijatelja/prijateljice)) in ali so širili govornice, žaljive komentarje ali neresnične informacije o nekom ter ali so poskušali ustrahovati in prizadeti ostale uporabnike oziroma je kdo poskušal ustrahovati in žaliti njih. Vse štiri profile sem glede na objavljeno vsebino poimenovala. Prvi profil je sovražni (*haterski*) profil, pri drugem gre spletni spor (*flaming*), tretji je objava neprimernih fotografij (*sexting*) in izdaja osebnih podatkov in četrti nagovarjanje k objavi podatkov in fotografij, opolzka vprašanja. V izbranih profilih sem iskala sledi spletnega nasilja in elemente tveganega vedenja, ki sem jih opredelila v teoretičnem delu. Iskala sem spletne spore, v katerih se uporabljajo sporočila z jeznimi in vulgarnimi vsebinami, ponavljajoče se pošiljanje zlobnih in žaljivih sporočil (kot recimo objava bolečih besed *grda si, kurba si, ubij se ...*).

Iskala sem objavljene govornice in klevetanja o žrtvi, z namenom očrniti jo ali ji uničiti dobro ime ali prijateljstvo. Zanimalo me je tudi, ali se je kateri uporabnik pretvarjal, da je nekdo drug, ki bi v imenu prave osebe objavljaj škodljivo vsebino, glavni namen pa bi bil, da spravi pravo osebo v težave in da uniči njeno dobro ime. Na profilih sem iskala nagovarjanja žrtve, naj sama javno objavi skrivnost, neprijetno informacijo ali fotografijo, namerno izključevanje žrtve iz določene družbene skupine, ponavljajoče se nadlegovanje, očrnitev in grožnje z namenom, da se pri žrtvi povzroči strah. Ali so objavljene seksualne vsebine, neprimerne intimne (gole ali na pol gole)

fotografije in posnetki ter drugo tvegano seksualno obnašanje. Pregledovala sem, ali je kdo poskušal navezati stika z mladoletnimi osebami z namenom zlorabe (kot na primer prošnja za izdajo občutljivih osebnih podatkov, intimnih fotografij in posnetkov), gre za tako imenovani *grooming*. Pregledovala sem, ali je kateri od uporabnikov izdal in razkril občutljive osebne podatke o sebi in prijateljih (kot recimo kontaktne in strogo osebne podatke, informacije o tem, kakšni so njihovi interesi in aktivnosti, s kom se družijo, kje se gibljejo in podobno), ali se na družbenem omrežju pojavljajo tako imenovane sovražne skupine, katerih glavni namen je spodbujanje sovraštva zoper določeno osebo ali skupino oseb in ali se na omrežju objavljajo zlobna in žaljiva sporočila ter govorice in klevetanja o žrtvi z namenom očrniti jo in na koncu izključiti.

9.1 Primer sovražnega profila

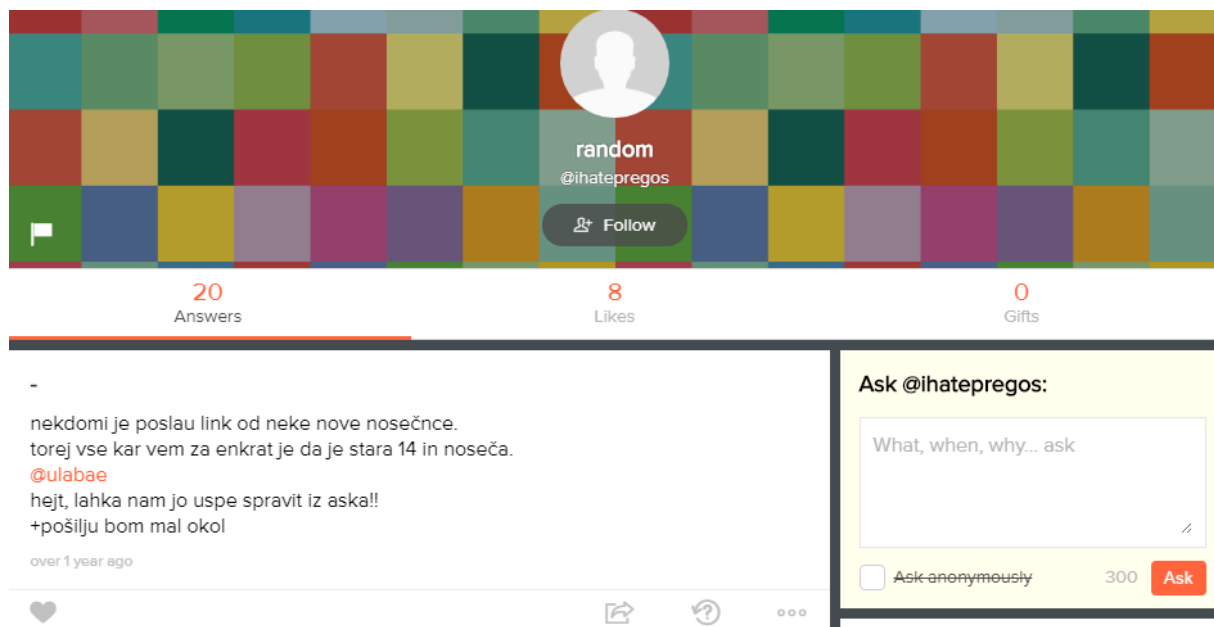
Gre za tipično obliko sovražnega profila, ki je bil ustvarjen prav z namenom, da se imensko ali z drugimi osebnimi podatki izpostavi mladoletna dekleta, ki naj bi zanosila ter se zoper njih spodbuja sovraštvo. (glej Slika 9.1) Profil torej spodbuja sovraštvo zoper določeno osebo ali skupino oseb, z objavo zlobnih in žaljivih sporočil ter govoric in klevetanj pa se žrtve želi očrniti, glavni namen je izključitev te očrnjene osebe iz skupine in družbenega omrežja. Elementi analiziranega sovražnega profila se pogosto neločljivo prepletajo z ostalimi elementi spletnega nasilja. Pojavi se ponavljajoče se pošiljanje zlobnih in žaljivih sporočil (kot recimo objava bolečih besed: *grda si, kurba si, ubij se ...*), objavljanje ali razpošiljanje govoric in klevetanj o žrtvi z namenom očrniti jo ali ji uničiti dobro ime ali prijateljstvo, ponavljajoče se nadlegovanje, očrnitev in grožnje z namenom, da se pri žrtvi povzroči strah. V spodnjih izsekih pogovora na profilu gre za izpostavljanje dveh deklet (z uporabniškim imenom na profile družbenega omrežja Ask.fm), ki naj bi bili noseči. (glej Slika 9.1, Slika 9.4, Slika 9.5)

V kombinaciji s ponavljajočim se objavljanjem zlobnih, žaljivih in vulgarnih besed (*ta kurba je noseča, kurbe na kvadrat!*) in spodbujanjem k sovraštvu in celo spodbujanjem k samomoru in umoru otroka (*hejtej jo!!!! pošiljimo ji hate da bo nehala in ubila sebe in svojega otroka!!!! In ne kr delajo sramoto svetu. nj se ubijejo sj jih nebo noben pogrešo*). Gre za nadlegovanje, očrnitev deklet in grožnje, glavni namen pa je, da se žrtvam povzroči strah in očrni njihovo dobro

ime. Ustanovitelj tega sovražnega profila uporablja vulgarne, zlobne in žaljive besede kot *kurba, ubila se bo, sramota, da jebe že pri 16ih*. (glej Slika 9.2) Hkrati pa naleti na zelo podoben odziv ostalih uporabnikov, ki pa nasprotujejo njegovim objavam, se postavijo na stran izpostavljenih deklet in prav tako ne izbirajo besed, kot so *pederčina gnila, budala zabita, pljunem ti u usta* in podobno. (glej Slika 9.2 in Slika 9.3) Kljub ostremu odzivu ostalih uporabnikov uporabnik oziroma ustanovitelj sovražnega profila, ki je sicer ves čas anonimen, objavi uporabniško ime novega dekleta, ki naj bi bilo noseče. (glej Slika 9.4)

Po opredelitvi Vasje Vehovarja (Vehovar in ostali 2012) gre pri izbranem profilu za kaznivi sovražni govor. Nanaša se izključno na problematiko neposrednega pozivanja k nasilju do določenih skupin oziroma gre za izražanja sovraštva proti določeni osebi. Ta oblika sovražnega govora je opredeljena tudi v Kazenskem zakoniku v 297. členu o Javnem spodbujanju sovraštva, nasilja in nestrpnosti in se preganja po uradni dolžnosti. Saj objava vsebuje vse znake sovražnega govora, gre za neposredno pozivanje k nasilju, izražanje sovraštva proti določeni skupini oseb (v tem primeru so to mladoletne nosečnice). Temelji na prepričanju, da je ta skupina ljudi manj vredna, da je naredila nekaj narobe (Vehovar in ostali 2012). Ustanovitelj omenjenega profila javno spodbuja sovraštvo, nasilje ali nestrpnost do domnevno mladoletnih deklet, ki so zanosila. Na sovražnem profilu najdemo več različnih elementov spletnega nasilja oziroma za več vrst spletnega nasilja. Najdemo spletno nadlegovanje (*harassment*), saj ustanovitelj sovražnega profila objavlja ponavljajoča se odvrtna, zlobna in žaljiva sporočila. Gre za očrnitev (*denigration*) mladoletnih nosečnic, saj anonimni uporabnik objavlja in razpošilja govornice in klevetanja o žrtvah z namenom očrniti jih ali jim uničiti dobro ime ali prijateljstvo. Najdemo tudi element izključitve (*exclusion*), saj se na profilu namerno in kruto izključuje žrtve iz določene družbene skupine. Ker ustanovitelj profila z namenom, da bi pri žrtvah povzročil strah, ponavlja z objavo nadlegovanja in očrnitev, gre tudi za spletno zalezovanje (*cyberstalking*). Prav tako najdemo elemente spletne grožnje (*cyberthreats*), saj so objavljene grožnje žrtvam, s katerimi storilec ogroža mladoletna dekleta in jim grozi. Gre pa seveda tudi za širjenje govoric (*rumor spreading*), za širjenje nepreverjenih govoric, neresnic, kletvic, govoric o nekom z namenom uničiti njegovo dobro ime, ga izključiti iz neke družbene skupine (Willard 2007; Kazenski zakonik 2016; Hindujo in Patchinsom 2015).

Slika 9.1: Sovražni profil na družbenem omrežju Ask.fm

Vir: Ask.fm (2016).

Slika 9.2: Odziv ostalih uporabnikov na širjenje sovražnosti zoper domnevne mladoletne nosečnice

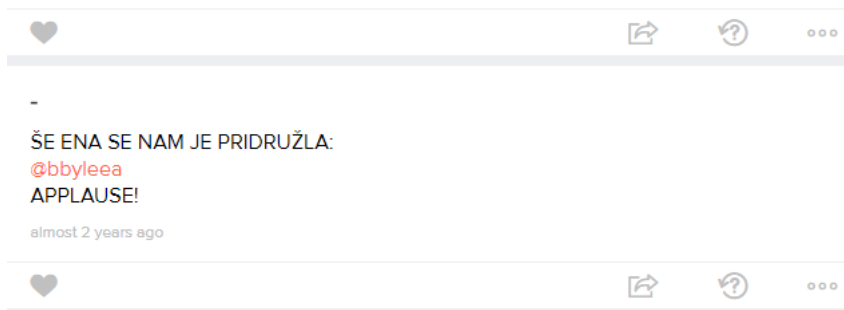
Vir: Ask.fm (2016).

Slika 9.3: Odziv ostalih uporabnikov na sovražni zapis

Vir: Ask.fm (2016).

Slika 9.4: Objava podatkov o še eni domnevni mladi nosečnici

Vir: Ask.fm (2016).

Slika 9.5: Širjenje sovražnosti zoper domnevne mladoletne nosečnice

a se ti ne zdi da je to njihov problem? PingviN

ne kr delajo sramoto svetu. nj se ubijejo sj jihnebo noben pogrešo

about 2 years ago

2

sovražiš nosečnice fak..a tebe je štokla prnesla? zgleda da si na glavo padu/padla...rabiš psihiatra. PingviN

sovražim nosečnce na asku. kot naprimer @bbyella , @isalokar ... zato ker so stare po 16,15,17.. kurbe na kvadrat! one rabijo psihijatra hahaha

about 2 years ago

3

- random

ta kurba je noseča: @isalokar . še ena nosečnica na asku. hejtej jo!!!! pošiljimo ji hate da bo nehala in ubila sebe in svojega otroka!!!!

about 2 years ago

1

nova nosečnica!

@isalokar !!! --

about 2 years ago

Vir: Ask.fm (2016).

9.2 Primer spletnega spora

Na tem profilu se dve dekleti prerekata o tem, katera je katero opravljala, v debate se vključijo še tretje osebe oziroma ostali uporabniki omenjenega družbenega omrežja, nekateri so anonimni. Gre za spletni spor, ki se prepleta s ponavljajočim se pošiljanjem zlobnih, bolečih in žaljivih sporočil med dvema dekletoma, ki jih lahko spremljajo in vidijo vsi, tudi tisti, ki na družbenem omrežju nimajo registriranega profila. (glej 9.6)

Prerekanje se nato nadaljuje, dekleti pa se kasneje sporečeta glede fanta. Pri tem ne izbirata besed, zmerjata se z besedami, kot so *grda si; ne pa ti, ki si grda in zabita; prastica ena, spelala si mi tipa*. Pogovor nato stopnjujeta z grožnjami, in sicer *upam, da ne boš nikoli hodila, če ne pa boš imela frke*. (glej Slika 9.7, Slika 9.8) V spodnjih dveh izsekih iz pogovora med dekletoma se grožnje, klevetanja, žaljivke samo še stopnjujejo. (glej Slika 9.10 in Slika 9.11)

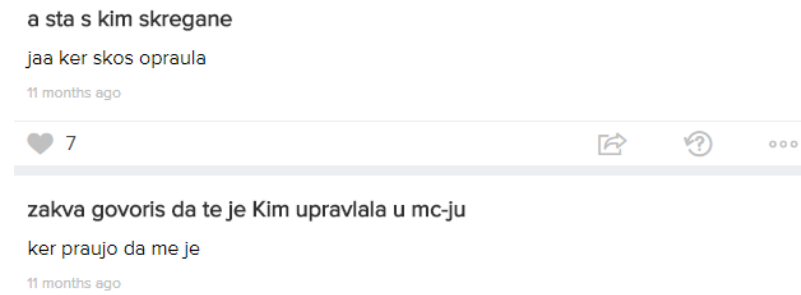
Gre za ponavljajoče se pošiljanje zlobnih in žaljivih sporočil in objavljanje ali razpošiljanje

govoric in klevetanj o žrtvi ali več žrtvah. Spletni spor in ponavljajoče se pošiljanje žaljivk sta med seboj neločljivo prepletena, prav tako se prepletajo objavljanje in pošiljanje govoric ter klevetanja o neki osebi. Pogovor med dekletoma se nadaljuje v stilu groženj. *A boš odgovorila kurba ena* dobi odgovor *kurva ti je matka*. (glej Slika 9.9) Eno dekletu nagovarjanja drugo, torej žrtev, naj sama javno objavi skrivnost, neprijetno informacijo ali neprimerno fotografijo/posnetek. V izseku številka 8 gre za izdajo in razkritje občutljivih osebnih podatkov o sebi in prijateljih (kot so recimo kontaktni in strogo osebni podatki, informacije o tem, kakšni so naši interesi in aktivnosti, s kom se družimo, kje se gibljemo in podobno). Eno od deklet na javno dostopnem profilu omrežja objavi svojo številko mobilnega telefona in številko svoje prijateljice. (glej Slika 9.12)

V drugem izbranem primeru profila, pri katerem gre za spletni spor, je v osredju nesprejemljivi govor. Gre za razžalitev neke osebe, ogrožanje varnosti, razžalitve zoper čast in dobro ime. V pogovorih med uporabnicami najdemo tudi elemente neprimernega govora, ki nima pravne osnove za pregon in ga regulirajo zgolj interna pravila. Gre za kletvice, psovke, uporabo opolzkih vulgarnih besed oziroma vulgarizmov, žalitve in druge oblike družbeno nezaželenih, nespodobnih in nemoralnih rab jezika. Regulacija tega področja jezikovne uporabe je prepuščena politiki družbenega omrežja Ask.fm.

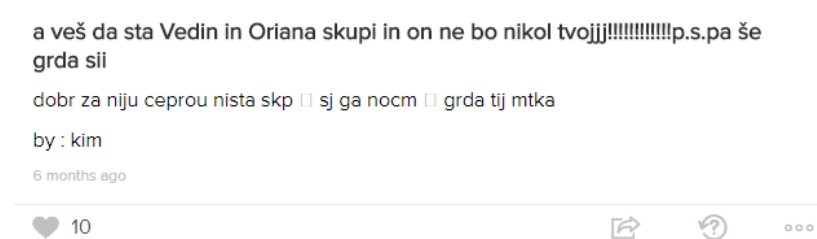
Tudi na drugem profilu najdemo različne elemente spletnega nasilja. Največ je seveda elementov spletnega spora (*flaming*), v katerih dekleta uporabljajo sporočila z jeznimi in vulgarnimi vsebinami. Gre za objavljanje jeznih in nadležnih sporočil. Prav tako najdemo elemente nadlegovanja (*harassment*), saj dekleta objavljajo odvratna, zlobna in žaljiva sporočila. Prav tako najdemo očrnitev (*denigration*), pri čemer gre za objavljanje ali razpošiljanje govoric ali klevetanj o žrtvi z namenom očrniti jo ali ji uničiti dobro ime ali prijateljstvo, spletno zalezovanje (*cyberstalking*), dekleta objavljajo ponavljajoče se nadlegovanje in očrnitev, ki vključuje grožnje in pri žrtvi lahko povzroči strah, pa spletne grožnje (*cyberthreats*), širjenje govoric (*roomers spreading*). Vpletena dekleta na profilu širijo neresnice, kletvice, govorce o nekom z namenom, da uničijo njegovo dobro ime ali ga izključiti iz neke družbene skupine. (Willard 2007, Kazenski zakonik 2016, Hindujo in Patchinsom 2015)

Slika 9.6: Spletni spor med dekletoma na družbenem omrežju Ask.fm

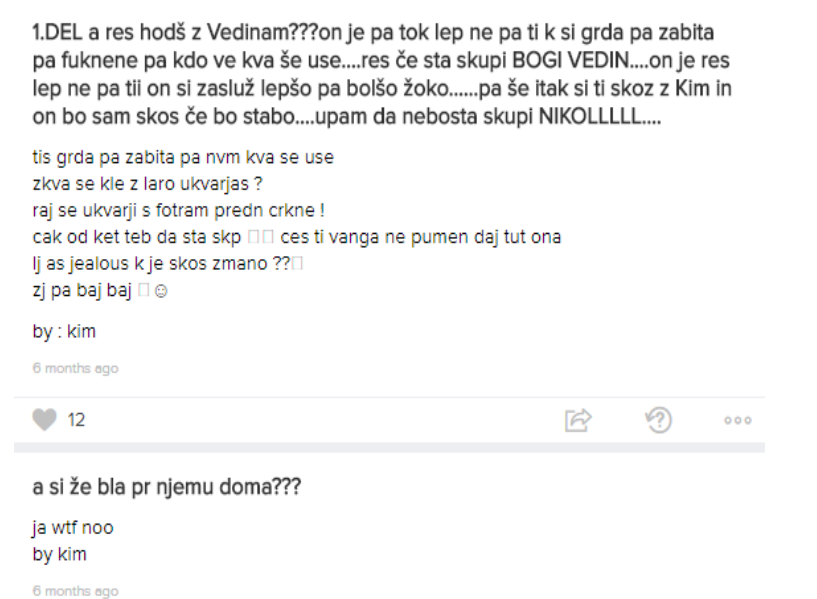
Vir: Ask.fm (2016).

Slika 9.7: Spletni spor in uporaba neprimernih besed

Vir: Ask.fm (2016).

Slika 9.8: Spletni spor in uporaba neprimernih besed

2.DEL a si z vedinam al ne k če nis bom js z njemu pa tud če bi bla bi vaja skregala..pa ne nism ana da nauš kj misla sm sam ena oseba na kero usi pozabte....upam da neboš NIKOLLL HODILA Z VEDINAM HOTIČAM....če pa boš boš pa imela frke...hvala za to pozornost adijo... p.s. pust vedina na mir jasno?

ne ni z njemu ☐ kko bos ti z njemu ce se ve ne da obstajas ?☐

itak sam folk znas kregat...

ja si ana ☐

ja faq bjba ☐ ona bo z unmu k bo an? naus ti govorila s kom je lohk pa s kom ne ☐☐

tk da prosm lepo sfuki pa kup si lajf na e-bayu ☺

p.s. odjeb ☺

by: kim

6 months ago

PRASICA ena spelala si mi tipa....as ti mau fuknena al kva ti je????

☐

3 months ago

♥ 13

Vir: Ask.fm (2016).

Slika 9.9: Uporaba neprimernih besede in spletne grožnje

a boš odgovorila kurba enaa....

mtka tij kurva

by : kim

6 months ago

♥ 13

pa če slučajn Vedinu še kj al pa kdaj napišeš si končala z tvojmu lajfam.....

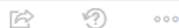
evo zle sm mu napisala da grozis ☐

noo zj me pa prid fentat prpa ena ☺

by : kim #

6 months ago

♥ 18

Vir: Ask.fm (2016).

Slika 9.10: Uporaba neprimernih besede in spletne grožnje

jebi se....kera kurba si ti.....prou odjeubu te bom iz mojga lajfa....prou fak ju....k omreš bomo imel proslavo....kurba enaa...ka bi te ubiu na mt.....sam k je zmeri stabo ena čarovna....ma zadavu bi vaja obe mkm.....upam d te kdo ubije al pa auto zgazi....tis prou polom od žoke....crkn že enkrat

Fu*k yourself.....mama tje kurba;)....ofuj u tvojmu lajfu sm bla....aj aj nauč se pisat....zih maš slovo pa anglo5.....MAMA TJE KURBA.....ubi sebe...kera čarovna ponavad smo tri an @krnekiansam sfuki z mojga aska....k vas mam poun kurac..prou mormš ussak dan hjte nabijat ann

3 months ago

♥ 17

KURBA SI NAJVEČJA NA SVETU...KURBIRAŠ SE NAJBL...PROU SATAN
SI.....ČAROVNCA.....KRAVA.... PA KDO VE USE KVA ŠE DELAŠ.....SAM TO TI
POVEM DA SI KURBA....PA HINAUKA....PA KR NOČŠ MI ZAUPAT PRASICA
ENA...PA ŠE NAJBOL SE BRUKAŠ KAR JE MOŽN MKM....CRKN ŽE SATAN
POFUKAN

a sploh veš ka pomen d si kurba?ne....pozanimi se.....lj bjba sori k ti nezaupam sam
res nisi vredna zaupanja....mn k ti <3....sj bi lohk še kj rekla sam nam

3 months ago

♥ 18

Vir: Ask.fm (2016).

Slika 9.11: Uporaba neprimernih besede in spletne grožnje

mrš na busno pušit

nek ti ide mama pušit kurac

5 months ago

♥ 19

umri k nisi vredna lajfa prasica ena

picka ti matrna mama ti ni vredna lajfa popus kurac kučko jedna
by:kim,ana

5 months ago

♥ 20

Vir: Ask.fm (2016).

Slika 9.12: Objava osebnih kontaktnih podatkov

a te lohk pokličem?

jaa

6 months ago

♥ 8

dj cifro

KIM:040 272 269

MOJA: 040 769 488

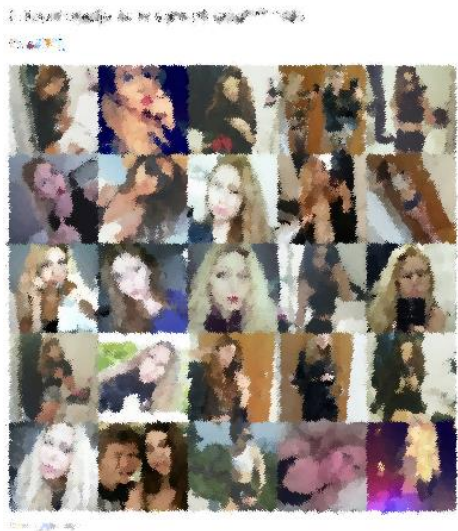
6 months ago

Vir: Ask.fm (2016).

9.3 Primer objave fotografij z neprimerno vsebino in osebnih podatkov

Pri tem primeru profila gre za javno objavo fotografij. Gre torej za objavo seksualnih vsebin, neprimernih intimnih fotografij in posnetkov in tvegano seksualno obnašanje (kot recimo objava kočljivih, na pol golih in golih fotografij in posnetkov). Dekle na fotografiji je pomanjkljivo oblečeno. Najprej je objavilo fotografijo, na kateri je oblečeno. Potem pa je na nagovarjanje ostalih uporabnikov in uporabnic objavilo fotografijo, na kateri je videti več gole kože (kratka majčka in kratke hlače). (glej Slika 9.14) Nato je šlo še dlje in je objavilo fotografijo zgolj v nedrčku. (glej Slika 9.15) Ob tem pa je to isto dekle objavilo še občutljive osebne podatke o sebi in prijateljih (kot recimo kontaktne in strogo osebne podatkov, informacije o tem, kakšni so naši interesi in aktivnosti, s kom se družimo, kje se gibljemo in podobno). (glej Slika 9.16) Vse to spremljajo neprimerni komentarji zunanjih opazovalcev, kot recimo *omg zakaj vse punce iščete pozornost z temi fan stranmimi*. Uporabnica profila, na katerem se zastavljajo vprašanja, se nato odzove z uporabo vulgarnih besed. Spodaj navajam zgolj izseke iz celotnega dopisovanja. Uporabnica odgovori z besedami *veš kaj ti krava zmešana jaz sem stara 15!* In nato nadaljuje oziroma zaključí odgovor s *pa si tu neka pička ko neupaš dat pod neanonimno dej mrs!* (glej Slika 9.17) Pri zgornjem profilu gre za tako imenovani seksting (*sexting*), dekleta, ki so vključena v debate, na izbranem profilu namreč objavljajo fotografije, na katerih so pomanjkljivo oblečena (recimo fotografija dekleta, ki se slika samo v spodnjem perilu in v kratkih hlačah in majici). (glej Slika 9.14, Slika 9.15) Prav tako pa ena od uporabnic za svojo prijateljico objavi osebne podatke za profile na različnih družbenih omrežjih. (glej Slika 9.16)

Slika 9.13: Objava večjega števila fotografij

Vir: Ask.fm (2016).

Slika 9.14: Objava osebne fotografije v kratkih hlačah in majici

Vir: Ask.fm (2016).

Slika 9.15: Objava fotografije v spodnjem perilu

Masa je naravno lepa?
Ja je...tuki mas dokaz:)

over 1 year ago

♥ 12

Vir: Ask.fm (2016).

Slika 9.16: Objava osebnih podatkov

hej.a prosim prlepš link od mašinega twitterja pa bloga? najlepša ti hvala<3
tu mas vse.. sorry da sem komaj zaj odg drugace pa nb <333

about 2 years ago

♥ 12

Vir: Ask.fm (2016).

Slika 9.17: Objava neprimernih komentarjev

omg zakaj vse punce iščete pozornost z temi fan stranmimi...ziher ste kakšne 10letnice ko hočete bit popularne in pol se slavnim oz. dekletom ki jih pozna več ljudi ližete v rit z temi posranimi fan stranmimi in pišete kok so top... bedno res pejdite si kupit lajf...thats all.

ves kaj ti krava zmesana jaz sem stara 15!in pac mi je lepa masa mas problem?top je pa zgini ti!nic se ne prilizujem ziher si faus ker nimas ti fan paga.daj ti si kupi lajf!pa si tu neka piccka ko neupas dat pod neanonimno daj mrs!

over 1 year ago

Vir: Ask.fm (2016).

9.4 Primer profila nagovarjanja k javni objavi podatkov

Pri tem primeru izbranega profila gre za nagovarjanje uporabnice profila, naj sama javno objavi skrivnost, neprijetno informacijo ali fotografijo o sebi ali svojih prijateljih. Gre za uporabo neprimerne govora, ki nima pravne osnove za pregon in ga regulirajo zgolj interna pravila. Uporabniki uporabljajo kletvice, psovke, opolzke vulgarne besede oziroma vulgarizme, žalitve. Anonimni uporabniki uporabnico sprašujejo o osebnih podatkih in postavljajo osebna vprašanja, kot recimo *Bi imela fanta?*, *mmm pravi pornic si*, *Imas fanta? :) in lea bi bla moja punca resno te sprašujem.* (glej Izsek 9.3) Gre za nespodobna vprašanja, pri čemer uporabniki uporabljajo vulgarne in neprimerne izraze, vezane na spolnost, kot recimo *si ze kdaj jebala?*, *kasne gate mas zdej na sebi?tangice?*, *kaj si potrebna?*. (glej Izsek 9.4) Prav tako gre za prepričevanje uporabnice družbenega omrežja, da sama javno objavi skrivnost ali neprijetno informacijo ali fotografijo. (glej Izsek 9.4)

Izsek 9.1: Nagovarjanje k javni objavi fotografije

oi sm tvoja oboževauka oziroma obožujem tvojo postavo. a lah daš kake slike da se vid postava(noge, trebuh, pa od ozadi) pliss hvala!

Ujoj jst nevem sm mogoce rabis ocala (sorry) samo moja postava ni neki waw

fantastično ritko maš še posebi u pajkicah in tangicah

dej kako svojo slikco

Izsek 9.2: Javna objava fotografije

Das kaksno slikico :)

Izsek 9.3: Neznana oseba sprašuje o osebnih podatkih in postavlja osebna vprašanja

Bi imela fanta?

Mogoče

mmm pravi pornic si

Hahhh kako da ne

Imas fanta? :)

Ne :)

jaz sem tomaž

lepo

lea bi bla moja punca resno te sprašujem

hahahahah ma kdo si??

si ze kdaj jebala? ce nisi pac pri kirih letih bi hotela?

Nisem in to se ne nacrtuje to se zgodi spontano 🍷

Izsek 9.4: Neznana oseba sprašuje o tem, kaj ima uporabnica oblečeno in nagovarja k objavi fotografije

dej kasno sliko tko hornyy

kasne gate mas zdej na sebi?tangice?

Baje da ja

kaj si potrebna?

Zelo

mas kasno slikco guze?

Nimam

9.5 Ugotovitve: analiza štirih izbranih profilov Ask.fm

V prvem primeru profila gre za tipično obliko sovražnega profila. Ustvarjen je prav z namenom, da se imensko ali z drugimi osebnimi podatki (uporabniško ime ali profil) izpostavi mladoletna dekleta, ki naj bi zanosila ter se zoper njih spodbuja sovraštvo. Profil torej spodbuja sovraštvo zoper domnevne mladoletne nosečnice. Anonimni avtor to želi doseči z objavo zlobnih in žaljivih sporočil ter govoric in klevetanj, žrtve želi s tem očrniti, glavni namen pa je izključitev mladoletnih nosečnic iz skupine in družbenega omrežja. V kombinaciji s ponavljajočimi se objavami zlobnih, žaljivih in vulgarnih besed (*ta kurba je noseča, kurbe na kvadrat!*) anonimni avtor profila spodbuja k sovraštvu in celo k samomoru in umoru otroka (*hejtej jo!!!! pošljimo ji hate da bo nehala in ubila sebe in svojega otroka!!!! In ne kr delajo sramoto svetu. nj se ubijejo sj jihnebo noben pogrešo*). Ustanovitelj tega sovražnega profila uporablja vulgarne, zlobne in žaljive besede, kot so *kurba, ubila se bo, sramota, da jebe že pri 16ih*. Na podoben način se odzovejo tudi ostali uporabniki, ki sicer nasprotujejo anonimnemu avtorju tega sovražnega profila, ob tem pa prav tako ne izbirajo besed. Uporabijo recimo besedne zveze, kot so *pederčina gnila, budala zabita, pljunem ti u usta*. Na tem profilu sem našla tudi elemente sovražnega

govora, kot ga opredeljuje Vehovar. (Vehovar in drugi 2012) Poleg tega sem našla elemente spletnega nadlegovanja, očrnitve, izključitve, spletnega zalezovanja in groženj, pa seveda tudi širjenje nepreverjenih govoric z namenom, da se mladoletnim dekletom uniči njihovo dobro ime (Willard 2007; Kazenski zakonik 2016; Hindujo in Patchinsom 2015).

V drugem profilu gre za tipičen spletni spor med dvema dekletoma, ki se prepleta s ponavljajočim se pošiljanjem zlobnih, bolečih in žaljivih sporočil med dvema dekletoma, ki jih lahko spremljajo in vidijo vsi, tudi tisti, ki na družbenem omrežju nimajo registriranega profila. Prerekanje se stopnjuje do te mere, da se dekleti začneta zmerjati, pri tem ne izbirata besed, zmerjata se z besedami, kot so *grda si; ne pa ti, ki si grda in zabita; prasica ena, spelala si mi tipa*. Pogovor nato stopnjujeta z grožnjami, in sicer *upam, da ne boš nikoli hodila, če ne pa boš imela frke*. Njun pogovor na profilu torej vsebuje grožnje, klevetanja, žaljivke, v ospredju so elementi nesprejemljivega govora. Gre za razžalitev neke osebe, ogrožanje varnosti, razžalitev zoper čast in dobro ime. V pogovorih med uporabnicama najdemo tudi elemente neprimernega govora, ki nima pravne osnove za pregon in ga regulirajo zgolj interna pravila. Gre za kletvice, psovke, uporabo opolzkih vulgarnih besed oziroma vulgarizmov, žalitve in druge oblike družbeno nezaželenih, nespodobnih in nemoralnih rab jezika. Regulacija tega področja jezikovne uporabe je prepuščena politiki družbenega omrežja Ask.fm. Na tem profilu najdemo tudi elemente nadlegovanja, očrnitve, spletnega zalezovanja, spletne grožnje in pa seveda širjenje govoric (Willard 2007; Kazenski zakonik 2016; Hindujo in Patchinsom 2015).

Pri tretjem primeru profila gre za javno objavo fotografij. Za objavo seksualnih vsebin, neprimernih intimnih fotografij in posnetkov in tvegano seksualno obnašanje (kot recimo objava kočljivih, na pol golih in golih fotografij in posnetkov). Dekle na fotografiji je pomanjkljivo oblečeno. Najprej je objavilo fotografijo, na kateri je oblečeno. Potem pa je na nagovarjanje ostalih uporabnikov in uporabnic objavilo fotografijo, na kateri je videti več gole kože (kratka majčka in kratke hlače). Nato je šlo še dlje in je objavilo fotografijo zgolj v nedrčku. Ob tem pa je to isto dekle objavilo še občutljive osebne podatke o sebi in svojih prijateljih. Njene objave spremljajo neprimerni komentarji zunanjih opazovalcev, kot recimo *omg zakaj vse punce iščete pozornost s temi fan stranmimi*. Uporabnica profila, na katerem se zastavlja vprašanja, se nato odzove z uporabo vulgarnih besed, kot so *veš kaj ti krava zmešana jaz sem stara 15!* in *pa si tu neka pička ko neupaš dat pod neanonimno dej mrs!* Pri tem profilu je v ospredju seksting

(*sexting*), dekleta, ki so vključena v debate, na izbranem profilu namreč objavljajo fotografije, na katerih so pomanjkljivo oblečena (recimo fotografija dekleta, ki se slika samo v spodnjem perilu in v kratkih hlačah in majici) (Willard 2007; Kazenski zakonik 2016; Hindujo in Patchinson 2015).

Pri zadnjem izbranem profilu gre nagovarjanje uporabnice profila, naj sama javno objavi skrivnost, neprijetno informacijo ali fotografijo o sebi ali svojih prijateljih. Ob tem sem našla tudi elemente neprimerne govora, kot so kletvice, psovke, uporaba opolzkih vulgarnih besed oziroma vulgarizmov, žalitve. Anonimni uporabniki uporabnico sprašujejo o osebnih podatkih in postavljajo osebna vprašanja, kot recimo *Bi imela fanta?, mmm pravi pornic si, Imas fanta? :) in lea bi bla moja punca resno te sprašujem.* (glej Izsek 9.4.3) Gre za nespodobna vprašanja, pri čemer uporabniki uporabljajo vulgarne in neprimerne izraze, vezane na spolnost, kot recimo *si ze kdaj jebala?, kaksne gate mas zdej na sebi?tangice?, kaj si potrebna?*

V času moje raziskave izbranih profilov na družbenem omrežju Ask.fm, razen enega, na katerem se je uporabnico nagovarjalo k objavi informacij in gradiva, (Priloga C.4) še niso umaknili, kar pomeni, da so trije profili še vedno vidni na družbenem omrežju, pogledajo pa jih lahko vsi, tudi neregistrirani uporabniki.

10. ZAKLJUČEK

Digitalna revolucija je spremenila marsikaj, tudi to, da večine ljudi danes več ne skrbi, da se meja med zasebno in javno sfero na račun te revolucije počasi briše. (Woodward 2010) V tem kontekstu se je začinjala spreminjati tudi vloga mladih in način oblikovanja njihove mladostniške identitete. Razvoj modernih informacijskih komunikacijskih tehnologij, interneta in družbenih omrežij je korenito spremenil konstrukcijo mladostniške identitete. Otroci in mladi čedalje več časa preživijo na internetu in vedno več časa namenijo uporabi računalnikov, pametnih telefonov in tablic. (Ule in Kuhar 2002). Medijska revolucija in nove tehnologije so spremenile življenjske stile mladih na mednarodni ravni (Giddens in Baethge v Ule in Kuhar 2002, 51). Če želijo mladi biti v koraku s časom, morajo slediti razvoju modernih informacijskih tehnologij. Imeti morajo dostop do interneta in modernih tehnologij, drugače se ne morejo vključiti v interakcijo z ostalimi uporabniki iz njihovih družbenih skupin, z nevljučitvijo izgubijo možnost socializacije. (Ule in

Kuhar 2002) Družbeni mediji niso le orodje, ampak življenje, ki jim omogoča, da ostanejo povezani s svetom in ljudmi, družbena omrežja pa omogočajo nove možnosti za sodelovanje v javnem življenju (Boyd 2014). Družina in šola na eni strani izgubljata vpliv, moderne tehnologije, splet in družbena omrežja na drugi pa pridobivajo na moči in pomembnosti pri socializaciji.

Če so najstniki včasih stene svojih sob polepili s posterji svojih najljubših zvezdniških skupin in zbirali fotografije ter se tako samoizražali, imajo danes težnjo, da se izražajo in hkrati povezujejo s svojimi vrstniki vedno in povsod. (Livingston in Brake 2015). Družbena omrežja so postala ena glavnih platform za samoizražanje mladih in so hkrati spremenila kontekst odraščanja (Fleur 2014).

Nasilje med mladimi v naši moderni družbi je prisotno. Že dolgo več ne moremo govoriti o klasičnem verbalnem in fizičnem medvrstniškem nasilju, saj je s pojavom modernih tehnologij in razvojem družbenih omrežij preraslo meje klasičnega nasilja. Pojavi se tako imenovano spletno nasilje in nadlegovanje. (Hale 2013) Mladi si pri spletnem nasilju na račun žrtve gradijo in dvigujejo svoj družbeni status, da izgledajo boljši in da so bolj priljubljeni med vrstniki in sošolci. Gre za neke vrste strategijo, s katero si dvignejo lastno vrednost na račun nekoga drugega. (Nilan in Burges 2015). Glavno gonilo spletnega nasilja je takojšnja nagrada, kot sta pozornost vrstnikov in trenutna priljubljenost (Fleur 2014).

Hindija in Patchin (Hinduja in Patchin 2012) sta ugotovila, da je to, ali se bodo mladi vpletli v spletno nasilništvo in tudi sami postali nasilneži, v veliki meri odvisno od tega, ali je večina njihov prijateljev že spletnih nasilnežev oziroma ali so njihovi prijatelji sodelovali pri takšnih dejanjih. Odvisno je tudi od tega, ali jih bodo starši za sodelovanje pri spletnem nasilju kaznovali ali ne. (Hinduja in Patchin 2012) Pri nas se nihče sistematično ne ukvarja s spletnim nasiljem med slovenskimi mladimi, nihče ga ne jemlje dovolj resno (Žakelj 2013).

Razvoj interneta in družbenih omrežij je omogočil tudi nekontrolirano širjenje žaljivega in sovražnega govora. (Ošlak Vranjek in Centa 2015) Najhujša oblika neprimerne izražanja je sovražni govor, pri čemer gre za neposredno pozivanje k nasilju in izražanju sovraštva proti določeni osebi ali skupini oseb. Sovražni govor vsebuje žaljenje, grožnje, zaničevanje, zasmehovanje in obrekovanje. Pri nas se ga lahko zakonsko preganja, opredeljen je v Kazenskem zakoniku (Vehovar in ostali 2012). Žaljivega govora, kot so kletvice, psovke, uporaba opolzkih in vulgarnih besed, žaljenje in druge oblike družbeno nezaželenih, nespodobnih in nemoralnih rab

jezika, pa se pri nas ne da kazensko preganjati. Regulacija takšnega govora je prepuščena zgolj internim pravilom, ki jih recimo postavi lastnik spletnega mesta ali družbenega omrežja sam. Otroci recimo uporabljajo neko družbeno omrežje, uporabljajo ga prostovoljno, kar pomeni, da ko se nanj prijavijo, avtomatsko sprejmejo njihova interna pravila (Vehovar in ostali 2012).

Pred raziskavo sem si postavila pet raziskovalnih vprašanj. Odgovore sem iskala z anketnim vprašalnikom in s tekstualno analizo. Ugotovila sem, da izbrani otroci povprečno na internetu preživijo 1 do 2 uri dnevno (38 % vseh otrok), četrtnina jih na internetu preživi manj kot eno uro na dan, petina 2 do 3 ure dnevno in petina tri ure ali več dnevno. Tukaj izstopa le OŠ Kranj, kjer učenci povprečno preživijo manj časa na internetu kot na ostalih šolah, in sicer manj kot eno uro na dan. Oba spola preživita na internetu v povprečju enako, in sicer 1 do 2 uri na dan. Najpogosteje ga uporabljajo za poslušanje glasbe in gledanje filmov, za družbena omrežja in iskanje informacij za šolo in izobraževanje, najmanj pa za spletne forume. Dekleta ga najpogosteje uporabljajo za šolo in izobraževanje, poslušanje glasbe in gledanje filmov ter družbena omrežja, fantje pa za igranje videoigric. Tukaj najbolj izstopa OŠ Prule, kjer otroci internet manj uporabljajo za iskanje informacij za šolo in izobraževanje kot drugje.

Dobri tretjini otrokom starši omejujejo uporabo interneta. Dostop jim omejujejo tudi, če dobijo slabo oceno. Dobri polovici starši ne omejujejo dostopa. Samo 5 % staršev računalnik postavi v skupni prostor in zgolj 1 % jih uporablja poseben program za omejevanje dostopa. Še eno zanimivo razliko sem ugotovila. Starši fantom pogosteje (22 %) omejujejo uporabo interneta in redkeje (8 %) uporabo pametnega telefona, pri dekletih je ravno nasprotno. Starši jim bistveno redkeje (6 %) omejujejo uporabo interneta in več kot enkrat pogosteje (19 %) uporabo pametnega telefona. Kar se spletnih navad tiče, izbrani otroci družbena omrežja najpogosteje uporabljajo za zabavo, druženje s prijatelji in klepetanje, čemur sledi uporaba družbenih omrežij za iskanje informacij in šolo, všečkanje in komentiranje, redkeje pa za objavo statusov in fotografij. Dekleta jih pogosteje uporabljajo za zabavo, fantje pa za igranje videoigric. Učenci OŠ Čufar jih redkeje uporabljajo za zabavo ter všečkanje in komentiranje kot drugi učenci.

Kar 60 % otrok je vsaj enkrat kontaktirala neznana oseba, 70 % deklet in 50 % fantov. Najpogosteje je od njih želela izvedeti, ali imajo fanta/dekle (10 %) in kakšni so njihovi hobiji (9 %). Dekleta pogosteje sprašujejo, kaj počnejo v prostem času (dekleta 14 %, fantje 3 %). Otroci so od neznancev dobivali tudi prošnjo za izpolnjevanje ankete, voščila za rojstni dan, povabila k igranju računalniške igrice, povabila na zmenek, ali pa so jih nagovarjali k zmenku s starejšo

osebo.

Izbrani otroci imajo tudi negativne izkušnje. Najpogosteje so izkusili širjenje govoric, sledijo ustrahovanje, žaljenje in žaljivi komentarji. Najredkeje pa so dobili prošnjo za objavo neprimernih fotografij. Največ ustrahovanja, žaljenja, žaljivih komentarjev, groženj in širjenja neresnic izkušajo otroci na OŠ Kranj. V povprečju pa je takšnega spletnega nasilja malo.

Ugotovila sem, da so izbrani otroci zelo dejavni na družbenih omrežjih, saj jih kar 69 % uporablja vsa družbena omrežja ali vsaj kombinacijo več njih. Za primerjavo, zgolj 14 % jih uporablja samo Facebook, samo Instagram 1 % in izključno Snapchat 3 %. Dekleta jih najpogosteje uporabljajo za zabavo ter za iskanje informacij in za šolo, fantje pa za igranje videoigric.

Ask.fm uporablja 26 % izbranih otrok, največ na OŠ Prule, 32 %, na OŠ Kranj pa 40 %. Fantje Ask.fm uporabljajo bistveno manj (15 %) kot dekleta (35 %), mlajši učenci (20 %) pa manj kot starejši (28 %). Kar 58 % otrok pozna sošolca ali sošolko, ki je na Ask.fm-u, od tega 76 % deklet pozna nekoga, ki ga uporablja, in samo 38 % fantov. Ugotovila sem, da otroci pogosto izdajajo občutljive osebne podatke, najpogosteje odgovarjajo na vprašanja o tem, ali imajo fanta ali dekle, koliko so stari, kdo so njihovi prijatelji in kakšne hobije imajo, redkeje pa na vprašanja o kraju bivanja ter na žaljiva vprašanja. Dekleta na Ask.fm-u najpogosteje sprašujejo, če imajo fanta, kakšni fantje so jim všeč, kako preživljajo prosti čas, če imajo kakšno fotografijo, kdo so njihovi prijatelji in koliko so stare, redkeje pa jih prosijo za širjenje govoric. Fante na Ask.fm-u najpogosteje sprašujejo po starosti, prijateljih in če imajo dekle, redkeje pa jih prosijo za širjenje govoric. Otroci na OŠ Čufar pogosteje poročajo o podajanju informacij občutljivega značaja na Ask.fm-ju kot otroci drugih OŠ, na OŠ Prule, Čufar in Brod pa pogosteje odgovarjajo na prošnje za fotografije.

Z anketo sem ugotovila, da otroci na Ask.fm redko doživljajo neprijetne situacije (npr. grožnje, prošnje za pošiljanje neprimernih fotografij itd.), najpogostejši so žaljivi komentarji in širjenje neresnic. Najpogosteje so neprijetne dogodke izkušali otroci na OŠ Brod (žaljenje, ustrahovanje in žaljivi komentarji) in OŠ Čufar, kjer so bili učenci na Ask.fm-u vpleteni v neprijetne situacije, kot so žaljenje, širjenje neresnic in prošnje za pošiljanje neprimernih fotografij. Ob tem se otroci OŠ Čufar in Kranj pogosteje počutijo jezno in neugodno kot učenci ostalih šol, vse je izrazito sram, sledijo občutki sprejetosti in neugodni občutki. Tako dekleta kot fante je izrazito sram ob takšnih objavah na Ask.fm-u, dekleta pa se ob tem počutijo še neugodno ali žalostno.

Do večjih odstopanj prihaja pri omejevanju dostopa do interneta, saj starši fantom pogosteje omejijo uporabo interneta in redkeje uporabo pametnega telefona. Pri dekletih pa je ravno nasprotno, saj jim starši bistveno redkeje omejijo uporabo interneta in več kot enkrat pogosteje omejijo uporabo pametnega telefona. Dekleta internet pogosteje uporabljajo za iskanje informacij za šolo in izobraževanje, fantje pa za igranje videoigric. Do večjih razlik prihaja tudi pri kontaktiranju s strani neznancev, kar 70 % deklet je že kontaktiral neznanec, pri fantih je ta delež bistveno nižji, 50 %. Do razlike med spoloma prihaja tudi pri uporabi družbenega omrežja Ask.fm. Ask.fm uporabljajo bistveno manj fantov (15 %) kot deklet (35 %). Razlika je tudi v vprašanjih. Dekleta na Ask.fm-u najpogosteje sprašujejo, če imajo fanta ali dekle, kakšni fantje so jim všeč, kako preživljajo prosti čas, če imajo kakšno fotografijo, kdo so njihovi prijatelji in koliko so stare, najredkeje pa jih prosijo za širjenje govoric. Fantje so na Ask.fm-u najpogosteje vprašani po starosti, prijateljih ter če imajo fanta ali dekle, najredkeje pa jih prosijo za širjenje govoric.

Pri pregledovanju slovenske podstrani družbenega omrežja Ask.fm sem našla tako imenovani sovražni profil, ki ga je anonimni uporabnik ustvaril izključno z namenom, da z imenom, priimkom ali uporabniškim imenom izpostavi domnevno mladoletna dekleta, ki so zanosila. Glavni namen profila je, da zoper njih javno spodbuja sovraštvo. Anonimni uporabnik na profilu objavlja zlobna in žaljiva sporočila, vulgarne besede, govornice in klevetanja. Glavni namen je očrniti in izključiti ta dekleta iz družbenega omrežja. Hkrati pa spodbuja k samomoru in umoru otroka (*hejtej jo!!!! pošljimo ji hate da bo nehala in ubila sebe in svojega otroka!!!! In ne kr delajo sramoto svetu. nj se ubijejo sj jihnebo noben pogrešo*). Po opredelitvi Vasje Vehovarja (Vehovar in ostali 2012) gre za kaznivi sovražni govor. Na slovenski podstrani Ask.fm sem našla tudi spletni spor med dvema dekletoma, pri čemer gre za javno pošiljanje zlobnih, bolečih in žaljivih z besedami, kot so *grda si; ne pa ti, ki si grda in zabita; prasica ena, spelala si mi tipa*. Pogovor se stopnjuje v grožnje. Gre za žaljivi govor, ki vsebuje kletvice, psovke, opolzke in vulgarne besede, žalitve in druge oblike družbeno nezaželenih, nespodobnih in nemoralnih rab jezika. Na tretjem profilu Ask.fm gre za objavo neprimernih fotografij. Dekle na fotografiji je pomanjkljivo oblečeno, saj najprej objavi fotografijo, na kateri je oblečena, nato pa na nagovarjanje ostalih uporabnikov in uporabnic še fotografijo, kjer je videti veliko gole kože (kratka majčka in kratke hlače), potem pa še fotografijo v spodnjem perilu. Na četrtem profilu Ask.fm gre za nagovarjanje uporabnice profila, naj sama javno objavi skrivnost, neprijetno

informacijo ali fotografijo o sebi. Gre za nespodobna vprašanja, kjer ostali uporabniki uporabljajo kletvice, psovke, opolzke in vulgarne besede in žalitve in neprimerne izraze, vezane na spolnost, kot recimo *si ze kdaj jebala?*, *kasne gate mas zdej na sebi?tangice?*, *kaj si potrebna?*. Na štirih profilih sem našla elemente spletnega nadlegovanja, očrnitve, izključitve, spletnega zalezovanja in groženj, širjenje govoric, spletni spor in nadlegovanje, zalezovanje, spletne grožnje in širjenje govoric, seksting, nagovarjanje k javni objavi fotografij in osebnih informacij (Willard 2007; Kazenski zakonik 2016; Hindujo in Patchinsom 2015).

V Sloveniji se premalo govori in piše o medvrstniškem nasilju, tako klasičnem kot tudi spletnem. Pomembno je, da se spletnim nasiljem ukvarjamo, da se ga naučimo prepoznati, odkrivati in seveda preprečevati. Ključnega pomena je ob tem preventiva, poskrbeti moramo tudi za varnost in zasebnost na internetu in na pravila: česar ne bi razkril tujcu na ulici, tega ne objavi nikjer na spletu. Seveda pa družbena omrežja niso zgolj negativna, temveč so tudi koristna. Vendar se je treba držati osnovnih pravil varne uporabe, prav tako obstajajo orodja in varnostne nastavitve, s katerimi zaščitimo svojo zasebnost na spletu in posledično seveda tudi na družbenih omrežjih. Pri otrocih pa je ključna pravilna in varna vzgoja, tako v šoli kot doma.

Pri nas ni bilo narejenih veliko študij o spletnem nasilju, zato obstaja še veliko manevrskega prostora. Vsekakor bi si ob tem pomagala s študijami, ki so bile izvedene v tujini. Podobno anketo, kot sem jo izvedla na petih osnovnih šolah, bi lahko izvedli na večjem številu osnovnih šol. Sama bi izvedla tudi razširjene osebne intervjuje med učenci in učenkami, s katerimi bi bolj poglobljeno poskušala izvedeti, kakšne so najbolj pogoste oblike spletnega nasilja med slovenskimi otroki.

11. LITERATURA

1. *Alexa Top 500 Global Sites*. Dosegljivo prek: <http://www.alex.com/topsites> (26. maj 2016).
2. Almansi, Claude. 2011. Cyberbullying: An Interview with Nancy Willard. V *ETC Journal*. Dostopno prek: <http://etcjournal.com/2011/02/14/cyberbullying-an-interview-with-nancy-willard-2/> (26. maj 2016).
3. *Ask.fm*. Dostopno prek: www.ask.fm (26. maj 2016).
4. *As Formspring.me Passes 700 Million Questions, Brands Start Taking Notice*. 2010. Dostopno prek: <http://techcrunch.com/2010/06/14/formspring-brands-questions/> (26. maj 2016)
5. Bauman, Sheri in Bellmore, Amy. 2014. New Directions in Cyberbullying Research. *Journal of School Violence*: 1-10. Dostopno prek: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15388220.2014.968281> (1. junij 2016).
6. Binns, Amy. 2013. Facebook's Ugly Sisters: Anonymity and Abuse on Formspring and Ask.fm. *Media Education Research Journal*. Dostopno prek: http://www.academia.edu/4298024/Facebooks_Ugly_Sisters_Anonymity_and_Abuse_on_Ask_fm_and_Formspring_me (26. maj 2016).
7. Boyd, Danah. 2014. *It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens*. New York: Yale University Press. Dostopno prek: <http://www.danah.org/books/ItsComplicated.pdf> (30. maj 2016).
8. Boyd, Danah M. in Ellison, Nicole B. 2008. Social Networks Sites: Definition, History and Scholarship. V *Journal of Computer – Mediated Communication* 13: 210-230. Dostopno prek: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x/full> (26. maj 2016)
9. Broderick, Ryan. 2013. *9 Teenage Suicides In The Last Year Were Linked To Cyber-Bullying On Social Network Ask.fm*. Dostopen prek:

- <http://www.buzzfeed.com/ryanhatesthis/a-ninth-teenager-since-last-september-has-committed-suicide#.rj5Z5OQRQW> (26. maj 2016).
10. Buckingham, David. 2008. *Introducing Identity*. V *Youth, identity, and digital media*, ur. David Buckingham. MIT Press.
11. Carr, Caleb T., Hayes, Rebeca A. 2015. *Social Media: Defining, Developing and Divining*. V *Atlantic Journal of Communication*, 46-65. Routledge, Taylor & Francis Group. Dostopno prek: https://www.researchgate.net/publication/272376225_Social_Media_Defining_Developing_and_Divining (26. maj 2016).
12. *Center za varnejši internet*. Dostopno prek: <http://www.safe.si/podrocja/druzabna-omrezja/askfm> (26. maj 2016).
13. --- *Rezultati ankete: Spletne navade in trendi mladih v Sloveniji*. 2014. Dostopno prek: <http://safe.si/novice/rezultati-ankete-spletne-navade-in-trendi-mladih-v-sloveniji> (26. maj 2016).
14. Crossman, David M. 1997. *The Evolution of the World Wide Web as an Emerging Instructional Tehnology Tool*. V *Web – Based Instructio*, ur. Badrul H. Khan, 19-23. Educational Technology Publications. Dostopno prek: https://books.google.si/books?hl=sl&lr=&id=natcmn0J_gC&oi=fnd&pg=PA5&dq=david+crossman+web+based+instructions&ots=fsIOoLYqKm&sig=53jCSBVDeZmmGiz3tAp1PZio4sM&redir_esc=y#v=onepage&q=david%20crossman%20web%20based%20instructions&f=false (26. maj 2016).
15. Dekleva, Bojan. 2000. Šola, mladi in nasilje. V *Prestopništvo in odlonsko vedenje mladih*. ur. Alenka Šelih, 137-149. Bonex Založba.

16. *eBizMBA Rank, Alexa Global Traffic Rank in US Traffic Rank* Dostopno prek: <http://www.ebizmba.com/articles/social-networking-websites>. (26. maj 2016).
17. *eBizMBA The eBusiness Guide*. Dostopno prek: <http://www.ebizmba.com/> (26. maj 2016).
18. *European Organization for Nuclear Research*. Dostopno prek: <http://home.cern/> (26. maj 2016).
19. Fleur Gabriel. 2014. *Sexting, Selfies and Self-Harm: Young People, Social Media and the Performance of Self-Development*. Dostopno prek: <http://mia.sagepub.com/content/151/1/104.short> (26. maj 2016).
20. *Formspring, The Pioneering 'Ask Me Anything' Anonymous Q&A Platform, Is Shutting Down* . 2013. Dostopno prek: <http://techcrunch.com/2013/03/15/formspring-the-pioneering-anonymous-qa-platform-is-shutting-down/>. (26. maj 2016).
21. Hale, Nicole A. 2013. *Cyberbullying: Why Modern Information Communication Technologies (ICT) Have Intensified Bullying*. Dostopno prek: <http://nikihaleportfolio.com/cyberbullying-researchpaper.pdf> (27. januar 2015).
22. Hemphill, Sheryl A. in Heerde, Jessica A. 2014. *Adolescent predictors of young adult cyber-bullying perpetration and victimization among Australian youth*. Dostopno prek: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4295930/> (26. maj 2016).
23. Hinduja, Sameer K. in Patchin, Justin W. 2015. *Bullying Beyond the Schoolyard: Preventing and Responding to Cyberbullying*. Thousand Oaks : Corwin Press.

24. Hinduja, Sameer in Justin W. Patchin. 2013. *Social influences on cyberbullying behaviors among middle and high school students*. Dostopno prek: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/23296318> (26. maj 2016).
25. *History.com — American & World History*. The Invention of the Internet. 2010. Dostopno prek: <http://www.history.com/topics/inventions/invention-of-the-internet> (26. maj 2016).
26. Hosseinmardi Homa, Han Richard, Lv Qin, Mishra Shivakant in Ghasemianlangroodi Amir. 2014. Towards Understanding Cyberbullying Behavior in a Semi-Anonymous Social Network. International Conference on Advances in Social Networks Analysis and Mining (ASONAM 17. – 20. avgust 2014) Dostopno prek: http://ieeexplore.ieee.org/xpl/login.jsp?tp=&arnumber=6921591&url=http%3A%2F%2Fieeexplore.ieee.org%2Fxppls%2Fabs_all.jsp%3Farnumber%3D6921591 (26. maj 2016).
27. Hosseinmardi Homa, Li Shaosong, Yang Zhili, Lv Qin in Rafiq Rahat Ibn. 2014. *A Comparison of Common Users across Instagram and Ask.fm to Better Understand Cyberbullying*. Dostopno prek: <http://arxiv.org/pdf/1408.4882v2.pdf> (26. Maj 2016).
28. Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2). Ur. l. RS, št. 50/2012. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=109161> (26. maj 2016).
29. Kowalski, Robin M. in Giumetti, Gary W. 2014. Wall Posts and Tweets and Blogs, Oh My! A look at Cyberbullying via Social Media. V *Social Networking as a Criminal Enterprise*, ur. Catherine D. Marcum in George E. Higgins, 90-110. CRC Press. Dostopno prek: https://books.google.si/books?id=1Jl_AwAAQBAJ&pg=PP1&lpg=PP1&dq=SOCIAL+N ETWORKING+AS+A+CRIMINAL+ENTERPRISE&source=bl&ots=U-xgYuDCJ-

&sig=g8_sLi37pTwXOrkKJKijGMPziLY&hl=sl&sa=X&ved=0ahUKEwjgvsOpsLJAhUH1RQKHZS1CeEQ6AEIPTAE#v=onepage&q=SOCIAL%20NETWORKING%20AS%20A%20CRIMINAL%20ENTERPRISE&f=false (26. maj 2016).

30. Livingstone, Sonia and Brake, David R. 2010. *On the rapid rise of social networking sites: new findings and policy implications*. Dostopno prek: <http://eprints.lse.ac.uk/30124/> (26. maj 2016).
31. Menesini, Ersilia, Nocentini, Annalaura, Palladino, Benedetta Emanuela in drugi. 2013. The nature of cyberbullying, and an international network. V *Cyberbullying through the new media, Findings from an international network*, ur. Smith, Peter K. in Steffen, Georges, 23-36. New York: Psychology Press.
32. Marcum, Catherine D. 2014. History of Social Networking. V *Social Networking as a Criminal Enterprise*, ur. Catherine D. Marcum in George E. Higgins, 3-8. CRC Press. Dostopno prek: https://books.google.si/books?id=1Jl_AwAAQBAJ&pg=PP1&lpg=PP1&dq=SOCIAL+NETWORKING+AS+A+CRIMINAL+ENTERPRISE&source=bl&ots=U-xgYuDCJ-&sig=g8_sLi37pTwXOrkKJKijGMPziLY&hl=sl&sa=X&ved=0ahUKEwjgvsOpsLJAhUH1RQKHZS1CeEQ6AEIPTAE#v=onepage&q=SOCIAL%20NETWORKING%20AS%20A%20CRIMINAL%20ENTERPRISE&f=false (26. maj 2016).
33. Nastran Ule, Mirjana. 2000. Mladi v družbi novih tveganj in negotovosti. V *Prestopništvo in odlonsko vedenje mladih*. ur. Alenka Šelih, 11-32. Bonex Založba.
34. Nilan, Pam in Burges, Haley. 2015. *Youth, Social Media, and Cyberbullying Among Australian Youth: "Sick Friends"*. Dostopno prek: <http://sms.sagepub.com/content/1/2/2056305115604848.full> (26. maj 2016).

35. Ošlak Vranjek, Urška in Centa, Ajda. 2015. Prava frekvenca – analiza žaljivega govora v spletnih komentarjih. Dostopno prek: <http://nl.ijs.si/janes/wp-content/uploads/2015/11/JANES15-013-Prava-frekvenca.pdf> (26. maj 2016).
36. *Olweus Bullying Prevention Program*. Dostopno prek: www.violencepreventionworks.org/public/cyber_bullying.page (26. maj 2016).
37. Omernick, Eli in Owsley Sood, Sara. 2013. *The Impact of Anonymity in Online Communities*. Dostopno prek: http://ieeexplore.ieee.org/xpl/login.jsp?tp=&arnumber=6693377&url=http%3A%2F%2Fieeexplore.ieee.org%2Fxppls%2Fabs_all.jsp%3Farnumber%3D6693377 (26. maj 2016).
38. Pendergrass, William Stanley in Wright, Michelle. 2014. Cyberbullied to death: An Analysis of Victims taken from recent Events. V *Issues in Information Systems*. (1): 132-140. Dostopno prek: http://iacis.org/iis/2014/25_iis_2014_132-140.pdf (26. maj 2016).
39. Phillips, Sandra S. 2010. Looking out, looking in Voyeurism and its Affinities from the beginning of Photography. V *Exposed: Voyeurism, Surveillance, and the Camera Since 1870*, ur. Sandra S. Phillips, 11-15. Yale University Press.
40. *Police searching for online predator who bullied 15 year old into committing suicide*. 2012. Dostopno prek: <http://www.inquisitr.com/362794/amanda-todd-police-searching-for-online-predator-who-bullied-15-year-old-into-committing-suicide/> (6. december 2015).
41. Schurgin O'Keeffe, Gwenn in Clarke-Pearson, Kathleen. 2011. Clinical Report—The Impact of Social Media on Children, Adolescents, and Families. Dostopno prek: <http://pediatrics.aappublications.org/content/early/2011/03/28/peds.2011-0054> (26. maj 2016).

42. Smith, Peter K., Steffen, Georges, Sittichai Ruth. 2013. The nature of cyberbullying, and an international network. V *Cyberbullying through the new media, Findings from an international network*, ur. Smith, Peter K. in Steffen, Georges, 3-19. New York: Psychology Press.
43. Smith, Joey. 2014. *Digital Words, Real Pain: Rebecca Sedwick's Story*. Dostopno prek: <https://medium.com/@joeyoksmith/digital-words-real-pain-dae5fd7e83cf#.n6uxgfrz3>. (26. maj 2016).
44. Šterk, Tanja in Petek, Ajda. 2013. Napotki za otrokom prijaznejši internet. Dostopno prek: http://os-duplek.splet.arnes.si/files/2015/02/safe_si_brosura_starsi_2013_elektronska_verzija.pdf. (3. marec 2016).
45. *TechCrunch - The latest technology news and information*. Dostopno prek: <http://techcrunch.com/> (26. maj 2016).
46. Ule, Mirjana. 2002. Mladina: Fenonem dvajsetega stoletja. V *Mladina 2000 Slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje*. ur. Vlado Mihelj, 9-37. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport – Urad Republike Slovenije za mladino in Založba Aristej.
47. Ule, Mirjana in Kuhar, Metka. 2002. Sodobna mladina: izziv sprememb. V *Mladina 2000 Slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje*. ur. Vlado Mihelj, 39-77. Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport – Urad Republike Slovenije za mladino in Založba Aristej.
48. Vehovar, Vasja, Motl, Andrej, Mihelič, Lija, Berčič, Boštjan in Petrovčič, Andraž. 2012. Zaznava sovražnega govora na slovenskem spletu. *Teorija in praksa*, 49(1): 171-189. Dostopno prek: http://safe.si/sites/safe.si/files/vehovar_et_al._-

[_zaznava_sovraznega_govora_na_slovenskem_spletu.pdf](#) (26. maj 2016).

49. Woodward, B. Richard. 2010. Dare to be famous self-exploitation and the Camera. V *Sandra S. Phillips. Exposed: Voyeurism, Surveillance, and the Camera Since 1870*, ur. Sandra S. Phillips, 229-239. Yale University Press.
50. Willard, Nancy E. 2007. Parent Guide to Cyberbullying and Cyberthreats. V *Cyberbullying and Cyberthreats: Responding to the Challenge of Online Social Aggression, Threats, and Distress*, ur. Nancy E. Willard, 265-280. Research Press.
Dostopno prek:
https://books.google.si/books?id=VyTdG2BTnl4C&printsec=frontcover&hl=sl&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (26. maj 2016).
51. Žakelj, Tanja. 2013. Nasilje med mladimi v kibernetnem prostoru: neraziskanost pojava v Sloveniji. V *Družboslovne razprave* 74: 107-123.

PRILOGE

Priloga A: Anketni vprašalnik

Ime mi je Tadeja Magdič in prosila bi te, da izpolniš spodnja vprašanja. S tvojo pomočjo bi namreč želela izvedeti, koliko učenci uporabljate internet in družbena omrežja ter predvsem, za kaj jih uporabljate. Podatke potrebujem, da bom lahko zaključila študij novinarstva.

Leto rojstva:

Spol:

1. M
2. Ž

1. Ali imaš doma dostop do interneta?

1. DA
2. NE

2. Koliko časa na dan preživiš na internetu?

1. Manj kot 1 uro
2. 1 do 2 uri
3. 2 do 3 ure
4. 3 ure ali več

3. Imaš pametni telefon?

1. DA
2. NE

4. Imaš dostop do interneta prek pametnega telefona?

1. DA
2. NE

5. Ti starši omejujejo dostop do interneta?

1. DA
2. NE
3. Ne vem

6. Kako ti omejujejo dostop do interneta?

1. Omejijo mi uporabo računalnika
2. V računalnik so vgradili poseben program, ki mi omejuje dostop do določenih informacij
3. Računalnik je v dnevni sobi
4. Omejijo mi uporabo pametnega telefona
5. Drugo:
6. Mi ga ne omejujejo

7. Za kaj najpogosteje uporabljaš internet?

Pri čemer je ZELO POGOSTO označeno z 1, NIKOLI pa s 5.

	ZELO POGOSTO	POGOSTO	REDKO	ZELO REDKO	NIKOLI
a) iščem informacije za šolo in izobraževanje	1	2	3	4	5
b) poslušam glasbo in gledam filme	1	2	3	4	5
c) igram videoigrice	1	2	3	4	5
d) za uporabo družbenih omrežij	1	2	3	4	5
e) za uporabo elektronske pošte	1	2	3	4	5
f) pisanje blogov	1	2	3	4	5
g) za spletne forume	1	2	3	4	5
h) drugo:					

8. Katera družbena omrežja uporabljaš?

1. Facebook
2. Twitter
3. Instagram
4. Snapchat
5. Ask.fm
6. Tumblr
7. drugo:

9. Za kaj najpogosteje uporabljaš družbena omrežja?

Pri čemer je ZELO POGOSTO označeno z 1, NIKOLI pa s 5.

	ZELO POGOSTO	POGOSTO	REDKO	ZELO REDKO	NIKOLI
a) za zabavo	1	2	3	4	5
b) za šolo in iskanje informacij, ki me zanimajo	1	2	3	4	5
c) da se lahko družim s prijatelji	1	2	3	4	5
d) da lahko všečkam in komentiram objave drugih	1	2	3	4	5
e) ker jih uporabljajo moji prijatelji in prijateljice	1	2	3	4	5
f) uporaba klepetalnic	1	2	3	4	5
g) igraje videoigrice	1	2	3	4	5
h) objava in deljenje statusov in fotografij	1	2	3	4	5
i) drugo:					

10. Kaj ti je na družbenih omrežjih najbolj všeč?

Pri čemer je ZELO POGOSTO označeno z 1, NIKOLI pa s 5.

	ZELO POGOSTO	POGOSTO	REDKO	ZELO REDKO	NIKOLI
a) da me zabavajo	1	2	3	4	5
b) da sem prek njih na tekočem	1	2	3	4	5

in da sem obveščen/-a kaj se dogaja					
c) da se lažje družim in pogovarjam z drugimi	1	2	3	4	5
d) da lahko pokažem, kaj me zanima in kaj rad/-a počnem	1	2	3	4	5
e) drugo:					

11. O čem se najpogosteje pogovarjaš, ko uporabljaš družbeno omrežje ?
Pri čemer je ZELO POGOSTO označeno z 1, NIKOLI pa s 5.

	ZELO POGOSTO	POGOSTO	REDKO	ZELO REDKO	NIKOLI
a) kako sem preživel/-a prosti čas	1	2	3	4	5
b) o šoli	1	2	3	4	5
c) o prijateljih	1	2	3	4	5
d) kaj počnejo drugi uporabniki	1	2	3	4	5
e) o tem, kakšne težave imajo drugi uporabniki	1	2	3	4	5
f) o svojih težavah	1	2	3	4	5
g) drugo:					

12. Te je na katerem družbenem omrežju kdaj kontaktirala oseba, ki je nisi poznal/-a?

1. DA
2. NE

13. Katere informacije je želela oseba, ki je nisi poznal izvedeti od tebe? Obkrožiš lahko več odgovorov.

1. Tvoje osebne podatke (ime in priimek, kje živiš, koliko si star/-a, kam hodiš v šolo, s kom se družiš)
2. Osebne podatke tvojih prijateljev (ime in priimek, kje živijo, koliko so stari, kam hodijo v šolo, s kom se družijo)
3. Ali imaš fanta / dekle
4. S čim se ukvarjaš v prostem času
5. Te je prosila za tvojo fotografijo ali posnetek
6. Te je prosila za fotografijo ali posnetek tvojega prijatelja/prijateljice
7. Drugo:
8. Nikoli me ni kontaktirala oseba, ki je nisem poznal/-a

Spodaj ti bom pokazala tri primere iz pogovorov na družbenem omrežju Ask.fm. Poglej si jih in nato odgovori na vprašanja.

14. Prvi primer: *objava nage ali neprimerne fotografije na družbenem omrežju*

a) Si sam/-a že kdaj objavil/-a podobno fotografijo o sebi ali tvojih prijatelj na katerem družbenem omrežju?

1. Nikoli
2. Enkrat

3. Od 2x do 5x
4. Več kot 5-krat

b) Na katerih družbenih omrežjih si to storil/-a?

1. Facebook
2. Twitter
3. Instagram
4. Snapchat
5. Ask.fm
6. Tumblr
7. Drugo:

c) Ali se ti objavljanje takšnih fotografij zdi primerno?

1. DA
2. NE
3. Vseeno mi je

15. Drugi primer: *širjenje govoric, žaljivih komentarjev ali neresničnih informacij o nekom* (spodnji primer je vzet iz pogovorov z enega izmed družbenih omrežij)

sam tolik ce si u niko nwm kok si lohk u njo kr je taka pokvarjenka da večje ni pa glej vsi jo sovrazijo tko da...

Bmk če jo js pa vem kaka je ker sem jo spoznav pa mam čist drugo mnenje

Nika m. je nash ? Wtf ji dogaja a je zmešana?

Bol ko ti ne more bittt

ka ti je sploh lepo na nje sori sam je grda dobenmo ni vsec

pff bmk kaka vam je men je cool da ma dober karakter <3

zaka si v niko ona je grda js sm pa najlepšaa pa še lepša od njee !! od doris :**

Pfff nika je bolsa pomoj3m pa ne vazite se ..

a) Si sam/-a že kdaj zapisal/-a kaj podobnega o kateri osebi na katerem družbenem omrežju?

1. Nikoli
2. Enkrat
3. Od 2x do 5x
4. Več kot 5-krat

b) Na katerih družbenih omrežjih si to storil/-a?

1. Facebook
2. Twitter
3. Instangram
4. Snapchat
5. Ask.fm
6. Tumblr
7. Drugo:

c) Ali se ti zdi takšno pisanje žaljivk in govoric primerno?

1. DA
2. NE
3. Vseeno mi je

16. Tretji primer: *objava osebnih podatkov (tvojih ali od tvojega prijatelja)*

hej.a prosm prlepš link od mašinega twitterja pa bloga? najlepša ti hvala<3
 tu mas vse.. sorry da sem komaj zaj odg drugace pa nb <333

a) Si sam/-a že kdaj razkril/-a podobne podatke o sebi ali tvojih prijatelj na katerem družbenem omrežju?

1. Nikoli
2. Enkrat
3. Od 2x do 5x
4. Več kot 5-krat

b) Na katerih družbenih omrežjih si to storil/-a?

1. Facebook
2. Twitter
3. Instagram
4. Snapchat
5. Ask.fm
6. Tumblr
7. Drugo:

c) Se ti zdi takšno objavljanje podatkov, da jih lahko vidijo vsi, primerno?

1. DA
2. NE
3. Vseeno mi je

17. Kako pogosto se ti je na družbenem omrežju že zgodilo kaj od spodaj naštetega?
 Pri čemer je ZELO POGOSTO označeno z 1, NIKOLI pa s 5.

	ZELO POGOSTO	POGOSTO	REDKO	ZELO REDKO	NIKOLI
a) da te je kdo poskušal ustrahovati, žaliti, prizadeti	1	2	3	4	5
b) da je kdo o tebi pisal žaljive komentarje	1	2	3	4	5
c) da je kdo o tebi širil	1	2	3	4	5

neresnične informacije					
d) da ti je kdo grozil	1	2	3	4	5
e) da ti je kdo poslal neprimerno fotografijo ali posnetek	1	2	3	4	5
f) da je tebe prosil, da mu pošlješ neprimerno fotografijo ali posnetek	1	2	3	4	5
g) da ti objaviš ali pošlješ neprimerno fotografijo ali posnetek na družbenem omrežju	1	2	3	4	5
h) drugo:					

18. Uporabljaš družbeno omrežje Ask.fm?

1. DA (če ga uporabljaš ali si ga uporabljal/-a v preteklosti, potem nadaljuj na 19. vprašanje na naslednji strani)
2. NE (nadaljuj na 25. vprašanje)

VPRAŠANJA, KI SLEDIJO SO NAMENJENA TISTIM, KI UPORABLJAJO DRUŽBENO OMREŽJE ASK.FM

19. Kako pogosto ga uporabljaš?

1. Do 2x na teden
2. 2x na teden
3. 3x na teden
4. Vsak dan
5. Vsak dan, večkrat na dan

20. O čem te najpogosteje sprašujejo na omrežju Ask.fm?

Pri čemer je ZELO POGOSTO označeno z 1, NIKOLI pa s 5.

	ZELO POGOSTO	POGOSTO	REDKO	ZELO REDKO	NIKOLI
a) kako mi je ime in kako se pišem	1	2	3	4	5
b) kje živim	1	2	3	4	5
c) koliko sem star/-a	1	2	3	4	5
d) kam hodim v šolo	1	2	3	4	5
e) s kom se družim	1	2	3	4	5
f) ali imam fanta/dekle	1	2	3	4	5
g) kakšni fantje/dekle so mi všeč	1	2	3	4	5
h) kaj najraje počnem v prostem času	1	2	3	4	5
i) če lahko objavim svojo fotografijo ali posnetek	1	2	3	4	5
j) da širim govorce o nekom in žaljive komentarje	1	2	3	4	5

k) drugo:	
-----------	--

21. Kako pogosto si se ob postavljenih vprašanjih na omrežju As.fm počutil/-a?

Pri čemer je ZELO POGOSTO označeno z 1, NIKOLI pa s 5.

	ZELO POGOSTO	POGOSTO	REDKO	ZELO REDKO	NIKOLI
a) jezno	1	2	3	4	5
b) neugodno	1	2	3	4	5
c) žalostno	1	2	3	4	5
d) bilo me je sram	1	2	3	4	5
e) bilo mi je nerodno	1	2	3	4	5
f) bil/-a sem vesela	1	2	3	4	5
g) počutil/-a sem se zaželeno in vključeno	1	2	3	4	5
h) počutila sem se sprejeto s strani drugih	1	2	3	4	5
i) drugo:					

22. Koga si o neprijetnih vprašanjih obvestil?

1. starše
2. učitelje
3. prijatelje
4. nikogar
5. drugo:

23. Kako pogosto si na Ask.fm objavil/-a spodaj naštete podatke?

Pri čemer je ZELO POGOSTO označeno z 1, NIKOLI pa s 5.

	ZELO POGOSTO	POGOSTO	REDKO	ZELO REDKO	NIKOLI
a) svoje ime in priimek	1	2	3	4	5
b) kje živim	1	2	3	4	5
c) koliko sem star/-a	1	2	3	4	5
d) kam hodim v šolo	1	2	3	4	5
e) ali ima fanta/dekle	1	2	3	4	5
f) s kom se družim	1	2	3	4	5
g) kaj počnem v prostem času in kje	1	2	3	4	5
h) svojo fotografijo/ posnetek	1	2	3	4	5
i) žaljivo vprašanje/ odgovor	1	2	3	4	5
j) drugo:					

24. Kako pogosto se ti je na omrežju Ask.fm zgodilo kaj od spodaj naštetega?

Pri čemer je ZELO POGOSTO označeno z 1, NIKOLI pa s 5.

	ZELO POGOSTO	POGOSTO	REDKO	ZELO REDKO	NIKOLI
a) da te je kdo poskušal ustrahovati, žaliti, prizadeti	1	2	3	4	5
b) da je kdo o tebi pisal žaljive komentarje	1	2	3	4	5
c) da je kdo o tebi širil neresnične informacije	1	2	3	4	5
d) da ti je kdo grozil	1	2	3	4	5
e) da ti je kdo poslal neprimerno fotografijo ali posnetek	1	2	3	4	5
f) da je tebe prosil, da mu pošlješ neprimerno fotografijo ali posnetek	1	2	3	4	5
g) da ti objaviš ali pošlješ neprimerno fotografijo ali posnetek	1	2	3	4	5
h) drugo:					

25. Ali ga uporablja kateri od tvojih prijateljev ali sošolcev?

1. DA
2. NE
3. Ne vem

26. Kako pogosto so o spodnjih podatkih na Ask.fm spraševali tvoje prijatelje in sošolce?
Pri čemer je ZELO POGOSTO označeno z 1, NIKOLI pa s 5.

	ZELO POGOSTO	POGOSTO	REDKO	ZELO REDKO	NIKOLI
a) kako jim je ime in kako se pišejo	1	2	3	4	5
b) kje živijo	1	2	3	4	5
c) koliko so stari	1	2	3	4	5
d) kam hodijo v šolo	1	2	3	4	5
e) s kom se družijo	1	2	3	4	5
f) ali imajo fanta/dekle	1	2	3	4	5
g) kakšni fantje/dekleta so jim všeč	1	2	3	4	5
h) kaj najraje počnejo v prostem času	1	2	3	4	5
i) če lahko objavijo svojo fotografijo/ posnetek	1	2	3	4	5
j) da širijo govornice o nekom	1	2	3	4	5
k) drugo:					

HVALA, KER SI IZPOLNIL/-A VPRAŠALNIK!

Priloga B: Soglasje za starše

Datum : 04. 01. 2016

Spoštovani starši!

Moje ime je Tadeja Magdič in zaključujem študij novinarstva na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani. V okviru diplomske naloge opravljam raziskavo med učenci OŠ o tem, koliko in za kaj uporabljajo internet, koliko in za kaj uporabljajo družbena omrežja ter ali so otroci podvrženi spletnemu nasilju in nadlegovanju. Še posebej me zanima družbeno omrežje Ask.fm in kaj se dogaja na tem omrežju. Raziskavo opravljam v sodelovanju z zavodom Varni internet, in sicer med učenci 8. in 9. razredov. Podatke bom med drugim zbirala tudi z anketo med učenci osnovnih šol.

Za sodelovanje sem prosila tudi vodstvo OŠ Simona Gregorčiča Kobarid, ki se z anketo strinja, a pod pogojem, da učenci pridobijo soglasje staršev. Anketo bom opravila popolnoma anonimno in v času pouka, seveda v dogovoru s šolo.

Če se strinjate, da bi anketo izpolnil tudi vaš otrok, vas prosim, da to potrdite z izbiro naslednjega odgovora in s svojim podpisom:

- Starši deklice/dečka _____ se strinjamo, da Tadeja Magdič opravi anketo z mojim otrokom.

V primeru, da tega ne želite, pa izberite naslednji odgovor:

- Starši deklice/dečka _____ se NE strinjamo, da bi Tadeja Magdič opravila anketo z mojim otrokom.

Datum: _____

Podpis staršev : _____

Upam, da mi boste pomagali pri moji raziskavi in s tem prispevali k čim bolj verodostojnim rezultatom.

S spoštovanjem,

Tadeja Magdič

Priloga C: Izbrani profili na družbenem omrežju Ask.fm

Priloga C.1: Prvi sovražni profil (<http://ask.fm/ihatepregos>)

nekdomi je poslau link od neke nove nosečnce.
torej vse kar vem za enkrat je da je stara 14 in noseča.

@[ulabae](#)

hejt, lahka nam jo uspe spraviti iz aska!!
+pošilju bom mal okol

[pred 11 meseci](#)

hejt @[bbyleea](#)

[več kot 1 leto nazaj](#)

ŠE ENA SE NAM JE PRIDRUŽLA:

@[bbyleea](#)

APPLAUSE!

[več kot 1 leto nazaj](#)

in kdaj bi se punce potvoje loh jebale?

Pr 18ih

[več kot 1 leto nazaj](#)

Ti poskrb zase da ti nauš BLA noseča pr 16 druge pa pust! Ti se ubi, itak nimaš svojga lajfa, ajj! [tjasa](#)

LOL js sm fant. halo ahhaahhhhaaaaaahahahaha ja ej zdej se grem pa kr ubit kr nimam lajfa:(

[več kot 1 leto nazaj](#)

Spodbujanje k samomoru je v Republiki Sloveniji kaznivo dejanje. Če do samomora res pride te lahko obsodijo na zaporno kazen.

vem. sj ji ne pišem . sam sramotno je u 3pm

[pred skoraj 2 leti](#)

nemorš prvošt nekemu smrti. lj pač noseča je in kaj zdej? s tem k hjštaš dokazuješ da so one zmerj 1 korak pred tabo! zamisl se mau pederčina gnila

se oglašā

[pred skoraj 2 leti](#)

pljunem ti u usta!!da te ni sram budala zabita!!!ja so pac nosece pri 16,15,17letih ma zarai tega ni treba da se ubijejo budala...pejdi do psihjatraa budala prokleta mrss pujjj mrs odjebi z takim askom:*** [LUBENICA](#)

ni me sram vas bi moglo bit sram

[pred skoraj 2 leti](#)

<http://ask.fm/ihatepregos/answer/110048544118> sei jih nebi mogu ker si zih peder! :) [Hamez Bellani](#)

prav maš haa

[pred skoraj 2 leti](#)

nikoli nea reči nikoli :D če bi ti kondom počo bi ji reko naj se ubije al bi jo ti ubil ? psihič...

js

[pred skoraj 2 leti](#)

sej se je ona, nisi se ti. Njena odločitev je kaj bo delala z življenjem. Torej ce bi ti mel punco pa bi bla noseca bi ji tui reko naj se ubije al kaj ? Lej naj te nea moti če je ona noseča, ti niaš nič s tem pa se brigaj za sebe.

js nebi svoje punce napumpo pri 16ih ;)

[pred skoraj 2 leti](#)

kak lah hejtaš. da bo sebe ubila in otroka? se zavedaš ka delaš?

vem kaj delam in še zmer upam dse bo fentala sramotna kurba

[pred skoraj 2 leti](#)

pa jeote kaj te moti če je noseča? to se tebe ne tiče jeote. čmugo fukjeni

sramota je za slovenijo da se jebe že pr 16ih!!

[pred skoraj 2 leti](#)

ne..glup v glavo.Kaj mas od tega ? resno te vprasam...kaj bos stem dosegu? [PingviN](#)

ubila se bo

[pred skoraj 2 leti](#)

pa pizda kaj sovražiš. saj je njeno življenje pa naj dela kaj hoče. razen če si ji ti otroka naredo da tak hočeš da se ubije. hepan fukjeni!!!!

ne!! sramota!

[pred skoraj 2 leti](#)

wrong..taki k si ti delajo sramoto svetu,zamisl se mal. [PingviN](#)

ja seveda, a sm noseč. ahha

[pred skoraj 2 leti](#)

a se ti ne zdi da je to njihov problem? [PingviN](#)

ne kr delajo sramoto svetu. nj se ubijejo sj jihnebo noben pogrešo

[pred skoraj 2 leti](#)

sovražiš nosečnice fak..a tebe je štokla prnesla? zgleđa da si na glavo padu/padla...rabiš psihiatra. [PingviN](#)

sovražim nosečnice na asku. kot naprimer @bbyella , @isalokar ... zato ker so stare po 16,15,17.. kurbe na kvadrat! one rabijo psihijatra hahaha

[pred skoraj 2 leti](#)

[random](#)

ta kurba je noseča: @isalokar . še ena nosečnica na asku. hejtej jo!!!! pošiljimo ji hate da bo nehala in ubila sebe in svojega otroka!!!!

[pred skoraj 2 leti](#)

nova nosečnica!

@isalokar !!! -.-

[pred skoraj 2 leti](#)

Priloga C.2: Drugi profil, imenovan spletni spor (<http://ask.fm/LaraMarcolaKukic>)

2.DEL a si z vedinam al ne k če nis bom js z njemu pa tud če bi bla bi vaja skregala..pa ne nism ana da nauš kj misla sm sam ena oseba na kero usi pozabte....upam da neboš NIKOLLL HODILA Z VEDINAM HOTIČAM....če pa boš boš pa imela frke...hvala za to pozornost adijo... p.s. pust vedina na mir jasno?

ne ni z njemu kko bos ti z njemu ce se ve ne da obstajas ?

itak sam folk znas kregat...

ja si ana

ja faq bjba ona bo z unmu k bo an? naus ti govorila s kom je lohk pa s kom ne

tk da prosm lepo sfuki pa kup si lajf na e-bayu ☺

p.s. odjeb ☺

by: kim

[pred 15 dnevi](#)

[11 osebam](#) je to všeč

1.DEL a res hodš z Vedinam???on je pa tok lep ne pa ti k si grda pa zabita pa fuknene pa kdo ve kva še use....res če sta skupi BOGI VEDIN....on je res lep ne pa tii on si zasluž lepšo pa bolšo žoko.....pa še itak si ti skoz z Kim in on bo sam skos če bo stabo....upam da nebosta skupi NIKOLLLLLL....

tis grda pa zabita pa nvm kva se use
zkva se kle z laro ukvarjas ?
raj se ukvarji s fotram predn crkne !
cak od ket teb da sta skp ces ti vanga ne pumen daj tut ona
lj as jealous k je skos zmano ??
zj pa baj baj ☺

by : kim

[pred 15 dnevi](#)

[10 osebam](#) je to všeč

a si že bla pr njemu doma???

ja wtf noo
by kim

[pred 15 dnevi](#)

[9 osebam](#) je to všeč

a sta bla že skupi zuni???

pa kva je vm ☐☐
by kim

a sta bla že skupi zuni???

pa kva je vm
by kim

[pred 15 dnevi](#)

[9 osebam](#) je to všeč

dj ta se slikat plisssssssssssss <3

neh

by kim

[pred 15 dnevi](#)

[9 osebam](#) je to všeč

aj biu Vedin res pr teb?

....
by kim

[pred 15 dnevi](#)

[9 osebam](#) je to všeč

dj njegovo sliko

od koga ?

by kim

[pred 15 dnevi](#)

[11 osebam](#) je to všeč

a bi mela kj z vedinamm???

ne
by : kim

[pred 15 dnevi](#)

[11 osebam](#) je to všeč

ocen vedina od 1-10

2

by: kim

[pred 15 dnevi](#)

[9 osebam](#) je to všeč

Vedin + Lara = <3

neh
by : kim

[pred 15 dnevi](#)

[11 osebam](#) je to všeč

ke maš vedina?

pr tvoji mtki

by : kim

[pred 15 dnevi](#)

[11 osebam](#) je to všeč

a sta z vedinam skupi?

ne

by: kim

[pred 15 dnevi](#)

[9 osebam](#) je to všeč

kva mata ti pa vedin?

nc

by:kim

[pred 15 dnevi](#)

kdo ti je najbolj iz Bistrce?

en ze

by : kim

[pred 21 dnevi](#)

[10 osebam](#) je to všeč

ocen Vedina Hotiča, Aleša Skočirja, Igorja Radovančiča, Jošta Mačka, Bora Tadle, pa Tevža Ribiča od 1-10

vedin : 4

igor : 6

ales : 3

tadl : ne puznam

jost : ne puznam neki ful

by : kim

[pred 21 dnevi](#)

[9 osebam](#) je to všeč

a bi kej imela z Vedinam?

nea

by: kim

[pred 21 dnevi](#)

[9 osebam](#) je to všeč

a mi daš od Vedina cifro?

njemu rec
by : kim

[pred 21 dnevi](#)

[9 osebam](#) je to všeč

a je kim u igorja? onedva bi bla res kjut skupi

ne nism + ne nebi bla kjut
by : kim

[pred 21 dnevi](#)

[9 osebam](#) je to všeč

ke maš #V

kdoj to ?
by: kim

[pred 21 dnevi](#)

[9 osebam](#) je to všeč

vedin je res lep pa igor tud <3

dobr zate
by: kim

[pred 21 dnevi](#)

[7 osebam](#) je to všeč

a veš da sta Vedin in Oriana skupi in on ne bo nikol tvojjj!!!!!!!!!!!!!!p.s.pa še grda sii

dobr za niju ceprou nista skp ☐ sj ga nocm ☐ grda tij mtka

by : kim

[pred 21 dnevi](#)

[9 osebam](#) je to všeč

a bi bla z igorjam,joštam al pa vedinam?

ne
by : kim

[pred 21 dnevi](#)

a veš da ma Vedin psa? pa ime mu je Činč <3

vem
by : kim

[7 osebam](#) je to všeč

[pred 21 dnevi](#)

a bi ti imela kj z Boram Tadam?

ne
by : kim

[7 osebam](#) je to všeč

[pred 21 dnevi](#)

@[Moonlightbae123](#) lajkajte jedini odgovor i pratite je! Uzvraca!❤❤❤

ok

[pred 22 dnevi](#)

a te lohk pokličem?

jaa

[7 osebam](#) je to všeč

[pred 23 dnevi](#)

dj cifro

KIM:040 272 269
MOJA: 040 769 488

[8 osebam](#) je to všeč

[pred 23 dnevi](#)

opiš kim

Kimči <3

no midve sva se spoznale tko 4 leta nazaj k si pršla na našo šolo in smo se z leo kuj začle igrat pol tkrta sva se ful družile in sva ble usk dan skp zuni. tkrta sva ble pač BFF. poj sva se skregale se

[9 osebam](#) je to všeč

sovržle pa use. no zj usedmu sva pa postale spet BFF in tkrt se je moj lajf spremenu na bolj in je blo tok top bit stabo zuni k se skos zajbavava, smejeva, umirava HAHAHA dojele sva da sva da sva si po karaktru ZLO podobne . za sabo mava neki najbl neumnih trenutkou k jih nam pozabla HAHAHA. recimo lansket na bazenu, na začetk leta po fonu do polnoči, na drsališ...♥ poj mava neke svoje fore haah k so ZLO GLUPE HAHAHA. folk jebeva u glavo...pisale sva tud knigo k ni najbol uspela HAHAHA...no poj letos si mi skos govorila da me boš na pico pelala pa da bom mogla pou pice pojest...poj letos sva tud hodle usak dan na igriše in je blo res ti I <3 FOOTBALL...hah in poj en dan sva ob pol osmih pršle obe na igriše k sva ble jezne na mtko haha...tm je biu tud MIHA poj sta pa še HAZIM pa ASMIR pršla in poj na ja je ASMIR zajbavov...in je padu iz ROLKE haha poj smo se začel normaln pogovarjat in čez dva dni smo šli usi skupi na pico in je blo res dobr haha in poj smo bli usak dan skupi zuni haha..in poj smo delal načrte da bomo šli skupi na bazen haha pa še nismo šli pa naši "PRIVIDI" hahaahaha...zj mava spet nove fore haha...nutela iz pečice haha resno kes to dobla haha..poj usak dan u bistrco haha...ne bazen med poletnimi haha..skupi greva naprej u šolo pa Manuela pa Anastasia gresta zravh haha...zj so ti ušech skor usi tipi #K #J# #M #P...dons sva bežale pored konji haha...zj sm se spovnila k sm omenla konje da beživa pred ljudmi z katerimi se nočva družt haha...dons sm bla tvoj otrok in si mi dajala zajest jao...če te seklanje petršila na kj spovne haha...si res najbolša oseba ever...ne se NIKOL spremenit...če te nevidm 1 dan je zame to kokr da te nevidm 100000000let...si najlepša oseba pa maš najbol TOP karakt.....tud ti kdo na ask piše to kar ti piše so sam lubusumni zapovni si tooo <3 <3 <3 #kimči lara te ma rada do konca svata pa nazaj <3 <3 <3

[pred 23 dnevi](#)

[10 osebam](#) je to všeč

krava ena

lih zle sm eno vidla po stopnicah hodt

by kim

[pred 23 dnevi](#)

[10 osebam](#) je to všeč

kurba

tij mtka

by kim

[pred 23 dnevi](#)

[9 osebam](#) je to všeč

vem □□□

haha

[pred 23 dnevi](#)

[6 osebam](#) je to všeč

jaoo ☐☐ huala drgac ☐☐♥️ •Llamacorn•

če se mi res nedaaaa hahaha

[pred 23 dnevi](#)

[11 osebam](#) je to všeč

aloo najdalsi opis ☐☐♥️ •Llamacorn•

si Kim pišeš se Kamin si lepa,prjazna,suha,moja BFF
stara si 13 let
živiš na slapu
si u 8 klasu
maš psa (Abby)
pa dihurko (Bello)
evo pa si dobla opis <3

[pred 23 dnevi](#)

[13 osebam](#) je to všeč

zka se ti top prostitutsk obnašaš pač sam prašam

kuko se obnašam haha

[pred 23 dnevi](#)

[12 osebam](#) je to všeč

poglej se v ogledalo

ok se bom

[pred 23 dnevi](#)

[12 osebam](#) je to všeč

kurba

ti je mtka

[pred 23 dnevi](#)

[10 osebam](#) je to všeč

grda si

vm

[pred 23 dnevi](#)

Tvoj živalski duh?

opicaa

by kim

[pred približno 1 mesecem](#)

[7 osebam](#) je to všeč

Dve resnici in ena laž o tebi?

resnice : lepa sm

suha sm

laž : nism neumna

by Kim <3

Kok si stara?iz kje si

13 iz tržiča

[pred 2 meseci](#)

[8 osebam](#) je to všeč

tvoja bff

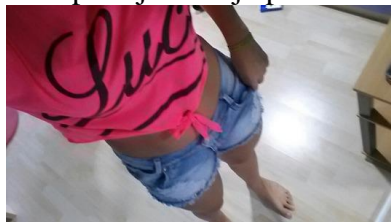
kim

[pred 2 meseci](#)

[8 osebam](#) je to všeč

sliki ko si bla oblecena na morju

to so pomije se najleps cunee hah□□□

[pred 2 meseci](#)

[19 osebam](#) je to všeč

šenkrat pa prekopiri od takrt

KIMMY

no midve sva se spoznale tko 4 leta nazaj k si pršla na našo šolo in smo se z leo kuj začeli igrati pol tkrta sva se ful družile in sva ble usk dan skp zuni. tkrta sva ble pač BFF. poj sva se skregale se sovržle pa use. no zj usedmu sva pa postale spet BFF in tkrta se je moj lajf spremenu na bolj in je blo tok top bit stabo zuni k se skos zajbavava, smejeva, umirava HAHAHA dojele sva da sva da sva si po karakteru ZLO podobne . za sabo mava neki najbl neumnih trenutkou k jih nam pozabla HAHAHA. recimo lansket na bazenu, na začetk leta po fonu do polnoči, na drsališ...♡ poj mava neke svoje fore haah k so ZLO GLUPE HAHAHA. folk jebeva u glavo...pisale sva tud knigo k ni najbolj uspela HAHAHA...no poj letos si mi skos govorila da me boš na pico pelala pa da bom mogla pou pice pojest...poj letos sva tud hodle usak dan na igriše in je blo res ti I <3 FOOTBALL...hah in poj en dan sva ob pol osmih pršle obe na igriše k sva ble jezne na mtko haha...tm je biu tud MIHA poj sta pa še HAZIM pa ASMIR pršla in poj na ja je ASMIR zajbavov...in je padu iz ROLKE haha poj smo se začel normaln pogovarjat in čez dva dni smo šli usi skupi na pico in je blo res dobr haha in poj smo bli usak dan skupi zuni haha..in poj smo delal načrte da bomo šli skupi na bazen haha pa še nismo šli pa naši "PRIVIDI" hahaha...če te nevidm 1dan je zame to kokr da te nevidm 100000000let...si najlepša oseba pa maš najbolj TOP karakter!!!!

♡#laratemaradadozvezdicpanazajpadozvezdicpanazajpadozvezdicpanazaj#♡

[pred 3 meseci](#)

[8 osebam](#) je to všeč

opiš kim

sm jo že

[pred 3 meseci](#)

[7 osebam](#) je to všeč

kaj delaš

z kim se pogovarjam

[pred 4 meseci](#)

[5 osebam](#) je to všeč

ziufoo:) kako si? kj delas? Followed:) [×Anaa×](#)

oj uredu

nc

ok

[pred 4 meseci](#)

[7 osebam](#) je to všeč

a ste z kim res skregane

ne nisva *o*

kok si ti stara?

13 bom

[pred 4 meseci](#)

[6 osebam](#) je to všeč

kim te upravlja vsakič kadar je v mladinskem centru

bmk

[pred 5 meseci](#)

[5 osebam](#) je to všeč

Kaj je opravlala?

ja ka js vem sam praujo da me je opraulala

[pred 6 meseci](#)

[4 osebam](#) je to všeč

Kaj pa ?

ja valda

[pred 6 meseci](#)

[4 osebam](#) je to všeč

pa te ni to je resnica ni te upravljala

mhm ja 100 ./.

[pred 6 meseci](#)

[6 osebam](#) je to všeč

keste a bo

ajoj

[pred 6 meseci](#)

[6 osebam](#) je to všeč

a sta s kim skregane

jaa ker skos opraula

[pred 6 meseci](#)

zakva govoris da te je Kim upravljala u mc-ju

ker praujo da me je

[pred 6 meseci](#)

zaka mas 1.9.1999

k mi je tko usec an

[pred 6 meseci](#)

a sta s Kim skregane

boli te

[pred 6 meseci](#)

a so povrst bff al kk

nimam več BFF pač edin lea ne pač sam tko prjatlce haha

[pred 6 meseci](#)

[7 osebam](#) je to všeč

[6 osebam](#) je to všeč

[6 osebam](#) je to vše

[6 osebam](#) je to všeč

[6 osebam](#) je to všeč

Priloga C.3: Profil z objavo neprimernih fotografij (<http://ask.fm/FanPageMasa>)

kurac si ti stara 15 hahahhahahahah, se vejic ne znas postavlat :S

sem stara 15.SPIZDI MI

[pred 12 meseci](#)

<http://mojbutik.si/items/oblacila/722132/krznen-brezrokavnik-pravo-krzno> mnenje o tem? (pravo krzno,umes pravo usnje..)

nevem

[pred 12 meseci](#)

omg zakaj vse punce iščete pozornost z temi fan stranmimi...ziher ste kakšne 10letnice ko hočete bit popularne in pol se slavnim oz. dekletom ki jih pozna več ljudi ližete v rit z temi posranimi fan stranmimi in pišete kok so top... bedno res pejdite si kupit lajf...thats all.

ves kaj ti krava zmesana jaz sem stara 15!in pac mi je lepa masa mas problem?top je pa zgini ti!nic se ne prilizujem ziher si faus ker nimas ti fan paga.daj ti si kupi lajf!pa si tu neka picka ko neupas dat pod neanonimno daj mrs!

[pred 12 meseci](#)

sliko

najlepsaa masaa*.*<3

[1 leto nazaj](#)

ker piercing si želiš? :)

dosti...ne da se mi nastevat

[1 leto nazaj](#)

kok followerjev maš?

200:)

[1 leto nazaj](#)

<http://ask.fm/hanabratusa/answer/121508997228> kva? prizaadeta zenska hahahahahahaha

...

[1 leto nazaj](#)

Mnenje essence I<3extreme maskara?

nisem nikoli mela:)tak da nimam mnenja

[1 leto nazaj](#)

https://38.media.tumblr.com/a2ef11bcb059222b93b84c0cc196ffca/tumblr_neizsfJBJs1s809cuo1500.jpg hhahahhahahahahahahahaha :D

bolanija.

[1 leto nazaj](#)

slikca odzadja?

mas doli

Se das kako sliko?

Top postavo ma*_____*<3333

Se das kako sliko?

Top postavo ma*_____*<3333

over 1 year ago

16

[1 leto nazaj](#)

Masa je Najlepsa!:\$

Ja!:*

Masa je naravno lepa?

Ja je...tuki mas dokaz:)

Masa je naravno lepa?

Ja je...tuki mas dokaz:)

over 1 year ago

♥ 12

[1 leto nazaj](#)

Od kod prihajas?

Celja...masa pa iz lj...

[1 leto nazaj](#)

Kolko si stara?

Jas 13 masa 20:)

[1 leto nazaj](#)

Lepa si maja<3

Ma ne grozna sem...

[1 leto nazaj](#)

hej.a prosm prlepš link od mašinega twitterja pa bloga? najlepša ti hvala<3

tu mas vse.. sorry da sem komaj zaj odg drugace pa nb <333

<http://masazalokar.tumblr.com>
[https://vine.co/
u/1048431478847184896](https://vine.co/u/1048431478847184896)

LOCATION

Ljubljana

WEB

<https://twitter.com/MasaZalokar>
<http://instagram.com/masazalokar>
<http://pinterest.com/masazalokar/>
<http://masazalokar.blogspot.com/>

[več kot 1 leto nazaj](#)

najlepsa je

wemmm jaaa: *

[več kot 1 leto nazaj](#)

nazaj si ze dolgo nisi bla na tem fan page

ja res ..sej zaj bom bol pogosto:)

Priloga C.4: Profil z nagovarjanjem k objavi informacij in gradiva (<http://ask.fm/lejci123>)

oi sm tvoja oboževauka oziroma obožujem tvojo postavo. a lah daš kake slike da se vid postava(noge, trebuh, pa od ozadi) plisss hvala!

Ujoj jst nevem sm mogoce rabis ocala (sorry) samo moja postava ni neki waw

[pred 28 dnevi](#)

fantastično ritko maš še posebi u pajkicah in tangicah

Fix glej

[pred 29 dnevi](#)

dej kako svojo slikco

Das kaksno slikico :)

[pred približno 1 mesecem](#)

Bi imela fanta?

Mogoce

[pred približno 1 mesecem](#)

mmm pravi pornic si

Hahhh kako da ne

[pred približno 1 mesecem](#)

Happy Halloween! What are you dressing up as? PAP!

Piđama 🍷

[pred približno 1 mesecem](#)

Imas fanta? :)

Ne :)

[pred približno 1 mesecem](#)

jaz sem tomaž

lepo

[pred približno 1 mesecem](#)

lea bi bla moja punca resno te sprašujem

hahahahah ma kdo si??

[pred približno 1 mesecem](#)

lea si samska a

jaaa

[pred približno 1 mesecem](#)

oj

Oj

[pred približno 1 mesecem](#)

si ze kdaj jebala? ce nisi pac pri kirih letih bi hotela?

Nisem in to se ne nacrtuje to se zgodi spontano ☺

[pred približno 1 mesecem](#)

What's one thing you think everyone should do every day?

Smile

dej kasno sliko tko hornyy

[pred približno 1 mesecem](#)

kasne gate mas zdej na sebi?tangice?

Baje da ja

[pred približno 1 mesecem](#)

kaj si potrebna?

Zelo

[pred približno 1 mesecem](#)

mas kasno slikco guze?

Nimam

[pred približno 1 mesecem](#)

What is something you want right now?

Him

[pred približno 1 mesecem](#)

Barva oči? Dej no plssss :)

Modre

[pred približno 1 mesecem](#)